Tezer Özlü

Eski Bahçe ~ Eski Sevgi

BÜTÜN YAPITLARI

ÖYKÜ

YAPI KREDİ YAYINLARI

TEZER ÖZLÜ

Eski Bahçe ~ Eski Sevgi

Öykü

Yapı Kredi Yayınları - 247
Edebiyat - 32

Eski Bahçe - Eski Sevgi / Tezer Özlü

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Eski Bahçe 1. baskı: 1978 (Ada Yayınları)
Eski Bahçe - Eski Sevgi adıyla 1. baskı: 1987 (Ada Yayınları)
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Mayıs 1993
19. baskı: İstanbul, Mayıs 2015
ISBN 978-975-08-3278-9

Sertifika No: 12334

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

1./

Bu kitabın ESKİ SEVGİ bölümünde yer alan:

- Gökkuşağı
- Rotterdam'da
- Öğleden Sonra
- Stein Alanı'ndaki Postanede
- Papaz Kausch
- Eski Sevgi

isimli öyküler Almanca yazılmış, yazarın ölümünden sonra, kardeşi Sezer Duru tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

2./

Köşeli parantez içindeki başlıklar yazarın isimsiz öyküleri olup, başlıklar yayınevi tarafından konulmuştur.

(İlk baskıyı yapan Ada Yayınları'nın notu.)

ESKİ BAHÇE

Dönüş

Elimin nereye değin uzanabileceğini bilmiyorum. Karşıdaki sayısız pencerelere. Önündeki kurumuş ağaca. Belki de gerilmiş ipe değin. Kalabalık. Çığlıklar. Tüm kollar havaya kalkıyordu. O şapkasını çıkardı başından. Gözlerinde yaşlar belirdi gene. Ben belki de her gece aynı yerde oturuyorum. Düşünmemek için. Konuştukları sözler kulaklarıma değin geliyor. Duymuyorum. Gözlerim hep onlarda. Gözleri yaşlıyken bir daha göremeyecekti beni. Oysa ki hep karşımda. Hep o. Tahta evimizin ardından bir tepe yükselirdi. İnce bacaklarım oraya tırmanır. Kasabaya bakardım. Sessiz. Soğuk. Tahta evler hep. Suyu kurumuş bir dere yatağı. Derin. Aşınmış. Halkın kirli, siyah yüzleri. Kasabaya giren yolun hemen başında bir mezarlık. Yıkık. Baharda karın altından çiçekler fışkırır. Güneş çıkınca tüm topraktan buharlar yükselir gökyüzüne. Zaman hiç geçmiyor. Hep aynı ince bacaklar. Kafamı yorganın altından çıkaramıyorum. Çıkarırsam düşlerim yok oluyorlar. İnce kemikli bir eli var. Benim elimi bıraktı. Büyük bir yapıya girdi. Orada ölecek birisi var. Öldü belki de. Ben bahçede kaldım. Havuzun kenarında oturdum. Onu bekledim. Gelsin. Elimi tutsun diye. Ufak adımlarla çıktı. Bana yaklaştı.

— Ölmüş mü?

— Hayır.

Öldüğünü anlamıştım. Ben de öldüm. Babam da. Hepimiz. Sonra ufak kasabada dolaştık. İnce bacaklarım açıktı. Babamı bekledik. Geldi.

Bir zamanlar babam büyük bir masa yapmıştı. Onun yaptığı tek şey bu büyük masa. Eline bir kitap aldı. Oturdu –Kalkmayacağım artık– dedi. –Kımıldamayacağım.

Yüzünü göremiyorum. Gövdesi hep karşımda. Yıllardır. Elindekini okuduğuna inanmıyorum. İnandığım hiçbir şey yok. Bu yüksek evin altındaki boşluğa değin uzayan derinlikten başka. Kitabın harfleri silik.

Kalabalık kentlerde. İnsanlar akar. Araçların gürültüleri. Trenler. Uzun yollar. Uzaklarda bir gemi olabilir belki. Keh. Keh.

Bir şey söyle.

Bitsin. Her şeyi bitirsin. İşin çok başındayız daha. Bitsin. Tümüyle. Kapıyı, pencereleri, insanlar sarıyorlar. Bir iki adım atabilsem. Hep onun iniltileri. Bir kere sarılmayı denedim ona. Tüm etleri koptu. Yalnız iskelet kaldı kollarımda. Her gece tırmandığımız merdivenler. Tavan arasındaki küçük odada. Burada. Oturduğum masanın kenarında her gün kendime yeni yeni ölümler hazırlıyorum. Küf kokan bir yapının kapısını güçlükle açabildim. Ağırdı. Omuzlarıma yıkılacak gibiydi. İçeri girer girmez sessizce onların odalarına sokuldum. Soluyorlardı. Yapacak başka bir şey yok. Her gece herkesin soluğunu dinliyorum. Kitap düştü elinden.

— Baba?

Gözleri açık. Solumayacak artık. Hep ona bakacağım ben. Elleri kımıldamıyor. Ağzı aralık. Yatıyorum. Gözlerim tavanda. Karlık bir yerlerde uçuyorum. Ağaçların arasında o beliriyor. Ona doğru gitsem tutacağım. Başım dönüyor. Birisi yatırmış beni. Bütün içimi söküyor. Ağırlığımı yitirdim. Uçarken. Artık dönmek istemiyorum. Döneceğimi, ayağa kalkacağımı biliyorum. Biliyorum. Duvarlar uzuyor. Uzuyor. Bir kedi sıçradı cama. İnliyor. Bense ölümleri tatmak istemiyorum. Yorganın altında kalacağım hep. Hep masanın başında oturacağım. Birtakım yüzler geçiriyorum gözümün önünden. Saçlı. Kel. Gözsüz. İnsan yüzleri. Sonra tek, tek eller. Herkesin eli boynunda. Camdan baksam. Belki de herkes boşluğa atıyor kendini.

Neden bağırıyor o?

Yeryüzünde kimse kalmadığı için mi?

Herkes.

Uyumayı denesem erkek organlı kadınlar görüyorum düşümde. Hepsi oralarını tutuyorlar. Boşalırken bağırıyorlar ölürcesine.

Eğleniyorum canım. Gerçekten büyük bir eğlence. Masanın başında otururken ne eğlenceler buluyorum kendi kendime.

Eline ufak bir bavul almış. Gitmek üzere. Kafasını sallıyor. O tüm süresini yollarda yitiriyor. Oturduğu zamanlar yazı yazıyor. Veya hiçbir şey yapmıyor. Neler yazdığını bilmiyorum. Kelimeleri ard arda diziyor.

Herhangi bir sözcüğü.

O ihtiyar belirdi bilincimde. Onu bir kere köpeği ile sevişirken görmüştüm. Tahta, yıkık bir evde. İhtiyar inliyor, köpeği sıçrayarak yanında geziniyordu. Sonra ihtiyarın şeyini yalıyordu. Şimdi ise kente gelmişler. İstasyonun içindeki süt satılan yerde ayakta duruyor. Köpeği de ayakkabılarını yalıyor. Parmaklarının ucu ile sütüne ekmek batırıyor. Sonra kendi kendine söylenerek çıkıyor. Kalabalığa karışıyor.

Sabahleyin yola çıkıyordu. Hepimiz güldük. Gitme. Otur karşıda. Hep gözlüğünü çıkar. Gülerken akmış olan yaşları sil. Mırıldanırken. Durmamacasına mırıldanıyorsun. Sözlerin harf oluyor ki-hı-fft-ıı.

Ellerimi masanın üzerine uzatıyorum. Burnumu, dudaklarımı oynatıyorum. Sokağa çıksam geniş alanlarla karşılaşacağım. Yeni yapılarla. Uğultusu ile toplumun. Birisi bağıracak. Araçların, düdüklerin gürültüleri kulaklarımı. Kulaklarıma. Belki ben bunların tümünü biliyorum.

Masa duruyor. Babam da duruyor. Ben. Masa. Babam. Baba. Ma-Be-Ba.

Kasabayı uzaktan gördüm. Çevresi yeşil ağaçlarla sarılı idi. Bütün gövdem uyuşmaya başladı. Her yanıma yayılıyor bu uyuşukluk. Parmaklarımın ucuna değin. Babam havuzun başındaki tahta evi gösterdi. Kafamı içeri soktum. Karanlık. İçeride bir ihtiyar köpeği ile.

Bu evde doğdum ben.

Ayağa kalksam, yere düşeceğim. Hiçbir yanım tutmayacak. Çocuklar oynuyor. Sesleri bana değin geliyor.

Göl kıyısına koşuyorum uyanır uyanmaz. Güneş her yanımı kavuruyor. Gölün kenarında yüksek dağlar olmalı. Soğuk sularda yüzüyorum. Akşam üzerleri yokuşun kenarındaki bahçede oturuyorum. O gelirse, ona hep aynı sözleri söylüyorum. Hava kararmadan önce yağmur yağıyor. Sonra onunla yatıyorum. İnce, beyaz gövdesi var. Sabahları hiçbir şey yok. Göl kıyısına inmekten başka.

Balkondan kafamı uzattığımda, onu yere yatmış ağlarken gördüm. Karşı evde bir kadın şarkı söylüyordu.

Sayı sayıyorum. Hiç olmuyor. Sonu gelmiyor. Ellerimi de oynatamıyorum. Belki bir gün kalkacağım. Kucağıma alacağım babamı. Tarlalar üzerinde yürüyebileceğiz. Ve sonra kendimi onunla birlikte gömeceğim.

(1964)

Eski Bahçe

Korkum ninemin kaybolması ile başladı. Ninem, babam, ben bahçede saklambaç oynuyorduk. Ben ebe oldum.

Saklanın hadi, dedim.

Babam büyük adımlarla koştu. Ninem ise ufacık adımlarını atarken:

Daha saklanamadım, diye bağırıyordu.

Uzun süre duvara yaslı kaldım. Gözlerim kapalı. Arkamı dönüp onları hiç aramasa mıydım acaba? Kalsalardı saklandıkları yerlerde. Belirsiz süreler.

Bu tahta eve, bu doğduğum yere, bu ihtiyarların yanına ne diye gelmiştim? Nerede başlıyor? Bilmiyorum. Çocukluğumda mı? Yaşlılığımda mı? Kapı çalındı. Beklemiyordum onu. Karşılıklı oturduk.

Elleri titriyor.

Yaşlılıktan.

Burada bulacağımı bilmiyordum seni.

Uzun süredir gitmek istiyordum buralardan.

Nereye?

Herhangi bir yere. Burada hiç kıpırdamadan ölmemek için.

Gel otur yanıma. Sevişelim seninle.

Başlayamam.

Neden?

Korku veriyor bana. Hep düşünceler. Bir gün boşalırken ölmek istiyorum. Ya da onu öldürmek.

Yalnız düşlerim. Ona uzanırken. Uyanırken. Kendimi yatakta bir başıma boşalırken bulurken. Korkarken. Karanlıktan. Bir başıma oluşumdan. Uyumaktan. Uyanmaktan. Çocukluğumdan. Yaşlılığımdan. Ufalmış, buruşmuş küçücük bedenim de, böyle bağırarak boşalacak mı bir başına? İşte gene uyumam için hiçbir neden yok. Uyanmam için de. Bunları ben mi

düşünüyorum? Yoksa söylüyor muyum? Oysa bambaşka bir yerdeyim. Sana sarılıp yatarsam, çocukluğumdayım. Taş sofaya dizilip yemek yiyoruz. Bazan çok sıcak oluyor hava. O zaman soğuk sularla taşları ıslatıyoruz. Yemekte her gün bir tatsızlık var. Çevremde, çocukluğumun geçtiği kentlerde, insanlarda bir tatsızlık, bir anlamsızlık var. Bunu biliyor muyum? Hayır. Anlatılmaz bir duygu. Çocuksu bir duygululuk. Seziyorum. Çorbamı içiyorum. Çişim gelince ninem beni bahçeye götürüyor. Çünkü yalnız başıma gitmekten korkuyorum.

Şimdi başka bir kentteyim. Bir başıma bir odadayım. Şimdi seninle konuşurken, duyduğum sesler tam bana gelirken, kaybolup gidiyor. Tutamıyorum onları. Ağzımdan çıkan sözler de birdenbire uzaklaşıyorlar.

Ve ben demek istediğimi diyemiyorum. Elim benim değil artık.

Daha birçok geceler.

Hayır. Hiçbir gece.

Yatıyoruz. O istemiyor. Ben de. Kimin kimi öldürdüğünü bilemiyorum. Ortada bir ölü var. Ya o. Ya ben.

Sabah erken, vapurdan denize bakıyoruz. Bütün gece yoldaydık. Serin bir sabah. Öğleye doğru çok sıcak olacak. Çekilmez bir sıcak. Yorgunum. Ama bu kentte kalmak beni daha çok yoracak. Yıllardır yordu. Kaç kez buralara bir daha dönmemek için uzaklara gittim (belki de hiç gitmedim). Hiçbir şey değişmedi. Ama işte bu gün eski evimizi aramaya nereden başlayacağımı bilemiyorum. Onu bulunca her şey çocukluğuma dönüyor. Merdivenlerdeyim. Yokuşlardayım. Evi bulmasam daha iyi. Ama beni oraya gitmeye zorlayan hiçbir şey yok ki. Hiçbir şey. Aynı halıların serili olduğu odalar. Aynı kalın bacaklı masa. Bütün bunlardan kaçarken ne kadar sevinçliydim. Bildiğim, tanıdığım her şeyden uzak olacaktım. Sabah istasyonun karşısındaki kahvede çay içtik. Ortalık daha pek aydınlamamıştı. Onunla dün gece sokaklarda kavga etmiştim. Beni yanına çağırdığı için. Ondan da kaçıyordum. Ama gene de yanına gelmiştim çağırınca. O gün trende çok sıkıldım. Dışarıda kapkara bir hava vardı. Kenti tanıyamıyorum. Her şey öylesine eski ki. Sonra bahçeyi gördüm. Bahçeyi değil, babamı tanıdım. Top oynuyordu bir başına. Topu bir ağaca atıyor, tutuyor, atıyor, gene tutuyordu. Sonra elinde topla ağaçların aralarında koşarak dönüyordu. Bir ara yere yattı. Bahçeye girdim. Babamın yanına gittim. Uyuyordu. Eski

tahta ev. Kocaman bir holü var. Öylesine büyük ki. Eskiden bir ninem daha vardı. Ben okuldan döndüğümde onu hep büyük holün camının önündü oturur bulurdum.

Şu karşı mezarlığı görüyor musun? derdi bana. Bütün gün oraya bakardı. Şimdi ben de o ninem kadar yaşlıyım. İncecik bir kadındı. Öldüğünde benim o zamanki çocuk cılızlığımdan daha da cılızdı. Ama öteki ninem hiç ölmemişti. Şimdi bu büyük evin herhangi bir köşesinde uyukluyordu.

Sokak satıcıları bağırıyorlar. Pencereye yaklaşıyorum. Kapıyı açıp, balkona çıkıyorum. Hemen karşıda bir ev daha var. Bir adam da cama çıkıyor. Üst kısmı çıplak. Esniyor. Sonra gene içeri giriyor. Dar sokak. Aşağıya doğru merdivenlerden iniyor. Başımı çeviriyorum. Taa ötede deniz var. Hayır. Tanımıyorum ben burayı. İlk gelişim bu. Bütün gün hiçbir şey olmayacak. Yalnız sokak satıcıları bağıracaklar. Bir odada uyumaya çalışıyorum. O geliyor. Uyandırıyor beni. Üstelik bana çok sıkıldığını söylüyor.

Bırak beni artık. Bu camdan çırılçıplak aşağıya atlayacağım. Sana karşı değil bu. Çocukluğuma karşı. Bu kente, bu eve, bu halılara, bu değişmeyen her şeye, bu ölmeyen herkese karşı. Yaşlı halimle ne değin mutlu olacağım genç bedenim ölü olarak bu dar sokakta yatarsa. Yarın ne olacak sanki? Sokak satıcıları bağırışacaklar. Ve bu sesleri kulağımdan uzaklaştırmaya çalışacağım. Bir uğultu olacak sokağın tüm gürültüsü. Uyumaya çalışacağım.

Sabahleyin buldum ninemi. Babamla sarılmış yerde uyuyorlardı. İkisi de horluyordu. Ninem birden doğruldu. Ufacık gözleriyle bana bakıyordu. Görüyor muydu beni?

Hadi kalkın, bahçeye çıkıp oynayalım.

İkisi de kalktılar hemen.

Düşümde onun kadınlık organının içinde bir de erkeklik organı olduğunu gördüm. Uyanır uyanmaz seviştik. Ortada iki ölü vardı. Hem o. Hem ben.

O sabah saklambaç oynarken babamı da, ninemi de aradım. Babam çimenlerin üzerinde uyuyakalmıştı. Eli şeyindeydi. Ninemi bulamadım. O sabahtan beri kayıp. Saklambaç oynayalım derken, kaybolup gitti. Babam onun uzun yıllardan beri bahçeden dışarı çıkmadığını, yolları hiç bilmediğini, tanımadığını söyledi. Babamla el ele verip her yeri aradık. Ben

istemedim bu kadarını ama, babam tutturdu. Üstelik ağlamaya da başlamaz mı?

Sus, istemem, diye bağırdım.

Susturamadım. Tahta eve koşup topunu getirdim. Hemen sıçrayıp ayağa kalktı. Aynı dünkü gibi topu ağaçlardan birine atıyor, tutuyor, atıyor, tutuyor, gene atıyor, gene tutuyor, ge......................

(1965)

Kar

Esin'e

Akşam çok uzun süreden sonra gelmişti. Aynı akşamın gecesi çok derin, karanlık, olağanüstü karanlık oldu. Bir ara ağaçlar altında yürüdüğümüzü hatırlıyorum. Sonra suya atladılar yanımdakiler. Belki ben bunun için döndüm eve. Bilmiyorum. Hatırlamıyorum. Evde her gün üzerinde oturduğum bir koltuk var. Camdan düzensiz bir duvar, bir ayva ağacı, toprak birikintileri ve kurumuş otlara bakıyorum. Gece bile olsa görür gibiyim onları. Çünkü bu evi ve bahçesini çok iyi tanıyorum.

İçeri girdiğimde kapkaranlık her yan. Gözlerim alışsın diye sokak kapısına dayanıp bekliyorum. Alışmıyor gözlerim. Hiçbir şeyi seçmek imkansız. Her şey imkansız. Ellerimle eşyaları bulmaya çalışıyorum.

Yok hiçbir şey.

Birden salonda bir mum parlıyor. Ve hiçbir aydınlık vermiyor bu mum. Salona doğru bir adım atıyorum. Ve kafamı çevirdiğim her yanda ışık vermeyen, parlak mumların ufak alevlerini görüyorum. Yer birden sallanmaya başlıyor. Mumlar, ev, ben sallanarak dövünüyoruz. Bu sallantı arasında birden bir fare beliriyor. Ben çok korkarım farelerden. Çocukluğumdan beri. (Birden bu geliyor aklıma). Fare kafasını bana kaldırmış hareketsiz sıçramakta.

Kafasının iki yanında siyah gözleri var. (Birden bunun eskiden, çocukluğumda görmüş olduğum farelerden çok başka olduğu geçiyor aklımdan.). Bu grilikte, kafasından büyük gözlü fare görmemiştim hiç. Ve ben bunu düşünürken gözümü oynattığım her yer farelerle doluyor. Sayısız yanan karanlık mumlar ve her yanda sayısız siyah gözlü gri fareler. Ve ben bunların arasında sallanarak dönmekteyim. Çok korkuyorum. Arkamda bir

kapı olduğunu hatırlıyorum. Hemen geri dönüyorum. Açıp kapıyı sokağa çıkacağım. Tam o anda kapının ortasında durmakta olan, görülmemiş irilikte, benim başım kadar büyüklükte kara gözlü bir fare, göğsüme sıçramaz mı? Üstelik pençelerini geçiriyor göğsüme ve ben onu çözmeye çalıştıkça, o daha derin gömülüyor içime.

Bağırıyordum. İki elim de göğsümdeydi. Sanki bir şey söküp atmak istiyordum göğsümden. Gün yeni yeni doğmaktaydı. Yeniden uyumaktan korktum. Taşradaki evimiz bir yokuşun üzerindeydi. Alabildiğine büyük bir holün her dört köşesinde gene çok büyük odalar vardı. Biz kış aylarında bu odalardan birine çekilirdik. Ancak orası ısınırdı. Ama uykum gelince, annem beni, kışın içinde yaşadığımız bu odanın tam karşısındaki odaya gönderirdi. Sıcak ve havasız odadan çıkınca, soğuk, korkutucu, karanlık bir büyüklükte gelirdi hol bana.

Karşı odaya girer girmez, yatağın altına bakar, sonra içine girer, yorganı başıma çekip gömülürdüm. İşte o zaman korkmaya, terlemeye başlardım. Düşündüğümü hatırlamıyorum. Oysa o büyük evin içinde her birimizin uykularının ne büyük bir yalnızlıkta geçtiğini biliyorum. Ninem ölüm döşeğinde uzun süre yattı. Yatağı benimkinin tam karşısındaydı. Ben büyüyordum. O ölüyordu.

O zamanlar, yatınca, onun ne zaman öleceğini düşünürdüm. Doğrusu istiyordum ölmesini. Ölmesi gerekiyordu. Eriyordu çünkü bedeni. Ufalmıştı. Derileri kemiklerinden sarkıyordu. Sabahları uyanır uyanmaz onun koynuna girerdim. Sanırım bu, onun ölüm hastalığından daha evveldi. Çoktan uyanmış ve yuvarlak gözlüklerini takmış bulurdum onu. Gözlüklerin altından iki yanağa yaşlar sızardı.

Ağlıyor musun? derdim.

Hayır, gözlerim sulanıyor, derdi.

Ama onlar gözyaşlarına çok alışmış da, ondan, derdim. Bu büyük evde, sabah insanın uyanır uyanmaz karşılaştığı bunaltının insanı ağlatabileceğini düşünmüştüm. Ve gece yatmadan önceki korku.

Bir gün holün karanlık bir girintisinde olan mutfağa girdiğimde, (daha kapıdayken) ninemi karnını açmış, karnına bir bıçak dayamış, –beklerken– gördüm. Ben de kapı eşiğinde bekledim bir süre. O ise hareketsiz durmaktaydı. Eli bile titremiyordu. Hiçbir şey yapmıyordu. Ben de bir şey

yapmıyordum. Beni görmüyordu. Ben onu görüyordum.

Mutfağa ben niçin gelmiştim? Unuttum. Sonra yanına gittim.

Napıyorsun? dedim.

Kendimi öldürüyorum, dedi.

Hiçbir şey anlamadım. Bıçağı elinden alıp almadığımı hatırlamıyorum. Ama o öldürmedi kendini. Bunu biliyorum. Bir gün gene evden kaçmıştı. Bu, daha önce oturduğumuz kentten yazları çıktığımız yayladaydı. Orada bir göl ve evimizin önünde bir elma bahçesi vardı. Bütün gün ağaçlara çıkar, elma yerdik. Akşamları da annem önüne bir sepet alır, elmaları teker teker soyar bize yedirirdi. Hepimiz elmadan usanmıştık. Orada ninem evden kaçtı. Onu aramaya çıktık. Ben yalnız çıktım. Ve onu uzakta, büyük atkestanesi ağacının yakınında bir çukurda buldum. Başına eşarbını bağlamıştı. Yuvarlak gözlükleri gözündeydi. Bana bakıyor, beni görmüyor, benimle konuşmuyordu. İncecik yüzü sararmıştı. Korkarak yanına sokuldum. Hayır korkmadım. Onu bulduğuma sevindim. Gerçekten bulamayacağım yerlere gitti sanmıştım. Çukurda böyle duruşu şaşırttı beni.

Niçin çukura girdin? dedim.

Kendimi kaybedeceğim, taa şu dağların ardına gideceğim, derken, bana gerideki Bozdağları gösterdi. Kendini dağlarda dolaşarak kaybetmenin ne olduğunu hiç anlamadım. Eve birlikte dönüp dönmediğimizi hatırlamıyorum. Ama onun ölümünü çok iyi biliyorum. Yatırdığımız hastanede onu ameliyat etmek istediler. Buna karşı diretti. (Kimden duydum bunu? O zamanlar çok küçük olduğum için, almazlardı beni hastaneye.).

O öldü. Hiçbir şey anlamadım onun ölümünden. Korkmadım da. Yalnız bir evin yüksek katından caddeye bakarken, aşağıda giden cenaze arabasında onun götürüldüğünü biliyordum. Bir kadın beni oyuncaklarla oynamaya zorluyordu. Sanki şimdi bir başkasının ölümünden bir şey anlıyor muyum?

Kendi ölümümden?

Bir yıl annemle yalnız kaldık taşrada. O zaman birlikte yatıyorduk. Uzun süre karlarla kaplı kalıyordu kent. Ve biz o koca evde, birlikte uyuduğumuz uykuda ne değin yalnızdık. Ölümümü anlamadan büyüdüm. Bir gün yüksek bir evin balkonunda tek kolumla asılı kaldım. Vücudum caddeye sarkıyordu. Kalabalık ve bomboştu cadde. Aşağıda ninemin cenaze arabası

gidiyordu. Gözlerimi aşağıya yöneltmekten korkuyordum. Tek elimle balkonun içine geçmek için gösterdiğim her çaba, caddenin derinliğine düşmem için bir tehlike oluyor. Ne içeri girebiliyorum ne de caddeye düşüyorum. Bu bir düş mü? Boşluğa sallanırken bunun bir düş olduğunu düşünüyor muyum? Bunun bir düş olup olmadığını düşündüğümü hatırlıyorum. Oysa bu düşten uyanıp uyanmadığımı hatırlamıyorum. Bilmiyorum. Annemle birlikte yatıyoruz. Sabaha karşı kapıyı çalarak uyandırıyorlar bizi. Okulun hademesi gelmiş. Ağlayarak kendisi ile gelmemizi istiyor bizden.

Henüz yüksek karlar arasından geçmemiş kimse.

Onlar önden gidiyorlar.

Ben arkadan.

Kar onların dizlerine geliyor.

Benim omzuma.

O kadın nereye götürüyor bizi?

Eve döndüğümüzde annem gene üzgün. Ve ben gene bir şey anlamıyorum. Annem benim camdan düştüğümü bağırıyor ve ben onun sesini duyarak düşüyorum.

Uyandığımda kendimi annemin koynunda mı bulacağım?

Yoksa bambaşka bir boşlukta mı?

(1966)

Navona Alanı

Uzakta şimşekler çakıyor ve havada bir serinlik seziliyor. O kente gittiğimde de böyleydi hava. Yağmur yağıyordu. Ufukta şimşeklerin çakıp çakmadığını bilmiyorum yalnız. Odam beton bir avluya bakıyor. Dört yönde de büyük yapılar yükseliyor, çevreyi kapatıyor. Gökyüzünü görebilmem için başımı kaldırmam gerekiyor, oysa bana başımı eğmek daha kolay geliyor. Taş avluya bakıyorum. Evlerin her birinin balkonları var. Kullanılmayan birtakım eşyalar buraya atılmış. Her birinde üzerleri tozdan sararmış çiçekler var. Bu balkonlarda birbirlerine benzeyen ihtiyar kadınlar görüyorum sabahları. Saçları ağarmış. Kısa kollu giysileri var. Sabahları balkonda halılar dövüyorlar. Hep bu seslerle uyanıyorum. Konuşmalarını anlamıyorum. O da bir başka gürültü. Sonraları odamın camının dışardan tahta kepenkleri olduğunu ve bir de içeriden tahta kapakları bulunduğunu fark ettim. Yatmadan önce bunların hepsini kapatıyordum. Çünkü bu büyük kentte de en büyük kaçışı uykuda buluyordum. Ev sahibesi çok ihtiyar bir kadın. Ama bıyıkları çıkmamış – sokaklarda ve kahvelerde gördüğüm ihtiyar kadınların çoğu bıyıklıydı. Bunlar ya köşe başlarında kendileri gibi yaşlı bir dostlarıyla uzun uzun konuşuyorlar, ya da yaşlı kocalarıyla –bunların hemen hepsi bastonlu ve şapkalı– kahveye geliyorlar, bir köşeye oturup, hemen hiç konuşmadan, hiçbir şey yapmadan, öyle bakınıyorlar ve sonra küçük adımlarla kol kola çıkıp gidiyorlardı.

Benim ev sahibem sokağa çıkamayacak kadar yaşlıydı. Kahvede kendisi gibi yaşlıların oturduğunu söyledim ona. “Ben öylesine yavaş yürüyorum ki, herkes bana bakıyor”, dedi. Bu büyük karanlık evin birçok odaları var. İçeride her şey eskimiş, yaşlı sahibesi ile ölmek üzere. Karanlık, uzun koridor. Gıcırtıyla açılan kapılar. Odalardaki antika demir karyolalar. Duvardaki tablolar – her şey ölüyor. Caddenin yüksek ağaçları ön odaların

camlarını örtüyor. Hiç durmadan akan otomobillerin yalnız gürültüsü duyuluyor. Arasıra uğrayan kapıcıdan başka gelip giden kimse yok. Yatak odasının camının önüne kuşlar birikiyor, ihtiyarın koyduğu yiyecekleri bitirince uçup gidiyorlar.

Kuşları aptal buluyorum, dedi bana.

Onlara ne anlatmak istediğini anlayamadım.

Akşamları onun masasının kenarında oturuyorduk. Evin ışıkları da soluktu. Odada antika eşyalar var. Duvarda büyük bir saat asılı. O, bu saati, oturduğu yerden bastonunun ucuyla düzeltiyor. İkimizin konuşabileceğimiz bir dil var, ama o ağır işittiği için beni duymuyor zaten. Duyabildiklerini de hemen sonra unutuyor. –Ne büyük bir mutluluk.– Bu dili çok eskiden öğrenmiş. Bana her gün aynı şeyleri söylüyor. Arasıra yeni bir sözcük veya bir cümle buluyor, o anda çok seviniyor.

İşittin mi, çok uzaklardan kelimeler gene geliyor, anımsıyorum, diyordu. Anlattıklarında kendisi hep ufacık bir çocuk. Gözlükleri ve titreyen dudaklarını görüyorum. Beyaz yüzü çok buruşuk. Burnu büyük. Kamburu üzerinde siyah bir şal. Bu kadın çocukluğunda da bu kadar ihtiyardı, diye düşünüyorum. Çoğunlukla o da konuşamıyor. Bugün kelimeleri kaybediyorum, diyor.

Geç saatlerde odama çekildiğimde her şey sessiz oluyor. İçinde yaşadığım kent, bugüne değin içinde yaşamış olduğum tüm kentler siliniyor, geriye çocukluğum bile kalmıyordu. Yalnız bu ihtiyarın kendisi gibi yaşlı bir adamla, karanlık bir odada, geniş bir yatakta yattığını, ikisinin de bedenlerinin çok gevşemiş olduğunu, her şeyi unuttuklarını, arasıra yerlerde sürünerek camdan kuşlara yem verdiklerini, hiçbir şey yemediklerini ve sürünerek odama değin gelebileceklerini, kim ve ne olduğumu anlayamadan, ikisinin birden üzerime eğilip gülümseyeceklerini, belki de bana yapışacaklarını düşünüyordum. Bu, bana korku veriyordu. Yatakta öyle yatıyorum. Simsiyah dar koridor. Eski kokan, havasız boş odalar. Giriş kapısının yanındaki kimsenin bir şeyini asmadığı tahta elbise askısı. Kapkara bir sessizlik. Sabaha doğru ihtiyarın öksürdüğünü duyuyorum. Ardından hiçbir şey.

Yatağımın altına değin sızan otomobil gürültüsü uyandırıyor beni. Şimdi odam gece gibi karanlık. Ev sahibesi öksürmüyor. O şimdi pencerenin

başına oturmuş, her gün bir başka yanını diktiği sararmış gömleği dikiyordur. Ve sabah kapıcının getirdiği reçeli mutfağa koymuş, gidip onu kaşıklıyordur. Günlük uğraşıları arasında en büyük yeri alır bir kutu reçel kaşıklamak.

Caddeleri biliyorum. Büyük gürültü çıkaran arabalar şimdi kentin ve ülkenin her bir köşesini sarmış durumdalar.

Bugün Pazar.

Meydana ilk geldiğimde gecenin geç bir saatiydi. Yağmur yağdığı için, arabadan iner inmez şemsiyeli bir garsonla karşılaşmış, ister istemez kahveye girmek zorunda kalmıştım. İstasyonlarda da yağmurlu günlerde insanları şemsiyelerle karşılayıp, pahalı otellere götürüyorlardı. İçerisi kalabalıktı. Barın önünde durmuş, içenler vardı. Köşede üst kata merdivenler çıkıyordu. Orada da oyundan dönmüş tiyatro oyuncuları içiyorlardı. Çevresi kapalı bir meydandı bu. Gizli.

Şimdi orayı arıyorum. Bir kiliseyi kendime yön olarak alıyorum. Oysa her sokakta bir kilise var. Her sokak dar. Birden nehre kadar geliyorum. Derinde akışı belli olmayan bir su. Üzerinde birçok köprüler var. Geri dönüyorum. Bir tiyatronun arka kapısının önünden geçiyorum. Karanlık bir barın içine doluşmuş, televizyonda maç seyreden birçok adam. Kapalı antikacı dükkanları. Kahverengi uzun giysili ve ayağı sandallı bir papaz. Gene dar sokaklar ve birden meydandayım.

Aynı kahveye oturuyorum. Meydana inen sekiz ayrı sokak var. Şimdi bunların her birine ayrı ayrı bakıyorum. Oval bir meydan burası. Çevresi eski kapılarla kaplı. Bir kilise, birkaç lokanta, iki de kahve var burada. Her iki uçta, birbirinin eşi büyük beyaz çeşmeler. Çeşmelerin çevrelerine oturtulmuş insan heykellerinden sular fışkırıyor. Tam karşımda yüzleri solmuş kırmızı yapılar. Çatı katlarını çiçekler sarmış. Ortada, insanlar ve atlar üzerinde bir sütun, yükselen üçüncü bir çeşme. Sıralardan birinde ihtiyar bir adam uyuyor. Laternasını at arabasına yerleştirmiş bir dilenci geliyor. Biraz çalıp, para toplamadan gene gidiyor.

Her gün buraya geliyorum. Her kez meydanı bulmakta güçlük çekiyorum. Ya birden karşıma çıkıyor, ya da beni dar sokaklarda dolaştırıyordu. Eve dönmek için de yola çıktığımda, bazan dönüp dolaşıp, ana caddeyi ararken, gene meydana gelmiş oluyorum. İşe gidermiş gibi

geliyorum buraya. Hiçbir şey yapmadan oturup bakıyorum. Karşıda gazeteci kulübesinde şişman bir kadın çalışıyor. Gazete satışıyla ilgilendiği yok. Ufacık delikten her zaman birisiyle konuşmakta. Faytonlar içinde Amerikalı turistler –çoğu ihtiyar ve serin havalarda bacaklarının üzerlerine battaniye örtüyorlar– çevreye sırıtarak bakıp, meydanda bir kez dönüp gidiyorlar. Akşam üstleri çeşmelerin çevrelerini çocuklar sarıyor. Havalar ısındıkça, meydan sessizliğini yitiriyor. Ama çevredeki yapılar gene bomboş sanki. Ve çeşmelerden sular hep aynı yavaşlıkta akıyor. Artık bütün milletler buraya geliyor. Almanlar açık arabalarda balonlar uçurarak, durmadan meydanın çevresinde dönüyorlar. Hollandalılar büyük uzun otobüslerle gelip, karınca gibi meydanı sarıyorlar. İngilizler iki katlı otobüslerde gelip, tek tek meydana akıyorlar. Amerikalılar tüm lokantaları sarmış, durmadan yiyorlar. Çocuklar oyunlarını gecenin geç saaatlerine değin kesmiyorlar. Fotoğrafçılar Amerikalıların resimlerini çekiyorlar fayton üstünde. Otomobiller düdüklerine basarak meydanın çevresinde dönüyorlar. Çocuklar da düdükler çalıyor. Papazlar bile geç saatlere değin kahvelerde şaraplar içip, sonra durmadan çeşmelerin arasında geziniyorlar. Ve bütün bu insanlar çok keyifli.

Meydandan ayrılıyorum. Orayı sarmış olan insanların gürültüsü kapalı meydandan dışarı sızamıyor.

Odamdan hiç çıkmıyorum. Öylesine yavaş yürüyorum ki, insanlar bana bakıyor. Perdeleri bile açamıyorum. Perdeler çok eski, ben çektikçe yırtılıyorlar. Onları babam satın almıştı. Ben çocukken. Kuşları vardı babamın. Büyük bir oda dolusu. Onlara İsmail bakardı. Gilda benden daha gençti. Çok da güzeldi o. Telefonun zilini duyabileceğim gibi ayarlattım. Ama açınca konuşanların sesini duyamıyorum. Kim bana ne söyleyebilir? Ben kimi duyabilirim? Her gün reçelim geliyor ve mutfağa gidip gelip onu kaşıklıyorum. Gazetede sokaklarda uzun saçlı erkeklerin dolaştığını okudum. Acaba kadın mı onlar? Ne kadar isterdim görmeyi uzun saçlı adamları. Koridorun sonundaki sandık odasına gidip, merdiveni getirebilsem. Saati kurabilmek için. Ama üzerime düşer de bacağım kırılır diye korkuyorum. Gilda'nın da bacağı kırılmıştı. Sonra öldü. Yoksa o öteki kız kardeşi miydi? Bastonla saati kurarken, yelkovanını kırmaktan korkuyorum. Günler ve ayları saate göre hesaplıyorum. Bunu nasıl

yaptığımı bilmiyorum ama, arasıra elime gazete geçtiğinde, gazetenin tarihi benim hesabıma uyuyor.

Bütün olaylar benim dışımda olup bitti, ben yalnız günleri ve saatleri bildim. Güneşli Pazar günlerinde Gilda'yla kahveye giderdik. O çok konuşkandı. Her şey donuk ve zaman dışında oluyor. Ama ben niçin bastonumu saate uzatıyorum? Şimdi sokaklarda uzun saçlı erkekler dolaşıyormuş.

Öğleden sonraları uzanıp yatıyorum. Uyuyup uyuyamadığımı bilmiyorum. Üzerime bir gazete örtüyorum. Gözlüklerimi çıkartmıyorum. Vücudum öylesine gevşedi ki, kuşlara yem verebilmek için artık iki elim ve bacaklarım üzerinde pencereye değin emekliyorum.

Dizlerimin üzerinde durup, camdan bir an elimi uzatabilmek çok güç. Yemlerin yarısı kafamdan aşağı dökülüyor. Böylece emekleyerek mobilyalar arasında dolaşıyorum.

Yere damlamış reçelleri yalıyorum. İhtiyar ev sahibesi öksürmüyor. Belki de çoktan öldü. Gözlüklerim gözümde. Onu görüyorum işte. Aralık kapıdan içeri giriyorum. Sırtında, kamburunun üstünde siyah şalı. Emekleyerek birbirimize yanaşıyoruz. Kuş yemlerini birbirimizin ağzına vermeye çalışıyoruz.

(1967)

Gabuzzi

Can İren için

öyküme gabuzzi adını veriyorum
gabuzzi kimdir ya da nedir
ben gabuzzi'yi tanıdım mı
şimdi ortaya bir gabuzzi sorunu çıkıyor
gabuzzi deyince ben neyi ansıyorum
manik depressivler kendilerini değil başkalarını
öldürürler
diyor süm
ben kimi öldürdüm beni ya da bir başkasını mı
bunu bilmiyormuşum gibi yazmak istemiyorum
hiç kimseyi öldürmedim ben
rahibe okulunda okumuş olmam gençken –
ki ben hep gencim
hiç ölmeyeceğim işte
ölüme ölmemekle karşı çıkıyorum
ölmemek de bir çeşit ölüm mü
içim seviniyor gene bu kaçıncı sevgi sevgi mi
sevinç mi
artık sözcüklere inanmıyorum sözcükler yanıltıyor
beni
ağzım kafamdan ırak neye yakın ağzım
ninni gibi böyle dinle
herkes uyuyor
ben de uyuyorum de

ışığı kapa da ben seni uyutayım
kalemi yoksa birisine mi verdin çok güzel kalemdi o
kapuskanın içinden bunni’nin saçı çıktı
gerede’de karlar altından çiğdemler çıkar esentepe’de
gabuzzi huzur evine gitmiyor
ve çemberlitaş’ta bir bonmarşe var
bir odaya iki kişi yatırdıkları için
ve huzur bulamadığı için
hadi yavrum yat artık yeter
yalnız bırakmam sonra sokağa
kuşlar bile uyuyor bak
yağmur hışırtısından başka ses yok
bir de ikimiz konuşuyoruz
süm bir dilim fazla karpuz yemek için esentepe’ye
sırtında büyük bir karpuzla tırmanırdı
o sıralar dul hacer hanım da vardı
senin yüzünden geçen yıl az mı taşındık
şimdi şehirlerarası taşınma başladı
gabuzzi’nin resmi duvarda asılı
gabuzzi ne zaman resim yapardı
ayakları felçli kadınlar gördüm roma’da
müzelerin içinde resimler yapıyorlar
gabuzzi’nin de ayakları felçli mi
hayır
gözlükleri var onun
ve yatarken üzerine gazete örtüyor
her yıl aynı şeyi yazacağım
yazacağım ve yayınlayacağım
okuduğum her şeyden aynı şeyi anlıyorum
navona meydanı’ndaki cafe trescalini’yi ansıyorum
yaşlı gül satıcısını
ve bana gül alan almanı
cafe trescalini’ye gireceğim bir ihtilal bile engel
olamaz buna

ihtilaller içimde oluyor
benim küçük bir oğlum var
diyor
kırk yaşında
on yıldır burda hapis
bahçede lahana ve yeşil salatalar yetiştiriyor
burası bir huzur evi
seksen iki yaşındaki nüzüllü kadın on sekiz yaşında
olduğunu
söylüyor ve
bodrum katlarında çocuklar oturuyor anne ve
babalarıyla
anne
baba
çocuklar top da oynuyorlar
aralarında dolaşıyorum
güneşli
ya da güneşsiz günlerde
bugün tartıldım
arasıra kiliseye gidiyorum
müzik yok kilisede
mumlar da yanmıyor
uyanıklıktan uykuya nasıl geçildiğini duyuyorum
ve ben
telemann'ı seviyorum
dimanche de la vie
— bilançoyu bir saate kadar teslim edin
— sen ne diyorsun
via corso de rienze'de oturuyoruz
kendime bugün bir giysi aldım
annem
büyük ve kör ninemin sandıkla
istanbul'dan simav'a
nasıl götürüldüğünü anlatıyor

annem ve babam ödemiş’e verildiklerinde
yeniden sandığa girmek istemediği için
ö
l
m
ü
ş
küçük ninem hep gerede’deki
tahta evimizden görünen mezarlığa bakardı
— beni buraya gömecekler derdi
bir gün öfkeyle süm’ün sırtına maşayı fırlattı
oysa
süm’ün ince bacakları
çoktan
esentepe yokuşunu
tırmanmıştı
esentepe’de olmak
i
s
t
i
y
o
r
u
m
via corso de rienze’de
salıncaklı koltuklarda
profesörün gelmesini bekliyoruz
oysa profesör bizi görünce sigarasını atarak kaçıyor
bugün
yarın
öbür gün
filmine gideceğiz

hiçbir şeyi beklemiyorum
kendimi
vatikan’a uzanan
geniş caddeye
b
ı
r
a
k
ı
y
o
r
u
m

(1968)

Amerikalı Komşum Willy

willy önemli değil
hiçbir şey önemli değil
uzun yollar ve köyler ardarda diziliyor
anlamsız dağlar ve sonra deniz
bir kanepede oturarak öleceğim
ve hiçbir yere kaldıramayacaklar beni
ölüme giden yol çok uzun
yoruyor beni
hastalık hiçbir şeyi değiştirmedi
intihar etmek istedim iyi ettiler
delirdim gene iyi ettiler
artık yapılacak bir şey kalmadı
hava bulutlu
apartmanlar yükseliyor
willy anlamını yitirdi
bizim balkondan atlayıp evine geçiyordu
burada plak çalmak bana düşmüyor
çalışsam da çalışmış olmuyorum
günlerce kendi kendime mırıldanıyorum
yazamıyorum
bir araya getirdiğim harfler beni anlatmaktan uzak
bu kulüpten kalkıp bir boş tarlaya mı gitsem
ama toprak sevmiyorum
bu yüzden topraksız plajlara gidiyorum
lape'de yazı yazıyorum –iyileşince–
–eğer iyileşmek diye bir şey varsa–
onları kötü buluyordum

çayımı karıştırdım onun için
yazacaklarımı unuttum bu da önemli değil
willy’yi ilk kez bana anahtar getirdiğinde gördüm
— kapının üzerinde mi unutmuşum
— hayır ben unutmuşum
willy evlerin duvarlarını yıkıyordu
sonra gene yapıyordu
sıcak
ceketimin düğmelerini açacağım
ben ihtilal yaptığımda willy taşınıyordu
silahlarını da taşıyordu
ben onun silahlarından korktum
her gördüğümde başka yaştaydı willy
ben herkesi sevdim
ihtilal yaptığım gün de herkesi seviyordum
hangi ihtilalden söz ediyorum ben
bunu yazabilir miyim
uyuyamıyordum
banyodan fırladım
başkentte çalıştığım yere geldim
dünya ayaklanmıyordu
evren bomboştu
ben ayaklanıyordum
uzaya fırlatılmış gibiydim
karlı bir gündü
kitaplığın karşısındaki çiçekçi vitrinini kıracaktım
bana bakıyorlardı
öldürün beni diye bağırıyordum
artık olan oldu
olmadı işte
olmayacak da
eve getirdiler beni
bir doktor uyku ilacı verdi
tanımıyordum onu

uyumalıydım
uyandığımda ihtilal bitmedi
evden dünyayı yönettim
insanlar mutlu günlerin önlerine geçiyorlar
kimse
bana ihtilal yapmadın diyemedi
unutmam gerekiyordu

çatı katıma döndüm
onu ülkemden kovdum
willy eşyalarını taşıyordu
niçin gidip dinlenmiyorsun dedi bana
gittim
v
e
dinlendim
bu dinlenme yıllardır bitmedi
gece olunca
korkuyorum
ve uyuyorum
mevsimler değişiyor
ölüm isteği bir hastalık değil
can iren öldü
benim ninem ölmüyor
oysa babam onun mezar masraflarını hazırladı
babamın mezar masraflarını hazırlamak da bana mı
düşecek
o zaman onu evde alıkoyacağım
günlük yaşantımı onunla birlikte sürdüreceğim
ona hikâyeler okuyacağım
o zaman beni daha iyi dinleyecek
düşünmeyecek
ve
konuşmayacak

acıkmayacak
bana umut dolu gözlerle bakmayacak
insan ölülerin arasında ölünce yaşamamalı
burada oturuyorum ve aklıma geleni yazıyorum
eskiden kalem beni sürüklerdi
artık bu mümkün olmuyor
konya'daki otelde istanbul yolu gözümde büyüyordu
müzelerin içinde mezarlar gördüm
mutlu ölmüşler
ve bütün yollar gözümde büyüyor
neyi
ya da
kimi
bekliyorum
güneş aynı güneş
geceler aynı geceler
bir tek ay var
bunu çocukluğumdan beri biliyorum
klinikte beni aralıksız uyuttular
birtakım ilaçları seviyorum
artık söyleyecek sözüm yok
bunlar öğretildi bana
bu sözler benim değil

yeniden hastalanacağım
annem bana köfte getirecek
bahçede onu yiyeceğim
sonra annem gidecek
ve ben klinikte yalnız kalacağım
willy başına silahları tutuyordu
benim başıma tutmuyordu silahları
ve ben
b
a

b
a
m
ı
doğurdum

fatih’teki evimiz üç odalıydı ve üçüncü kattaydı
babamla annem hiç sevişmediler
ben willy ile uyudum
saat çaldı
başkentte saatler hep çalardı
çalıştığım yerde zaman hiç ilerlemezdi
memurlar radyo dinlerlerdi
gecelerim yalnızdı
willy ile yan yana oturuyorduk
uyuyamıyorduk
uyandıktan sonra
uzun süre
dalgaları dinliyorum
annem yok
süm var
ve yüzüyor
ben yüzemiyorum
okuyamıyorum
konuşamıyorum
bazan bir şeyler söylemem gerekiyor
o zaman biraz gülümseyip
e h
v a
e y
t ı
  r

diyorum
her şey geçiyor
ve
hiçbir şey geçmiyor

willy’yi amsterdam’da tanımadım
köprüler boş
renkli evlerin küçük kapıları var
ve kanallar sonsuz
yolda yağmur yağıyor ve güneş açıyor
camekanlı evlerde bekleyen kadınlar gördüm
güzel değildiler filmdeki gibi
canımın sıkıldığını yazmayacağım
ve yazmayacağım derken yazmış oluyorum
ilkokul ikiye geçtiğimde
gerede’de
yokuşu çıkıyordum
çok böbürleniyorum
evimiz yokuşun başındaydı
ve saat kulesine bakıyordu
sonra
babam beni
s
i
m
a
v
a
götürdü
doğduğum evi gösterdi bana
önünde bir havuz vardı
siyah bir tahta evdi
ben de babama öleceğim evi göstereceğim
onunla birlikte öldükten sonra oturacağımız evi
ve annem köfte yapmayacak
ninem üzerlerimize beyaz çarşaflar örtecek
annemin uzun bacakları var
ona uzun tahta bir tabut gerekli
o bizi terk edecek

annemle babamın ölümlerinin benimkinden daha
önemli olduğunu
söylüyorum
kimseyi gömmek istemiyorum ben
ve kimsenin de beni gömmesini
willy gibi gitsinler ülkemden
büyük alanların ve heykellerin
olduğu yerde yaşasınlar
babamla birlikte bir köşe kahvesinde otursunlar
önlerinden dilenenler geçsin
ve bir araba dursun
ve bir kadın insin köpeği ile
çiçek alsın
arabaya binsin
ve evini süslesin

l’aventura filmini ansıyorum
kayalıklar ve deniz
birbirlerini arayan iki kişi
ve
io la conoscevo bene
kız fiat arabası ile roma’yı dolaşıyor
evine dönünce balkondan atlıyor
ve balkonun eşiğinde peruka saçları kalıyor
sinemadan çıkıyorum
roma’dayım
belediye seçimleri için atılan reklam kağıtları
tüm caddeleri doldurmuş
süm yanımda yok
yürüyorum
süm konuşmuyor
ve
gülmüyor
via veneto’da cafe de paris’de oturuyorum

atlı arabalar bulvarın kenarlarına dizilmiş
önlerinde pembe çiçekler var
ve caddeleri arabalar sarmış
her yanı
ve belediye seçimleri

“Komünistleri seçmemek için, oyunuzu Hıristiyan Demokratlara verin.”

(1968)

Motorcu İbrahim'in Bahçeli Evleri

İstanbul'un Şirinevler semtini oldum olası hiç sevmem.

İbrahim'i de ilk kez burada gördüm.

Ucuz alınmış otomobilin motoruna bakıyordu.

Dinçti, saçları siyahtı, konuşkan bir hali yoktu.

Zaten onu nişandan sonra da herkes övdü.

— Ağır başlı bir bey, dediler.

— Ama kadın, kadın kimseyi konuşturmuyor ve tıkıyor her sözü İbrahim'in ağzına.

Çocuk otomobilin çevresinde çimenler üzerinde zıplıyor.

— Babamın otomobili, baba baba.

İbrahim motorun başında uzun süre çalıştı.

O sıcak yaz günü ben niçin Şirinevler'e gitmeye kalkmıştım. İbrahim'i mi görmek istemiştim.

Yoksa yapacak hiçbir işim yoktu da gidenlerin peşlerine mi takılmıştım.

Cumartesiydi.

Yanında biraz olsun gerçekçi olmayı başarabildiğim sümden o gün de uzak kalmamak içindi bu gidişim.

İbrahim'in elinde bir baston vardı.

Boyu uzamış, biraz zayıflamıştı.

Tutmayan bacağını sürükleyerek evin içinde dolaşabiliyordu. Saçları bir yaz önceki kadar siyah değildi.

O sessiz adam yitmiş.

Korku içinde,

Korku içinde,

— Hö hö hö, diye ağlamaya başladı bizi görünce.

— Sus sus, dedi süm.

— Oğlun yanına aldıracak seni.

— Beni beni, bu bastonla dövüyor kadın, dedi İbrahim.
— Aaa dövüyormuşum, yıkıyorum seni, bakıyorum sana nankör, nankör.
— Dövüyor, istemiyor, gidiyorlar, geziyorlar.
— Çoktan boşandık, dedi kadın.
— Çocuğun için sen geldin gidemedin ki.
— Ooohh takımlarınız da var dolaplar, tuvalet masaları, koltuklar, halılar, her şeyler var, bunları, bu evi kim yaptı, kimin parası, diye soruyor süm evi gezerek:
— Ben aldım ama şimdi hiçbir şeysiz atılıyorum, demeye çalışıyordu İbrahim.
— Hö hö hö...
Ağlayarak kesik kesik.
Çok geçmedi çocuğun çığlıkları doldurdu bütün evi.
On bir yaşlarında vardı.
— Babasına mı ağlıyordu?
— Oğlunuz gelecek, dedi gene süm.
Öylece bıraktık onları, bastonlar kafasına insin diye bıraktık. Belki de son güzel günleriydi, çocuğu yanındaydı, kavga da etse kadın yanındaydı.
Onların İbrahim’e hiç mi hiç bağlılıkları yoktu.
Güzel bir yol kenarında ev.
İki katın üzerinde bir de çatı katı var.
Bahçe içinde.
Merdivenler çıkılıp da ihtiyarlar bakım yurduna girildiğinde bu görünümle tüm bağlantı kopuyor.
Sinekleri süm kovaladı.
Oda çok pisti, camlar, yerler her köşe pisti, iki karyoladan başka hiçbir eşya yoktu. İbrahim’in yanıbaşında bir de küçük dolap üzerinde kurumuş duran yiyecekler, sigara.
Yatağın üstünde, sağında ve solunda İbrahim’in, birer oturak duruyor, iki oturak arasında yatıyor İbrahim, çarşafı pislikten kararmış, pijaması da.
Çökmüştü yüzü, saçları bembeyaz olmuş, sakalları uzamıştı. Ayakları incecikti, tırnakları karga gagası gibi uzamıştı. İki yılda böylesine çökeceğini düşünmemiştim, tanıyamadım onu.
— Hö hö hö.... diye ağlamaya başladı.

— Sus ağlarsan gideriz, diye azarladı süm onu.
— He he he... diye ağlarcasına güldü...
Aslında onun yanıbaşına birkaç liralık yiyecek koyuverip sıvışarak kaçıyorduk.
Bu duvar köşesinde yatan.
Karşısında bir gün boyu ölen hastanın cesedi duran.
Arkasını dönemeyen, ölüyü görmemek için.
Ve duvarda yalnız pislik gören ve durmamacasına yiyecekleri karıştırarak bir şeyler yapmak isteyen,
ve sürekli olarak yaşamını gözünün önünden geçiren İbrahim'di...
Kokunun içinde kokuyu duyamaz hale gelen.
Bir kat daha çıktık.
— Çatı katı belki de sevimlidir, diye geçiriyordu aklından.
Süm önden gidiyordu.
Baktım, doğruca camları açtı ve hepimiz gerisin geriye bir anda kaçtık odadan yatağın başına yiyecekleri atıverip.
Küçücük bir izbeydi hiçbir şey görünmüyordu camdan.
İbrahim tek başınaydı.
Bulunduğu katı kokuttuğu için yukarı atılmıştı.
Karşısında yataksız bir demir karyola duruyordu.
Üzerinde bir ceset bile yoktu.
Burada yalnız pis duvarlar, böcekler, sinekler, ısıtmayan radyatörler ve ağır bir koku vardı.
Açık cam kenarında ondan uzakta oturduk.
Kıştı.
Üzerinde ince bir pike örtülüydü.
— Hö hö hö... diye hönkürdü.
— Her an güvercinler uçuşuyor ve geceleri hiç uyuyamıyorum, bu nasıl sürecek, böyle nasıl dayanacağım on beş yıl daha, fareler üzerimden sıçrıyorlar, geceleri onları kuyruklarından yakalıyorum.
— Uyduruyor, dedi süm sessizce.
Ama bir insan gece kuyruğundan fare yakalıyorsa, elbette yakalıyor demektir.
Gözleri yusyuvarlak olmuş, fıldır fıldır dönüyorlardı.

Sigarasını yakmak için yanına bile yanaşamadık.
— Hö hö hö... derken yüzü uzuyor, dudakları titriyor.
— He he he, hı hı hı... derken dudakları yana kayıyordu.
O ağlıyor anlatıyor anlatıyor ağlar gibi gülüyordu...

(1971)

”Café Boulevard”

Park Otelin bitiminden bir yokuş aşağıya doğru kıvrılır. Burada kentimizin en büyük yapıları yanında küçük, gecekonduyu andıran bakkal ve manav dükkanları yan yana dizilidir. Aralarında bir de tercüme bürosu vardır. Bu dükkanların karşısında Federal Almanya Cumhuriyeti konsolosluk yapısı dev gibi yükselir. Köşede, kısa yokuşun bitiminde pembe, Rum yapısı bir cami vardır. Bu, İstanbul’un camiye en az benzeyen camilerindendir. Karşısında bir Ermeni marangozun dükkanı bulunur. Yokuşu çıkarken ya da inerken burada dinlenirim. Zayıf, romatizmalı bir adamdır. Yüzü hep traşsızdır, sakalları kırlaşmıştır. Güler yüzlüdür. Bir sonraki dükkanda odun, kömür ve gaz satan uzun burunlu, orta yaşlı, Orta Anadolulu; marangozun tam aksine kimseyle konuşmayan, sürekli olarak karşı camide namaz kılan bir adamdır.

Yokuş, düz, asfalt bir yola açılır. Burada çok büyük apartmanlar, çok büyük otomobiller, apartmanlarda çalışan üniformalı garson ve aşçılar vardır. Evlerin sakinleri çoğunluk yabancılar ya da zenginlerdir. Hanımlar otomobillerinde, arka koltukta tek başlarına yerlerini almak istediklerinde, şoförler adeta bir atlet gibi sıçrayıp, acele bir beceriklilikle kapıyı açarlar. Köşedeki yapının altında küçük bir dükkanda çalışan ütücü, hiç ara vermeden bu büyük apartman sahiplerinin perdelerini, masa örtülerini kolalar, gömleklerini ütüleyip vitrine dizer. Boş zamanı hemen hiç yoktur. İki yıldır onu bir kez boş kalmış, resimli miki okurken gördüm. Şarap düşkünü bir ayakkabı boyacısı da, her gün bu insanların ayakkabılarını boyar. Boyacı sandığının kenarına dizdiği büyük numara erkek ayakkabıları hep dikkatimi çeker. Bunlar yumuşacık derilerden yapılmış Amerikan ayakkabılarıdır. İçlerindeki yazıları (genellikle yere bakarak yürüdüğümden) okurum.

Café Boulevard’a İstanbul’un her yanından gidilir, ama ben bu

mahalleden gelip geçerek giderim. Günün ayrı saatlerinde ya da yılın ayrı aylarında bu yolların görüntüsü hiç değişmez. Boyacı gene ordadır. Şoförler gene hazır bekler, ütücü de durmadan kolalar. Yokuş bitip, Taksim Alanı geçilince, Cumhuriyet Caddesi başında Café Boulevard'a varılır. Ama bu kahve, kışın kahve salonu, yazın dışa taşan masa ve sandalyelerin konulduğu alanda değil de, kırk elli metre öndeki postanenin de elli metre kadar öncesinden başlar ve aynı boyutlarda dört bir yöne ve yüksekliğe yayılır. Yani Café Boulevard müşterileri kahvenin öncesinde, ilerisinde, karşısında, hatta beş altı metre yükseklikteki park duvarlarında, kahvenin çatısına dikilir, oturur, yere serilir ya da beklerler.

Burada da ayakkabı boyacıları vardır. Bunların sandıklarının üzerinde satılık bir iki paket filtreli sigara da bulunur. İstanbul'un bu beş yüz metrekarelik köşesinde insanların görünüşü Türkiye'nin diğer köşelerindeki insanlara pek benzemez. Burada insanlar zorunlu olmadan, isteyerek yığın kitleler halinde bulunurlar. Bu kalabalıktan kimse yakınmaz. Bu, liman, havaalanı ya da istasyon kalabalığı değildir. Beklenen bir şey yoktur. Amaç eğlence, insan seyri, bakmak ve bakışları çekmektir. En boyalı kadın yüzleri, sırtı en açık kadın giysileri, en açık, en küçük, en büyük memeler, en bol paçalı pantolonlar, şakaklarına berberde kır saçlar attırmış, topuklu pabuçlu erkekler, ayakkabı yükseklikleri etek boylarını geçen kızlar hep burdadır. Kıvırcık uzun erkek saçlarının yarım metre kabarığını taşıyanlar, fotoroman oyuncusu olmuş ya da olmak isteyenler, yerli hippiler, çeşitli semtlerden gelip, burda küçük oğlanlarla buluşan, büyük olmaya çalışan kızlar yaşamlarının ilk sigara ve biralarını belki de burada içerler.

Bir de bakarsınız, kalabalık arasından giysileri ve sakal bıyığı ile ondokuzuncu yüzyıl adamını andıran bir genç geçer. Erkekler en uzun paltolarını da Café Boulevard'a gelirken giymemişler miydi?

Café Boulevard açılır açılmaz, sabahtan dolar ve gece yarısından sonra bile boşalmaz. Kahve, lokanta ya da bar cinsi bir yerin iç süslemesinde kullanılacak her nesne burada yer almıştır. Kalorifer yanar, ama çini sobalar da kalabalık içinde, yersizlik içinde gene de yer alır. En büyük renkli lambalardan püsküller sarkar. Bakırlardan yapılmış her cins eşya, tavanlardan, taşıyıcı direklerden, gözünüzün takıldığı ya da takılmadığı her yerden sarkar ya da tavana yakın bir köşede sıra sıra dizilir. Taze çiçekler

kahve önünü, kuruları içini renklendirir. Kahvenin önüne eski amforlar ve deniz süsleri de konmuştur. İçerideki masaların camları altında renkli, el işlemesi örtüler, yerlerde halılar, tahta sandalyeler, tahta bar vardır. Burada turistik eşya satan mağazalardan daha aşırı biçimde üst üste yığılmış, yorucu bir görünümde süslemeler durur. Telefon devamlı çalışır. Herkes dostlarını kahveye çağırır. Telefonun biraz ötesinde ayna önünde çoğunlukla erkekler saç tuvaletlerini düzeltir, aslında saçlarına daha aşırı bir karışıklık vererek uzun sayılacak bir süre kendilerini incelerler. Kadınlar tuvaletinde de sürekli olarak taranılıp, boyanılır. Hoparlörler, günün moda şarkılarını durmadan bağırır. Kahvenin ve trafiğin gürültüsü müziği bastırır, ama müzik de hiç ara verilmeden çalınır. Garsonlar Osmanlı yeniçeri cepkenlerini andıran gömlekleriyle plastik taslarda çay, kahve taşırlar: Çaylar bayat, dondurmalar bile ekşimiş bir taddadır. Ama bu durumu müşteriler umursamaz. Bu karışıklık kimseyi tedirgin etmez. Aksine herkesi kahveye çeken budur sanırım. Yabancıları da. Yaz aylarında çok az turist dışarda asılı fiyat listesine bakıp, kahveye girmekten cayar.

Ben ve arkadaşlarım da bu kahveye iki yaz sürekli gitmekten kendimizi alamadık. Birçok kez, bir başka yerde oturma kararı aldıksa da, Café Boulevard’dan caymak adeta gücümüz dışında kaldı. Bindokuzyüzyetmişiki yazında hemen her akşamüstü burada oturduk. Bir, iki kişi ile başlayan masalarımızı gün oldu otuz kişi doldurdu. Diğer kentlerde oturan arkadaşlarımız da İstanbul’a gelince buraya uğramayı unutmuyordu. Geçen yaz kimse kahveye devamsızlık edemedi. Hapiste tutuklu bulunanlar bile, tahliye edildikten birkaç gün sonra, hemen kahveye geldi. İstanbul’dan, sıcaktan ve kalabalıktan hepimiz usanmıştık. Uzaklara, hiç değilse Akdeniz kıyılarına inebilmek, birkaç gün tatil yapmak istiyorduk. Ama hemen hiçbirimiz Akdeniz’e inmedi. Kimimiz pasaport alıp, yabancı ülkelere gitmek istedi. Ama onlar pasaport alamadı, almadı. Yabancı ülkeye gitmedi. Tam aksine yabancı ülkelerde bulunan birkaç öğrenci ya da ressam, İstanbul’a gelir gelmez, Café Boulevard’a düştü. Her gün bir öncekinin aynıydı. Çalışan arkadaşlar, işleri de yaz aylarında azaldığından, akşamüstünün erken saatinde kahvedeki yerini aldı. Çalışmayanlar zaten onlardan önce kahveye gelip oturdu. Kimi Ankara’yı övdü. Çankaya’daki kahvelerin Paris bistrolarını andırdığını söyledi. Kimi Café Boulevard

pahalı, dedi çevresinde dolaştı. Hemen herkes, artık bu kahveden vazgeçmeli, dedi. Herkes birini, öteki öbürünü görmek için gene de geldi. Haziran ayı başında, bindokuzyüzyetmişiki yazında bizim arkadaşlar yorgundu. Ama kimse bir köşede dinlenmedi, kahve ve çevresindeki lokantalarda büsbütün yoruldu ve o yaz akşamı yemeklerinde çoğunlukla beyaz kavak şarabı içildi.

Bindokuzyüzyetmişüç yazı yaklaşmak üzereydi. İçimizden biri:

— Bu yaz da çok kötü geçecek, aynı geçen yaz gibi, dedi.

Biz bindokuzyüzyetmişüç yazında da, aynı arkadaşlar, aynı yaz aylarında, aynı hafta günlerinin aynı akşamüstü saatlerinde Café Boulevard'da oturduk. İçimizde eksilen hemen hemen hiç yoktu. Birkaç arkadaş İstanbul'a yerleşmiş, artmıştık. Bürolarında çalışıp, müşteri bekleyenlerimiz gene boş, işsiz, müşterisiz günler geçiriyordu. Gene telefonları bile çalmıyordu. Kısa süren sıcaklar, bir önceki yazdan daha da korkunçtu. İçimizde tek bir gün bile deniz kıyısına gidemeyenler oldu. Gene herkes Akdeniz sahillerine inmek istedi, ama yalnız birkaçımız indi ve çabuk döndü ve Café Boulevard'a geldi.

Kimi günler saaatlerce burada oturduk. Sonra kimi pasaja, kimi Boğaziçi lokantalarına gitti, çoğunlukla yeni rakı içildi. Bindokuzyüzyetmişüç yazında ayakkabılar daha yüksekti. Bunlara "Apartman" denildi. Ve bindokuzyüzyetmişüç yılında Café Boulevard'a daha çok turist akın etti.

(1973)

Diskotek Brazil

Akdeniz’in başka bir maviliği var. Hele güneşli bir mayıs gününde. Küçücük kentler boyunca ilerliyor tren. Denize bakıyorum. Üzeri puslu. Mavi. Bir nemliliği, bir derinliği, bir uzunluğu var. Nerdeyse boyutlarının içine alıyor beni. Durgunluğu da rahatlatıcı. Trene durmadan inip, binenler var. Bunlar şişman ya da zayıf, yüzleri yanık ve kuru ciltli, yaşlı ya da yıpranmış, ekmeklerini çok güç kazandıkları yüzlerinde belirlenmiş, ama canlılık ve insancıllıklarından hiçbir şey yitirmemiş İtalyanlar. Arada bir onlarla konuşuyorum. Denize bakıyorum, koridora çıkıp trenin durduğu istasyonlara, çevreye, yapılara, yapıların balkonlarına, balkonları süsleyen saksı içindeki çiçeklere, ya da balkonlara atılmış döküntülere, asılmış çamaşırlara, aralanmış bir pencereye, pencereden bakan insana, yolda ilerleyen küçük arabalara, bir köşe başında durmuş insanlara, yaya kaldırımlarında yürüyenlere, bisikletlilere, dolu ve boş kahvelere, bir büyüğün elinden tutmuş yürüyen küçük çocuğa, tek tük beliren bir papaza ya da toplu yürüyen rahibelere bakıyorum. Sonra bir sınıf öğrenci görüyorum, bu küçük kent insanlarıyla, hiçbir ilintim olmadığını ve belki de buranın hiçbir şeyini ansımayacağımı düşünüyorum, tren ilerliyor. Yirmi mil kent geçilince, birden Fransa toprakları başlıyor. Buradan ne kadar süre sonra Nis’e vardığımı ansımıyorum. Ama pek geç değildi, öğle üzeriydi. Zelda’nın evinin balkonunda oturuyoruz. Güzel bir sıcaklık var. Hele bu sıcaklık yılın duyulan ilk sıcaklığı olunca. Sigaraların da tadı bir başka. Sonu kesilmeden içebiliyor insan. Evin hemen çevresinde yükselen diğer yapılardan sonra, yemyeşil dağlar başlıyor. Kentin denize açılan yönü dışında, her çevreyi kapsıyor bu dağlar, bu yeşillik. Evin balkonundan deniz yönü derin bir pus içinde yitip gitmiş. Pus da olmasa deniz görünmez sanıyorum. Yorgunum, ama deniz kıyısına kadar inmek, o yıllardır ününü işittiğim palmiyelerle kaplı geniş bulvarı görme isteği, içimi içime

sığdırmıyor. Bu yeşillik, beyaz ya da uçuk renkli evler dışında şimdilik nasıl bir kentte olduğumu bilmiyorum. Ve birkaç saat sonra geniş bulvar üzerinde denize doğru yürüyorum.

Mağaza, mağaza, mağaza, köşede ya da yapılar arasına sıkışmış bir kahve, gene mağaza, daha büyük bir mağaza, karşı kaldırımda ünlü büyük mağazalar ve gene bir kahve, gene mağaza, ışıklar, yol kavşakları, yoğun insan ve taşıt trafiği, koşan, her yanı bürüyen bir kalabalak arasındayım (henüz denize varmış değilim). Büyük bir parka geliyorum. Parkın her iki yanından denize dikey inen bu bulvarın biteceğini sanıyorum. Parkın içinden mi, ya da dışından mı yürüyeceğimi düşünüyorum. Parkın içinde çok yaşlı insanların çok durgun oturduklarını görünce, üzerinde bulunduğum bulvarda yürümeyi yeğliyorum.

Alanlardan da daha geniş bir bulvara varıyorum. Çok geniş ve üzerinde binlerce şezlongun dinlenecek insanları beklediği yaya yolunun hemen altı taşlık plajlarla kaplı. Gerisinde açık Akdeniz puslar içinde burada. İşte Amerikan, Fransız, İtalyan ya da Fransız-İtalyan ortak yapım filmlerinden yıllardır kafamda belirginleştirilen Riviera burası. Akşam yaklaşıyor. Çok yorgunum. Şöyle denize bir girip çıksam, bütün bu görünümlerden yorulan kafamın dinleneceğini biliyorum. Ama kimse yüzmüyor bu saatte. Yarın sabahı beklemek gerekiyor. Şezlong yığınları karşısında çok büyük yapılar, yan yana bahçeler içinde diziliyor. İlk katlarında lüks kahveler ve dükkanlar var. Kent Akdeniz boyunca uzanan ve onları dikey kesen bulvarlardan oluşuyor. Bu bulvarları, bahçeler içine kurulmuş çok, çok büyük yapılar, kendi deyimleriyle, rezidanslar kaplıyor. Bir yörede tüm yapılara bestecilerin adları verilmiş. Beethoven malikanesi, Chopin malikanesi, Mozart, Mendelsonn malikanesi vb., diğer bir yörede her evin adı bir yazara ait. Balzac malikanesi, Zola ve ve... çağdaş yazarların adları henüz bir yapıya verilmemiş, buna daha zaman var belki, diye geçiyor aklımdan.

Denize sırtınızı verip de kenti karşınıza aldığınızda, tüm sol yöreyi bu zenginliklerin oluşturduğunu göreceksiniz. Zenginlik gerilere, dağlara dek varıyor, sonra gökyüzünden bilmiyorum nereye uzanıyor.

Batı Avrupa ve Amerika’nın süslü ve besili zenginleri buradaki bulvarları, kahveleri, mağazaları dolduruyor. Kentin bu yöresinin diğer bir niteliği de doğal insan yaşını aştıklarından kendilerine “fosil” denebilecek

yaşlıların burada olağanüstü bir boya ve takıp takıştırma içinde bir cins-köpek ya da pinpon bir adamla dolaşmalarıdır. Almanlar, Mercedes arabaların en büyük ve pahalılarını burada kullanıyor. Nasılsa Amerikan keşifleri Ay'ın göründüğü gibi romantik, güzel bir yer olmadığını kanıtladı. Boş, dağlık, ıssızlıklar denizleriyle dolu, bombok bir yer Ay aslında. Ne yapsın Ay'da Alman ya da zengin Amerikalı? O halde, zengin Alman ve Amerikalılar, ortak pazarın ileri ya da geri gelen ülkelerinin turistleri nereye gitsin? Elbet Nis'e gitsin. Kan'a gitsin. Neresi için yaratılacak modalar? Kimlere satacak mallarını moda evleri? Hermes? Dior? Şanel? Kaşarel? Ve kurtlanmış kaşer?

Elbette Nis'teki seçkin tabakaya. O halde Nis'tesin ve Diskotek Brazil'desin.

Diskotek Brazil, Nis'in sağ yöresindedir. Nis'in sağ yöresi fakir mahalleleriyle iç içe kenetlenmiştir. Sokaklar dar, eski, evler de renk renk ve sokaklar kadar eskidir. Canlı küçük kahveleri vardır. Dar sokaklarda küçük dükkanlar malları dışarı çıkarır. Burada balık yanında pantolon da satılır. Aziz Meryem'in kaçıncı mezarı (burada turist yanılıyor olabilir, rehbersiz ve şehir plansız dolaşmıştır) fakir yokuşlar bitiminde gizlilik içinde iki çöküntü yapı arasında sessizlikle durur. Buradaki yapıların adları yoktur. Her odasında bir başka aile oturur. Kapı aralarından bakıldı mı, izbe, yıkık dökük koridorlar, merdivenler küf kokar. Camların önlerine tenekeler içinde birkaç sardunya çiçeği yerleştirilmiş, sokağın bir yanındaki pencereden diğerine çamaşırlar asılmıştır. Tüm zenciler buralarda barınmaktadır. Kapıların önlerinde saçları boyalı, apartman ayakkabılı, çok geniş paçalı mavi pantolonlu genç kızlar oturur. Birbirlerine aşk öykülerini (ve ah!) bu yaşamdan, Nis'in eski mahallelerindeki iç içe yaşamdan, nasıl kurtulmaları gerektiğini ya da kurtulma olanağını ya da olanaksızlığını anlatırlar belki de.

İyi giyimli ve güzeldir bu kızlar. Batı Avrupa tüketim toplumu içinde, iyi giyimli olmamak hemen hemen olanaklar dışındadır. Bu kızları Riviera boyunca gezinirken gören, hangi sınıftan olduklarını bilemez. Ve evet, Riviera'da en zengin sınıf belki de turistlerdir. Nedir turist? Turist kendini mi kalkındırır, ya da gittiği, ziyaret ettiği ülkeyi mi? Ya da ağır bavulunu mu kaldırır bir istasyonun peronundan bir başka ülkeye giden trenin ikinci

sınıfına binmek için? Belki de Diskotek Brazil'de kadeh kaldırır Martinikli gençlerin sağlığına! Fransız sömürüsü Martinik'in gençleri (ne güzel bir tanım şu sözcük: SÖMÜRÜ) Nis'teki Diskotek Brazil'de dans eder. Dans etmek bu zencilerin kanında var. Sömürülen zenciler yanlarında bir tek kız olmadan (kızsızlığa alışmışlar sanki) en canlı, en güzel danslarını Nis'teki Diskotek Brazil'de yaparlar.

Diskotek, geniş Riviera sahilinin, palmiyelerin en çok yükseldiği yerde, bir katlı, gerisinde fakir mahalleleri uzanan yerdedir. Geniş camlar, yaya kaldırımı yüzeyine dek iner. Ayakta durulacak küçük bir bar dışında masalar ve alçak sandalyeler de düzenle yerleştirilmiş. Burada müzik bir band ya da pikaptan kendiliğinden çalmaz. Zencilerin paralarını bir müzik dolabına atıp, "parayı veren, düdüğü çalar" gibisinden dans paralarını ödemeleri gerekir. Onlar da bu konuda eli açık davranıp, müziğe hiç ara vermemek için, durmadan atarlar bozuk paralarını müzik dolabına. Martinikliler zenci ırkının tüm gençliğini, doğallığını, kararlı direnişini oynuyor. Hiçbir beyaz, dans birincisi de olsa, böyle içten gelen hareketlerle müziğe uyamaz. Yaşasın Riviera! Yaşasın Nis! Yaşasın Diskotek Brazil! Yaşasın sömürülen milletler ve zenciler! Yaşasınlar ki sömürülsünler, sömürülsünler ki, parayı verip, dans etsinler? Oynasınlar!

Ve İlyas:

İlyas bir Fransız genci. İnce uzun boylu. Kepçe kulaklı, kocaman siyah, biraz patlak gözleri, kemiği belli olan çenesi var. Zenciler arasında hemen göze çarpıyor. Çünkü hiç iyi dans edemiyor. Herkesin denize girdiği, sıcak güneş altında yattığı bir günün gecesinde Diskotek Brazil'e gelmiş. Uzun keten bir pardösü giymiş, boynuna yün bir kaşkol dolamış, ayaklarında keten ayakkabılar var.

Pardösünün kollarından bir gömlek ya da kazak sarkmıyor, içi çıplak olabilir. Garip danslarıyla hemen dikkati çekiyor. Kendi kendine el kol hareketleri yapıp kenetleniyor, sonra bir balet gibi sıçrıyor, yere eğiliyor, sonra kollarını üst üste birleştirip heykel gibi toplanıyor. Zencilerle kıyaslanırsa, hiç beceremiyor dansı, ama keten ayakkabılı ayağı ile arasıra bir dans hareketi yapıyor ki, taş çatlasa Martinikli, İlyas kadar becerikli olamaz. Sonra gene şaşırıyor, dansı yüzüne gözüne bulaştırıyor, beceriksizliği ile dikkati çekiyor. Bir ara oturduğu sandalyenin bana çok

yakın olduğunu görüyorum. Biraz konuşuyoruz. İlyas on sekiz yaşında. Diskotek Brazil'e gelmek için altı kilometre yaya gidip geliyormuş. Sabahları yedide işbaşı yapıyor, 15.45'e kadar bir büroda evrakları düzenliyormuş. Bin yeni frank kazanıyormuş. Bir ara Paris'te oturmuş, ama hiç sevmemiş Paris'i. Paris'te çok yalnızlık çekmiş. Riviera'da çok mutlu imiş. Bu yakınlarda bir de erkek kardeşi varmış, isterse arasıra onu görebiliyormuş. (Sanırım kardeşi pek dans sevmezmiş.). Martinikliler müzik dolabına para atıyor. En çılgın şarkılar insanın kafasındaki tüm düşünceyi siliyor. Bir şarkıcı avaz avaz bağırıyor. Bulvar ışıkları içinde, ama arabalar var. Herkes piste koşuyor. Kendi kendilerine dans eden iki Fransız kız da gelmiş.

— Bu şarkı ile dans etmeliyim, diyor İlyas. Keten ayakkabılı ayağını dizine doğru çekerek nefis bir figür atıyor.

Gece yarısından sonra eve dönerken karşı kaldırımda İlyas'ın iki zenci arasında konuşarak yürüdüğünü görüyorum.

— Aaa, İlyas! diyorum. Hemen aklıma yürümesi gereken altı, yedi kilometre geliyor ve sabah nasıl kalkıp işe gidecek, diyorum.

Bulvar ışıklı. Deniz gerimde kaldı. Dağlar yönünde yürüyorum. Sokaklar boş. Tek-tük bir araba geçiyor. Bir iki yerde de küçük bir turist grubu dikilip duruyor. Kapanmamış birkaç kahve içinde masa topu oynayanlar var. Sabahleyin kentin her köşesi dolacak. Turistler, yerliler ve fosiller malikanelerden ya da küf kokan merdivenlerden inip, güzel yaz başlangıcı sıcaklığında güne başlayacaklar. Ben de Zelda ile yüzmeye gideceğim. Zelda üç yıldır Nis'te yaşıyor. Tek dostu şişman kedisi.

(1975)

Eski Liman

Sonbaharda büyük lodos fırtınaları oldu. Hava sıcak güneşliydi. Dayanılmaz başağrıları çekiyordum. Omurgamdan üç fıkra kaymış, bütün sinirlerimi sıkıştırıyordu. Başımın altında büyük bir yastıkla biraz dolaşıyor, boynumu hiçbir yöne çeviremiyordum. Çoğunluk koltukta oturup, deniz üzerindeki beyaz dalgalara bakıyordum. Ağrılar beynimi uzun süre su altında kalmış gibi sıkıştırıyordu. Bu güzel sonbaharda böylesi başağrısı ne büyük şanssızlıktı. Kitap bile okuyamıyordum.

Gri, yağışlı günleri gene lodos fırtınaları izledi. İstanbul Boğazı, Marmara'dan gelen güçlü esintiyle, beyaz dalgalar halinde kabarıyordu. Günaşırı kentin uzak semtindeki bir hastaneye gidiyor, çeşitli yerleri yeni kırılmış, kanlar içinde koridorlarda yatan hastaları geçtikten sonra, çocuk felçli bebekler ya da yaşlılar, ya da benimle aynı hastalığı çekenlerle bir arada bakılıyordum. Altı ay. Hastaneden çıkınca, çoğu kez başağrısından ağlamamak için güç dayanıyordum. Bu günlerde sokağa çıktığımda kendimi yaşamın, çağın, kentin, insanların, her şeyin çok dışında buluyordum. Ama biliyordum. Gene ağrılar duymadan, sokaklarda güzel gezintiler yapabilecektim. Yürümek, her gördüğüm nesnenin gerisinde uzun şeyler düşünmek en sevdiğim uğraşılardan biridir. Çoğu kez öyle küçük, ama ilginç olaylar olur ki, bunları gördüğüm an kafamda bir öykü belirir. İstanbul böyle öykülerle doludur. Bu kentin en güzel öykülerini Sait Faik yazmış diye düşünürüm. Onun bu uğraşısını sürdürmek gerek derim. Ama hep günlük olaylar zamanı alıp götürüyor. Ya uyku gecikir, ya uyku çok uzar, ya da bir yerden hızla dönmek gerekir. Ya çok ya da az öfkeli olurum. Aranması gereken insanlar ve gidilecek yerler vardır. Çocuğa eski masalları günümüze uydurup anlatmak gerekir, kapı çalınır, cam çarpar ve kırılır, aygaz biter, yakıt gelmez, su kesilir ve öyküsü yazılacak sokak izlenimleri silinir. Gene yenileri oluşur... bunları yaşamanın tadı bile yeter insana.

Birden ilkbahar geldi mi, renkler, gökyüzü ve doğal ışıkların parlaklığı değişiverir. Taksim Alanı'nda çiçek satan çingenelerin sayısı ve çiçeklerin çeşidi artar. Kentin en güzel görüntülerinden biridir bu. İstanbul'da başlayan ilkbaharı bırakıp, daha ileri bir ilkbahara, Antalya'ya gidiyorum. Gemi bulutlu bir havada kalkıyor. Fantom uçakları kentin tepesinde deneme uçuşları yapıyor, ama bir süre sonra bu savaşı anımsatan gürültüden uzaklaşacağım. İçim coşkuyla dolu, inançlarım daha bir güçlü, sapasağlamım. Her konuda sanki en doğru düşünceye ulaşmışım. Böyle anlarda insan hem güçlü hem de mutlu oluyor. Gene her ayrıntıya dek bakmak, uzakta kıyı şeritlerini, denizin yüzeyini ve bununla birlikte dünyanın tüm zamanlarını düşünmek istiyorum.

Güneşli, sıcak bir havanın insanı ısıttığı erken bir sabahında İzmir'in yeni limanına varmışız bile. Birinci kordonda yürüyor, kendimi yeni bir ülkeye gelmiş gibi duyuyorum. Burada zenginlik taşıyor. Büyük yapıların altlarında dev mağazalar var. Yaya kaldırımının üzeri muhteşem Amerikan arabalarıyla dolu. Nato karargahı, Alman ve Yunan konsoloslukları da burada. Avrupa'daki gibi, yaya kaldırımlarının üzerine taşan renkli, pahalı ve güzel lokantalar dolu. Burada ayakkabı boyacılarının tezgahları bile pırıl pirinçten ve zengin boya çeşitleriyle bezeli. Her gelişimde Türkiye'nin diğer yerlerinden daha canlı, daha zengin görürüm İzmir'i. Severim de bu kenti. Ama hiçbir insanla bu kentte dostluk kuramadım, insanlar hep yabancı kaldı bana.

İkinci günün ilk ışıklarında eski Antalya limanına yanaştığımızda, sevinçten ne yöne bakacağımı şaşırdım. Uzaklarda Toroslar kat kat sıralanıyor, bir kolu dimdik, yüksek kaya halinde denize dikey iniyor. Kent geniş ovanın deniz kıyısında uyanmış bile. Dalgakıranın üzerinde başlayan eski surlar, limanın ortasına doğru gerideki tepelere yükselip uzuyor. İlkin eski Rum yapılarını görüyorum, sonra çardaklar altındaki renkli lokantaları; ağaçlar, çardaklar ve teras içindeki kahveleri. Balıkçı tekneleri, sandallar dalgakıranın içini doldurmuş ve henüz denize indirilmeyenleri gerideki yapılarla, deniz arasındaki yola çekilmiş.

Surlar arasından yeşillikler, kır çiçekleri, Akdeniz bitkileri sarkıyor.

Saksılar beyaz kireçle boyanmış. Sardunyalar pembe, kırmızı, koyu kırmızı, beyaz. Beni sevindiren bir çiçektir bu sardunyalar. Bana hep Akdeniz'i, tanımadığım Sicilya adasını bile düşündürür. Gerideki büyük çınarların altlarında da balıkçı tekneleri var. İnsanların yüzleri güneşten iyice kavrulmuş, sağlıklı bir görünüşleri var. Burada her şey renkli. Yamalı gömlekler, pantolonlar da renkli. Çalışan insanların elleri de renkli. Bronz. Limanın hemen gerisinde, tahta Selçuk evleri daracık sokaklarla iki yönlü dizilmiş. Bu sokakların her birinde şaşırtıcı bir görüntü var. Çivit mavisi bir ev, çivit mavisi boyanmış tahta çerçeveler, yemyeşil bir kapı, bembeyaz bir ev, kırmızı pancurlar, sarı bir kapı, cumbalar, dar, oda büyüklüğünde bir alan, dönemeçli köşebaşında bembeyaz çiçek açmış bir ağaç, tahta kapılar, gene küçük cumbalar, merdivenler, çeşmeler.

Sabah erken saatte, bu evlerin insanları gerideki yokuşu tırmanıp, kentin merkezindeki işlerine gidiyor. Havada durgun, bunaltmayan, bahardan çok, güzel bir yaz gününün sıcaklığı var. Bu tür sıcaklık da gene güneye özgü. Canlılık veren, insana ağırlığını duyurmayan güzel bir sıcak.

Termessus'a geldiğimiz gün de Antalya'dan geçtik. Torosları tırmandık ve kentin gözetleme kulelerinin bulunduğu tepelerde yürümeye başladık.

Termessus yüksek kayalar üzerine kurulmuş bir kent. Kentin tüm yapısında dümdüz, dikdörtgen kesilmiş kayalardan başka yapı öğesi göze çarpmıyor. Anayollar kaya, tiyatro kaya, gimnasyum kaya... Aralarında harç da kullanılmamış gibi. Kent on yedi asır önce terk edilmiş. Ve hiçbir düzenlemeye uğramamış. Belki de bu nedenle böylesine dehşet verici. Büyük büyük dikdörtgen sandık biçiminde insan mezarları, bunların geniş yanlarında yuvarlak, dar yanlarında kare biçiminde süslemeler var. Çatıyı andıran kaya biçiminde de mezar kapakları; küçük taş sandıklar da küçük çocuk mezarları. Bazı taşlar birbiri üzerine düşmüş. Tüm kenti yaban bitkiler bürümüş. Bazı anayolların altında dev uçurum biçiminde oyulmuş, yuvarlak kapakları olan yiyecek ambarları bulunuyor. En yüksek kayalar üzerinde yer alan anfitiyatro, gerisindeki Toroslar, önündeki geniş ova, her yanı bürümüş bitkiler ve on yedi yüzyıllık terk edilmişlik içinde güzel mi bilemiyorum. Burası belki de sanat olayları yanısıra, bir kenarından insanların uçuruma atılıp öldürülmeleri için kullanılmış. Bin metreyi aşan bu yükseklikten Akdeniz de görünüyor. Bir turist grubundan başka ses yok.

Dağ havasının canlılığı var ortada. On yedi yüzyıldır bomboş ve ölü bir Termessus. Kayalar içine kapanmış bu kent, insanı ilk çağlara, kurgubilim kentlere, belki de Ay'ın üzerine götürüyor. Bir tek insan heykeli görmedim burada.

Öğleden sonra Antalya eski limanı üzerindeki alanın kaldırımlarında oturuyoruz. Zeynep'le konuşmaya çalışıyordum.

— Seni de o eve gittiğin için mi tutukladılar? diyorum.

— Evet, o evde. Birkaç gün hiç uğramamıştım. Bazı arkadaşlar için kuşkulanıyordum. Gerçi apartmanın önüne vardığımda bir gariplik sezdim. Perdeler kapalıydı. Yukarı çıkıp çıkmamayı çok düşündüm. Ama gene de merdivenleri çıktım. Kapıyı çaldığımda anlamıştım. Hem içeri beni kibarca buyur ediyorlar, hem de geri gitmemem için hızla kolumdan çekiyorlardı.

— İşkence yaptılar mı?

— Hayır, diyor, ama biraz yüzü kızarırken ekliyor:

— Biraz, herkese yaptıkları kadar.

Limana merdivenlerden iniyoruz. Basamakların bitiminde gene küçük bir alan, duvar köşesinde de bir çeşme var. Ardından dar sokakları geçiyoruz. Ölü kentte beş saat dolaştıktan sonra, bu canlı limana inmek çok coşku verici. En ileride, kent duvarlarının dibindeki büyük çınarın altında oturuyoruz. Ben bu günün bitmesini hiç istemiyorum. Zeynep de öyle.

Bizi sevindiren bir şey var. Akdeniz mi? Güneş mi? İlkbahar mı? Benim sağlıklı olmam, onun tutukluluğunun bitmiş olması mı? Eski liman mı? Termessus'ta yaptığımız sessiz yürüyüş mü?

Deniz durgun ve yeşil-mavi. Yosun kokuyor. Eski kent duvarları üzerine kurulmuş fakir evlerinin büyük televizyon antenleri var. Limanın dalgakıranı üzerinde yürüyoruz. Antalya'nın eski limanı insana hiçbir yeri özletmiyor. Liman insanın tüm özlemlerini dolduruyor ve sanki yaşamının hiçbir kesimini ansıtmıyor.

(Bu duygumda yanılıp yanılmadığımı anlamak için defalarca gittim eski limana. Yanılmıyormuşum.). Gevşek bir durgunlukla karışık, anın içinde mutlu kılıyor insanı.

Geniş asfalt yol Manavgat'a doğru uzanıyor. Hava kararmak üzere. Antalya'dan çıkışta sebze serleri var. İlkbaharda biberler, fasulyeler

yetişmiş bile. Ovanın her yanından verimlilik taşıyor. Geniş tarlalar ekili. Buğdaylar Haziran'da oluyor, pamuk, Eylül'de. Gelişmiş ülkelerdeki gibi sulama tesisleri ile donatılmış tarlalar. Her su yolunun üzerinde bir başka siyasi slogan yazılı. Birçoğunda da "Fakir babası Demirel", "Meşalemiz Menderes, başvekilimiz Demirel", diyor. Gözlerim hiçbir sloganı okumadan geçmiyor. Fakir babaları böyle oldukça yoksullar ordusunun çoğalmasına şaşmıyoruz hiç.

Gün uzun. Ama biz Side'ye varmadan hava kararıyor. O gece hep Termessuslu insanları düşünüyorum. Kartal Yuvası denen bu kentin insanlarını gözümde canlandırabilmem olanaksız.

Sabah Side müzesinde mermer heykellere bakıyorum. Apollo ile Hermes o kadar güzel ki, Apollo'nun bacağını okşamaktan kendimi alamıyorum.

Akşama doğru sağnak yağmur yağıyor. Islanmış köy yolunda Zeynep'le birlikte yürüyoruz. Bu yol boş oldu mu çok güzeldir. İki yanını eski yapılar sıralar. (Bu yaz bazıları yıkılmış, yerlerine demir ve beton yığını dükkanlar yapılmış.). Köy girişinde Roma sütunlarıyla başlayan bu yol, eski Side limanına dek uzanır.

Süleyman'ın çayevine gidiyoruz. Buranın hiçbir benzeri yok. Adı "Morning Star", uluslararası hippiler tarafından bilinen bir yer. İçeride sürekli beat müziği çalıyor. Burada yerli ve yabancı hippilerin yanısıra, köyün hippi görünüşlü gençleri de toplanıyor. Duvarlarda araba yarışçısı, kraliçe, sinema oyuncusu gibi, yabancı ünlülerin büyük, renkli afişleri asılı. Kahvenin sahibi Sideli Süleyman da saçlarını uzatmış. Bulucinin üzerine göğsü açık, yemyeşil bir şile bezi gömlek giymiş. Çıplak kıllı göğsünü, büyük bir kösele kolye süslüyor. Ayağında da yalnız başparmağını bir deri bantın sardığı kösele bir sandal var.

— Seni hangi davadan yargıladılar?

— Uçak kaçırma, diyor.

Ürkek, çekingen, heyecanlı ve aşırı duyarlı bir kız. Müthiş bir halk sevgisi var. Dün limanda çilek satın aldığımız satıcı çilekleri temizleyip, üzerlerine birer kürdan koyup getirdiğinde, satıcının saygısına gözleri yaşarmıştı. Daha sonra yanlarında bir süre misafir edildiğimiz ser işçisi köylülerin konukseverliği de ağlatmıştı onu.

Bu denli duyarlı bir insanın uçak kaçırma olayıyla nasıl suçlandırıldığını

hiç kavrayamıyorum.

Zeynep de bana bazı şeyler soruyor. Ve ona çok açık yanıtlar veriyorum. Aynı anda da şunları düşünüyorum:

"... Belki de insanların birbirlerine duygularını salt anlatmaları olanaksız. Ben çok açık konuşmaya çalışıyorum. Sonsuz bir bağımsızlık, sonsuz bir özgürlük duyduğum için. Bu duygularım, zamanları da, ülkeleri de, kentleri de aşıyor. Termessus'tan önce, çok önce başlıyor, nerede biteceğini bilemiyorum, ama hiçbir yerde hiçbir zaman bitmeyecek gibi..."

— Seni bir iki arkadaşın anlatmasından bilmesem, pek dostluk kuramazdık, itici bir görünüşün var, diyor.

— Devrimci inançları olan kadınların sert, militan bir dış görünüşe bürünmelerine karşıyım. Kadın, kadın olabilmeli. Bu da kolay değil. Halklara olan sevgisini, insan ancak bireylerle olan ilişkilerinde geliştirebilir. Çok sevmeyen, çok sevişmeyen birinin insancıl bile olabileceğine inanmıyorum, diyorum.

Beklediğimiz arkadaşlar geliyor. Zeynep'i bilmem ama, bu Akdeniz geceleri beni sevinçten ürpertiyor. Ötedeki otellerden birine içki içmeye gidiyoruz. Otele giden yol, deniz kıyısında uzanan, dalgaların ıslattığı kumsaldan geçiyor.

Termessus gezintisi ve Side'nin yağmurlu akşamının uzantısındaki serin gecede en güzel sevişmelerin derinliği var.

(1976)

Hayalet Oğuz

Biz yıllardır bu kentte yaşıyoruz. İçimizde ömrü bitenler oldu. Onları oldukça eğlentili törenlerle gömdük. Bu törenlerden ağıt ve içtenlik yönünden en ağır basanı Hayalet Oğuz'un cenaze töreni oldu. Oğuz, İstanbul'da yaşadı. Oğuz bir dönemi yaşadı. Yeryüzünde belki de hiç kimsenin yaşayamadığı gibi. Tek bir sandalye sahibi olmadı. Bir-iki giysisi temizleyicide durur, kirlenince yenilerini satın alır, iç çamaşır ve çoraplarını en yakın çöp tenekesine atardı. Ev almadı, ev kiralamadı, eşya almadı, eşya tamir ettirmedi, belki de bir tek mobilya mağazasına girmedi. Pasaport almadı, karı almadı, karı boşamadı, kimseyi gebe bırakmadı, resmi dairelere girip çıkmadı.

Bir kez bir kadın parmağına yüzük takıp:

— Oğuz, sen benim nişanlımsın, dediyse de, Oğuz kadının başkalarıyla yatıp kalkmasına hiç ses çıkarmadı. Kimseye baskı yapmadı, canlı ya da cansız hiçbir şeye malı gözüyle bakmadı. Nişanlı geldiği gibi gitti. Bu da Oğuz'u ne sevindirdi, ne de üzdü.

Oğuz'u, ilkokulu bitirdiğim yıl Fatih'teki evimizin balkonundan ağabeyimin odasına bakınca görmüştüm. İncecik bir adam, yatakta uyuyordu. Zayıflıktan ölmüş gibiydi. Yüreğim burkuldu. Anneme koştum:

Anne, içeride yatan adam zayıflıktan ölecek, dedim. Oğuz, 21 yıl sonra, 1975 Eylül ayında öldü. 21 yıl süreyle birbirimizi çok sık gördük. Aynı evlerde yaşadık, aynı çevrelerde dolaştık. Aynı kitapları okuduk. O, özellikle yeni çıkan telif kitapları ilk günden edinirdi. Ya yazar ona vermiş, ya da Oğuz satın almıştı bile.

Okuyayım, sana bırakırım, derdi.

Ya da en ilginç, en olmayacak satır ve sayfaları bulur, yüksek sesle bana okur, kitabın özünü bir iki dakikada ortaya koyuverir, arkasından bir de şakasını yaptıktan sonra, kitabı bırakır giderdi.

Çoğunlukla da elinde bir İngilizce polisiye roman bulunurdu. Türkçeye çeviri ve derleme olarak yüze yakın kitap kazandırmıştı. Adını hiçbir zaman çevirmen, yazar, ozan, şunu yaptı, buna çalışıyor, bunu hazırlıyor... gibilerden kullanmadı. Yazın çalışmalarında tam bir fabrika işçisiydi. Sığınabileceği bir köşede çalışır, çalışması bitmeden kazanacağı parayı çekmiş, bitirmiş, sayfalarca çeviri bedeli de borçlu kalmış olurdu. Yüzlerce film senaryosu yazdı Yeşilçam'a. Bunların tümünün adını bile bilmez, filmleri de görmemiştir. Parasını alınca da dar paçalı bir bulucin, bir kazak, bir montgomeri ya da mevsime göre yeni bir gömlek satın alırdı.

İyi bir yemek yer, ardından Kulis, Papirüs gibi barlara uğrar, barmenlere önceki içki borçlarını öder, yanındakilere içki ısmarlar, oracıkta rastgeldiği bir iki dostuna:

— Şu paramı saklayıver, sonra senden isterim, hepsini bitirmeyeyim, der, belki o gece Klüp 12'de bir şişe viski açtırır, geceyi bir bar kadınının yanında, kadına dokunmadan sızarak geçirir, ertesi gün bir Bafra sigarası alacak parası kalmadan, gene Taksim-Beyoğlu çevresinde yaşamına başlardı.

Kurbağa bacağı, mantar turşusu gibi garip yiyecekler severdi. Beyoğlu'na gelen ilginç filmleri de ilk gören o olurdu. Çok ender insanda rastlanan bir zekası vardı. Ölmeden beş gün önce Bulvar kahvesinde oturuyorduk. Oğuz: E.'ye uğradım. Sen benden daha önce gebereceksin, çok seviniyorum dedi, diye gülerek anlattı. Hepimiz gülüştük. İnsanın, kendi ölümü üzerine, ölmeden dört gün önce şaka yapabilmesi üstün bir zekanın bile işi değil. Ölmeden dört gün önce, insanın hastaneye tıraşlı bir yüzle gitmesi için, Cağaloğlu'nda para araştırması inanılır gerçek değil.

Biz hep "Hayalet ölmez", diye düşünüyorduk. Onu, Heybeliada sanatoryumuna götürmedik bile. Son yemeğimizi Degüstasyon'da yedik. Salçalı bir dana söylemiş: Ağzının tadını bilen ağabeyim de, hep bu soslu danayı yer burada, demişti. Ben de arsızlıkla onun soslarına ekmek batırmış, bir ay Heybeliada'da dinlen, sakın İstanbul'a inme, biz gelir seni görürüz, demiştim. Erken çıkmıştık lokantadan. İstiklal Caddesi kalabalıktı gene. Havasız ve pisti her zamanki gibi. Oğuz heyecanlı idi. Sanki önemli bir olay onu bekliyordu. Erken yatmak, bir an önce hastaneye gidip, yerine uzanmak istiyordu. Ama bu gidiş hastaneye, ölüme falan değil de, hiç

çıkmadığı bir Avrupa yolculuğu, ya da sevdiği bir kadınla buluşacağı sabahı bekleyiş gibiydi.

— Senin de Celal Sılay için yazdığını okudum, dedi.

— Meraklanma, senin ölüm yazını da kaleme alıyorum, dedim.

Gülüştük.

Tünel'e doğru yürüyecekti. Otuz yıldır yaşadığı bu caddede son yürüyüşü olacaktı bu, yorgundu. Ağabeyimin evinde uyuyacaktı, yanında pek tanımadığı bir üniversiteli genç kalacaktı. Bu çocuk onu sabah Ada vapuruna bindirecekti. Ve Oğuz dört gün sonra akciğer kanserinden boğularak ölecekti. Kırk altı yaşında ve kırk altı kilo olarak.

Oğuz öldükten birkaç gün sonra şunları yazmaya çalışmıştım: Sevgili Oğuz İstanbul kentini bu Eylül ayı bıraktı. 3 Eylül 1928'de doğdu. 17 Eylül 1975'te öldü. 1.73 boyunda, 46 kilo idi. Şişli Camisi avlusuna tabutunu dört kişi hafif bir çanta taşır gibi getirdi. O zaman tabutun içinde onun yattığına kuşkum kalmadı.

Oğuz'un çok güzel, nerdeyse kitap adı gibi "Eğlentili Bir Gömme Töreni" oldu. Mezarına sahip çıkacak bir hısmı bulunamadı. Yanına kimse gömülmesin, mezar cemaatın olmasın diye, tapusu Sinematek Derneği adına çıktı. Oğuz'un çok güzel bir mezarı oldu. Üzerine açık leylak rengi kır çiçekleri diktik. Mezarlıklarda ekmek paralarını çıkaran çocuklar da bol su döktüler. Toprak canlandı. Güzel koktu. Çelenklerini üstüste yığdık. Çocuklar gene diri gonca gülleri suladı. Görevimiz bitmişti.

Otuz kadar yakın dostu Krepen Pasajı'ndaki Neşe Meyhanesi'nde oturup, onun anısına yedik, rakı içtik, üstelik iştahla yedik. Akşamüstü aşuresi bile pişip geldi.

Beyoğlu'ndan uzaklaşırken biraz sarhoş ama çok üzgündüm.

Oğuz yaşamının çeyrek yüzyılını elliye yakın dostunun evinde geçirdi. Oğuz aylarca da benimle kaldı. Onun konukluğu bir kelebek gibiydi. İnsana kendini hiç belli etmemeye çalışır, hiçbir özel isteği olmaz, ince ve sevimli bir sesle konuşur, eve gelirken çiçekler ve pasta getirir, bana Alman eğitiminden geçtiğim için, Mutti, derdi.

Yatma saati geldiğinde bir yere kıvrılıp uyuyuverir, sabah yanına erken saatte bile gelinse, hemen bir espri yapardı:

— Ne o, sahura mı kalktın?

Kimsenin görmesine olanak vermeden hemen giyiniverir, azalmış saçlarını özenle tarar, kolonya sürer, bir bardak çayını kendi koyup, Bafra sigarasına başlardı.

Oğuz, yanında kaldığı dostlarına aldığından çok daha fazlasını verdi. Dostluk, güleryüz gösterdi onlara. Akıllıca yapılmış şakaları ve bulunmaz kişiliğiyle öylesine yeri doldurulamaz bir insandı ki, onu tanımış, onunla birlikte günler, geceler geçirmiş olmayı, erişilebilecek mutlulukların en büyüklerinden sayıyorum.

Balıkpazarı meyhaneleri, Beyoğlu lokanta ve gece kulüpleri, kahveler, Nazmi, Kaptan ve ender olarak gittiği birkaç taşra kentinde geçen bu kısa yaşam, boyutlarına yeryüzünde herkesin erişemeyeceği bir yaşamdı.

Ölümünden altı ay kadar önce, yağışlı bir günde bana küçük bir valizini getirdi. Yıllardır hiç açılmamış. Afrika Han'da, Bülent Oran'da kalmış bir valiz içinden iki taş baskısı örtü çıktı. Yepyeni, onları bana verdi.

— Bunları bir kızla birlikte almıştık, dedi.

Kadının güzelini bilir, bu kadınlara annesi, arkadaşı ve aynı zamanda sevgilisiymiş gibi bakardı. Valizden ayrıca; yedi sekiz yıldır kullanılmamış bir diş fırçası, çoğu bitmiş bir İpana diş macunu, Yüksel Arslan ve Ömer Uluç'la bir fotoğrafı, gene arkadaşlarıyla Bebek'te lokantada bir fotoğrafı, film çalışması yaparken bir fotoğrafı, temiz iki beyaz cin pantalon, fayans üzerine basılmış antik bir oto resmi, kirli çorap ve kirli çamaşır, bir iki ozanın adına imzaladığı kitap, bir iki kolej kitaplığından alınma İngilizce ekonomi kitabı çıktı... hepsi bu, işe yararlarını bana verdi, gerisini attı.

Son olarak kaldığı ağabeyimin evinde, ölümünden sonra şunlar ilişti gözüme: Hastaneye getirmemizi istediği ve temizlettiği pantolonunun üzerinde Türkiye Cumhuriyeti 1960 Anayasası duruyordu. İngilizce bir polisiye romanını yarısına kadar okumuş, kaldığı yeri işaretlemişti, ağabeyimin telefon defterine en çok çalıştığı Yalçın Ofset'in telefon numarasını yazmıştı. Bunun dışında eski gocuğu, hiç yayımlanmamış bir iki şiiri, yazlık ayakkabıları ve şöyle bir not: daktilo otelde, gömlek temizleyiciden alınacak... Ayazpaşa'dan Levent'e... Levent'ten Ayazpaşa'ya... vb.

Yolları araç ve garip bir insan kalabalığının karşıdevrim gibi sardığı

İstanbul’u “Katmandu”ya benzetiyor, son aylarında: “Artık gerçekten yaşamak istemiyorum, hiç tadı yok”, diyordu. Ama bunu söylerken soyut bir bunalımı dile getirmiyordu. Oğuz, bunalan bir insan değildi. Onun akıl ve mantığı bu tür gereksizlikleri çoktan aşmıştı. Hiçbir zaman,

— Sıkıldım, acıktım, uykusuzum, yorgunum, bile demedi.

Akciğer kanserine yakalandığını bilmedi, yakınmadı da,

— Solurken ciğerlerim acıyor, uyutmuyor beni, demekle yetindi.

— Çok hastayım, demedi. Doktorun terimini kullandı: “Çok hastaymışım”, dedi.

Her anlamda olumsuzlaşan İstanbul’u artık istemiyordu ve ölümü de öylesine umursamıyordu ki... hani;

— Beyoğlu’nun tadı kalmadı, artık öteki dünyaya gidelim, der gibi. Ve ölmeden dört gece önce Degüstasyon’un kapısı önünde karşılaştığımız Ali Poyrazoğlu’nun yanağından makas alıyor,

— Tatlıhayat kurbanları, gene nereye? diye takılıyordu.

(1976)

ESKİ SEVGİ

Gökkuşağı

Gök kıyısında kalıyor, yalnız gelmiş buraya, Ağustos, süm çocuk bakıyor, Alman bir kadının Amerikalı bir erkekten olan çocuğuna ve bu Alman kadının tüm ailesi keman çalıyor, üç kızılımsı sarı erkek çocukları var ve birisi ile "köpek dünya" filmini seyrederken çok mutlu ve o gece annesi ve süm soğuk mutfak denilen salam çeşitlerinden kurulu bir yemekte hazır bulunuyorlar, annesini istasyonda bankların üstünde beklerken okuyor. – O geliyor kentin dört istasyonundan birine.

Ay büyük ve nehirimsi, denizin suları beyazımsı, gece görünümleri fazla ilginç değil, geceleri tahta masaların, uzun saçlı kızların ve genç erkeklerin oturdukları yerler, sigara dumanı ve biralar, aralara buruşmuş, gözlüklü, ince, takım elbiseli yaşlılar da sıkışıyor ve bir gece kalıyor, yandaki kulübe geçiyor, barda ayakta konyak içiyorlar, bu ilki ve sonuncusu, sonra sarışın gençle gazete satıyor, onu geniş bulvarlarda çok uzaktan görüyor, üzüldüğünü sabaha karşı söylüyor.

— Ama ben seninim, diyor ve birbirlerine sarılıyorlar, bu büyük kentte, gecenin bu saatinde, ertesi gün işleri olmayan herkesin birbirine sarılmaya, yapmacık da olsa –ben ama seninim– dediklerine veya bu sözlerin her yerde gelişigüzel söylendiğine ve bir anda bunların tümünü düşünerek...

Arabadan iner inmez babasına telefon ediyor, geliyor, yokuşun başında buluşuyorlar, onu görünce çok seviniyor, büyük bir mağazanın müzik bölümünden aldığı plağı veriyor hemen ona – sevinir sanıyor –bu müziği kimlerle dinlemiş olacaklarını düşünüyor– ilk kez çok sevdiğini, bu kızların ikisinin de artık onunla birlikte olmadıklarını yazıyor. Yağmur yağmıyor, bu kente ikinci gelişi, güneşli bir gün, çok az parası var, ama bu zengin ülkede bunu kimseye belli etmiyor, öğrenci yurdunda kalmayı düşünüyor, bütün gün güneşlenecek, parasızlık yüzünden zayıflayacak, güneş de yakacak ve tüm güzel kızların yanısıra o da güzelleşecek, akşam olurken yalnız kalıyor,

süslenip yokuşu çıkıyor, çay içiyor, sıkılıyor, o yaptığı yükseköğrenimi düşünüyor, şimdilerde bu ufak kentte çalışıyor ve oranın hiç de güzel olmadığını mı yazıyor?

Bu yalnız odalarda her gece bekleniyor, en güzel odada kalıyor, doğum katının üstünde, balkonlar ve banyo var, lavabonun üzerinde üç yönlü aynalar. Nisan sonu, kuş sesleri tüm gün yüksek meşe ağaçlarından geliyor, sabahları erken kalkıyor, burada çok iyi bakılıyor, çayını içer içmez bahçeye çıkıyor, Alman çocukları paten kayıyor, bizim çocuklar tahta patenlerini kendileri yapıyorlar, sonra meydana değin yürüyor, temizlik yapılıyor ve tenha, geceleri holde loş bir ışık yanıyor, yalnız bir gece ağız mızıkası çalıyor, birahaneler gibi ve son gece Aynur'la yatağın başında biralar içiyorlar, yokuşu inince eve varılıyor...

O ülkede uzun bir sonbahar geçiyor, bulvarda yürürken kestane yiyorlar, durmadan sinemalara gidiyorlar, meyveli yoğurtların tadlarını çok seviyor ve nasıl uyuyor, uyanmak için hiçbir isteği yok, arkadaşları durmamacasına Ortak Pazar'ı konuşuyorlar, hepsi iktisat okumuş ve yıllardır Avrupa'nın en ileri okulu olduğunu söyledikleri bu yüksekokulda iktisadi konularda çalışmalar yapıyorlar. O da sabahları ve her sabah TOM JONES'un DELİLAH'sını dinliyor.

En güneşli Ekim günlerinde, göl kıyılarındaki kahvelerde sıcak güneşin sırtını ısıttığı saatlerde bu yaşamın kendisini mutlu kıldığını kedi gibi büzülerek düşünüyor, bir düşünce değil bu belki, bir duygu ve Doğu Anadolu'daki bir arkadaşına çok mutluyum diye yazıyor, ona yeşil mavi bir kart gönderiyor, üzerinde yarış yelkenleri de var, doğum gününü de göl kıyısında kutluyor, Günk'le birlikte süsleniyorlar, arabalar onları evden alıyor, Günk paraları savuruyor, dancing kalabalık, bu oynak dansları hiç beceremiyor, zaten onunla dans etmek isteyen de yok, göl karanlık, müzik kötü, gece geç saatte yollarda hava üşütücü...

Figen piyanoda Für Elise'yi çalardı, o ölü şimdi; haberi Günk okuyor, isimde yanlışlık var, ama ikisi de gözlüklü, şişmanca sınıf arkadaşlarının, Figen'in Bandırma'da intihar ettiğini hemen anlıyor, duyuyorlar, çocukluk dileğini başarıyor, Bandırma'da bir otelde, onun nerede gömülü olduğunu bilmiyor, annesi kitaplarını dağıtıyor, on beş yıl önce verdiği Gorki şimdi camının önünde duruyor, ve annesinin başka çocuğu yok, Alaca, Figen'i

çok sevdiğini, birlikte Yenikapı'da çok kez şarap içtiklerini anlatıyor, Alaca da şimdi Doğu Anadolu'da, Für Elise de hiç çalmıyor, bindokuzyüzaltmışiki yılı, bir pazar, o gün gitmek istiyor, Fatih'teki evden çıkıyor, Şişli'ye Figen'e geliyor, çok çabuk içiyorlar, onun evinden Dolmabahçe'ye yürüyor, okul mevsimi, ertesi sabah bir öğretmeni dinlemek zorunda kalacaklar, sarhoş olmuş hemen, bu belli bir özgürlük duygusu veriyor, bu duygu eve gidince geçecek, hepsi burun buruna yaşıyorlar, annesinin kendisini çok küçükken götürdüğü Dolmabahçe parkına gidiyor, yanlış parka girmiş, aradığı denize çok yakın olandı, parklar bomboştu, ağladı mı?

— O gün aşkı özlediğini nasıl da şimdi duyuyor – İstanbul sokaklarında oradan oraya yürümek, hep belirsiz uzak, bilinmeyen, belki de olmayan aşkların özlemi mi?

Oradayken ilgisizdi, bilmiyor, orada hiçbir şeyi düşündürmüyordu sıcak güneş, göl kıyısındaki kalabalık plaj ve özlemi duyulduğu anda birdenbire bastıran yaz yağmuru.

Tahta merdivenlerden inmek üzereyken ilk kez görüyor onu, Almancasını ilerletmek için gelmiş buraya, bir de esmer İtalyan var, onların hepsi kızlarla kaynaşmış ve neşeli görünüyorlar ve o gece sokağa çıkacağında, pazarları uzun süre çanları çalan kilisenin önünden geçeceğinde, onlardan birdenbire nasıl da ayrıldığını bilemiyor, burada çok büyük bir park var, belediye bandosu geceleri çalmıyor, konuşuyor, hiç de yirmi yaşının mutluluğu içinde görünmüyor, öğrendiklerinden en dokunaklı, en kısa sözleri Fransızca gibi kulağa gelen Almancası ile anlatıyor, ufak meydanda, gene dörtyolağzı var, yaslanmış olduğu büyük kapı kaldıkları eski yapının avlusuna açılıyor –kitlenen bir sokak– her yöne giden asfalt, gri yapı, sabah olmak üzere, her yönden çıkılan ring'de yapılan yeraltı geçitini kazmaya başlamıştır belki de işçiler, Günk'le Süm uyuyor.

"O gece insanın kavrayabileceğinden daha çok şey bilmesinin bir mutsuzluk olduğunu düşündüm. Bu bazen olgunluktur, ama olgunluk değilse, o zaman – çöküştür."

Boris P.

Kış kıtanın ortasında da soğuktu, insanlar sıkılıyordu, ondan gelen melankolik satırlar Günk'ü ve Süm'ü de sevindirdi, yağmur yağacaktı, sabah saat yedide yola çıkacaklardı, uzun bir yol yürüdükten sonra Günk'ü evinden alacaklardı, o, sabahları kendini toplayamazdı, gene yürüyorlar, sevdikleri Saraçhane parkı yıkılmış, otobüs bekliyorlar, üçü de lacivertler içinde, yıllardır ve daha yıllar var önlerinde, Kuledibi yokuşunu tırmanıyorlar, ders kitapları çok ağır, hava gri, okulun her yönü koyu gri, öğretmenlerin çoğu lacivert, bahçe taş bir gri avlu, tanrım, burada neler öğretmek istiyorlar çocuklara, ilkokuldan sonra dokuz yıl, hep Avusturyalıları dinliyorlar ve onlar gibi "e", onlar gibi "o" söylemeyi öğreniyorlar.

O da daha iyi Almanca konuşuyor, kenti sevdiğini, gene oraya gitmek istediğini söylüyor, ona karşı ne ilgili ne de ilgisiz, cumartesi günü şaşırtıcı bir olay oldu, göl kıyısına İtalyan da geliyor, onun da motoru var, ikisi de çok neşeli, oldumolası cumartesi günlerini her günden ayırır ve sever, onu hep İtalyan'ın motosikletinin arkasına oturtuyor, arasıra onun Vespa'sına geçiyor, kısa sürüyor ama yolculuk, ilk girişte kent ilginç gelmiyor, göle uzanan ada üzerindeki büyük kahve öylesine kalabalık ki, yalnız olmadığına çok seviniyor, kentin yakın bir semtinde birdenbire ülke bitiveriyor, tramvaylar diğer ülkeye geçiyor, tüm arabalar oraya geçmek için kuyruklara girmiş, memur:

— Niçin bu kadar uzaklarda dolaşıyorsun? diyor, hepsi gülüyor, birdenbire dağlar, ormanlar ve çayırlar önlerinde açılıyor, kime gidildiğini bilmiyor, küçük köyde tahta evler birbirlerinden uzaklara dağılmış, bahçeye en önde o giriyor, cam içindeki demir ütüye konulmuş çiçekleri görür görmez tavan arasında olabilecek ninesinin demir ütüsünü hemen eve indirip içine çiçekler doldurmayı düşünüyor, ütüyü beyaza boyuyor ve tahta sapını sarıya.

"Nefis bir yağmur yağıyor ve düştüğü yerde elipsler meydana getiriyor. Okyanusun gerisinde batan güneş, milyonlarca gökkuşağına ayrılıyor."

Boris P.

İtalyan'ın sevgilisi olan dulun güzelliği ve neşesi, küçük oğlunun annesinin

sevgilisine olan yakınlığı bir gün kaldıkları bu evde tüm ailenin karanlığından, içine dönüklüğünden ve sessizliklerinden, güzel insanlar olmayışlarından ne denli farklı. Alt salonda o, dul ve İtalyan masa başında oturuyorlar, iki basamak çıkılınca salonun biraz yüksekte kalan bölümüne geçiliyor ve o tüm öğleden sonrayı dulun gözlüklü ablası ile orada karşılıklı koltuklarda geçiriyor, onlar raviyoli yiyorlar, yediklerinin nefis lezzetinden söz ediyorlar, durmamacasına gülüyorlar.

Bütün bu insanlarla nereden bir araya geldiğini kavrayamıyor, onlar kağıt oynuyorlar, gözlüklü kız:

— Arkadaşın seninle neden ilgilenmiyor? diye soruyor birden.

— Bir ilgimiz yok, diyor.

Sonra dulun ağabeyleri geliyor, biri papaz olsa gerek, annesi de geliyor, masa çok kalabalık oluyor, tahta merdivenleri çıkıyor, basamakların gerisinde geniş, boş ve karanlık bir üst kat var, ilk odada kuyruklu piyano duruyor, tuvalet de burada, içeriye girip kapıyı sürgülüyor, yüzüne serin dağ sularından çarpıyor, onun konuştuğu çok güzel Fransızcayı duyuyor, kapı açılmıyor, alt kattaki kalabalığa sesini duyuramayacağını düşünüyor, uyku saatinde yukarıya gelen olur, kapıyı açar, camdan karanlık bir ağacın tepesi görülüyor, nerede kaldığını hiç de merak eden yok, garı ansıyor, artık uzun yıllardır oturduğu kentte kalmayacağını, başka kente gitmesi gerektiğini, o hiç yok düşüncelerinde, birlikte geçen günlerin ve gecelerin son bulduğuna nasıl da mutlu, artık onu göremeyecek derken tiyatronun girişinde nasıl da karşılaşıyorlar, beklemiş, annesi ile tanışacak, ilkin onun elini sıkıyor, çenesi titriyor ve sıcaktan eli terlemiş, hemen gene geri gitmek istiyor ve bulvarda açılmış olan bu ilk kahveye hep birlikte oturuyorlar, sarı ve temiz bir masa örtüsü serili.

Tuvaletin kapısı açılıyor, basamaklara tutunarak merdivenleri iniyor ve tahta masaya ilişiyor, çaresiz kaldığı anlarda yüzüne vuran çirkinlikle bütün insanlara bakıyor, yatağı piyanolu odaya yapılıyor, aynı katta dulun gözlüklü ablası kalıyor, diğer insanların nerede uyudukları belli değil, duvar yönüne dönüp boyunca uzanıyor, evi ve tüm çevreyi saran yüksek ağaçlardan, onların da gerilerinde yükseldiğini düşündüğü dağlardan gelen serinlik üşütüyor onu, uzun süre uyuyamıyor, gece kısalıyor, dışardan gelen köpek sesleri çok hoşuna gidiyor – şimdilerde de uyku için yastığa başını

koyunca köpekler havladığında hep küçük köylerde yaşadığını düşünüyor, sonradan kentsoylu gibi olduğunu oysa taşradan büyük kente geldiklerinde anadilini bile konuşamadığını düşünüyor.–

Sabah uykusunu alamadan kalktı, o çok neşeliydi, dulun da gözleri daha çok parlıyordu, o çocuğu ile İtalyan'ın motosikletine bindi, o da arkadaşının Vespa'sına, pazar, dar yollarda birçok köyümsü yerlerle karşılaşılıyor, kahveler ve bağıran müzik, lüleleri alınlarına düşen gençler, dağ başında bir başına duran lokantanın bahçesine oturuyorlar, altında ispirto ocağının yandığı fondü denilen yiyeceği ilk kez görüyor, şarap da getiriyor lokantacının karısı, çimenler yemyeşil, çocuk da uslu, ileride duran ağaç gövdeleri, yanlarından kalkıyor.

Ağaç kabuklarının temizlenmiş olduğu kalaslara rahatlıkla oturuluyor, çimenler arasında ufacık yaban çiçekleri var, tavuklar paytak adımlarıyla önünde dolaşıyorlar, başka kimseler yok görünürlerde, doğa da ne kadar can sıkıcı, kadınlarla çocukların, arasında salçalı patlıcan kızartması yedikleri Napoli limanının kalabalık dar sokaklarının kirli görünümü çok sonra çıkacak karşısına ve oradan hemen ayrılıp dolu bir geminin salonunda uzun süre birbaşına insanlara bakacak, dans salonundan gelen kötü müziği duyacak, ve limandaki kalabalık arasında Süm'ü seçecek, telefonda artık gel, seni özledim diyecek, hiç de gitmek istemiyor, ama gidiyor, özledim, diyor, özlüyor, ama özlediği şeyleri hiç tanımadı daha, yokuşun başında pazar sabahları ağaçlıklı kahvede gördüğü gazete okuyan birkaç ihtiyar adamın sabah tenhalığındaki görünümleri bu eksikliğini duyduğu bilinmeyen tanımlayamadığı özlemlerin dışında kalıyor, yol yukarıya kıvrılıyor ve meydan büyük.

Bu pazar günü bu kalasların üzerinde oturmasa, olmayı dilediği bir başka yer var mı bilmem –ne ölümden yoksun bir köşe– diye bir duygu geçiyor içinden, o sıralar ölümü düşünüp düşünmediğini ansımıyor, bir uçak geniş deniz kıyısına getirecek onu kardeşleriyle ve bomboş bir sahil, uzun sarı bir kumsal, kumsalın hemen gerisinde başlayan çam ağaçlarının ortasında tahta bir evde kalacaklar, ansıdıklarının gerçek olup olmadığını bilemiyor, orada özlemini duyduğu mutluluğu yaşayacak, gene yanlış söyledi, tanımadığı, belirsiz özlemle karşılaşacak, yüksek ağaçlar, yer sarı, yeşil çalılıklar, uzun kumsalda tepemize vuran güneş, bu denli yanıldıysa, bırakın onu hepiniz,

yanılsın hep, küçükken de onu düşlemişti, düşündüğünden daha da güçlüydü, aynı kentin taşrasında yaşamışlardı, her şeyi, bu da yanlış, ama bir tek güçlüğü ilk yenenlerdendi, ondan haber alacağı odaya yapıştırılmış duvar kağıtları ne kötü, ve aynanın üzerindeki resim ne denli itici, ve ondan haber almak isteği ne denli yanlış.

O gün döndüler, gene aynı kentten geçerek, İtalyan'la arkadaşına sigara aldı, hiç parası kalmadı, yol kısa, dinlenmek için üçü de çimenlere oturuyor, İtalyan dulla aşk yaptığını, onu bir daha hiç görmek istemediğini, bu kadının kendisini sıktığını, sevişmek için rastlantıları hep kadının hazırladığını anlatıyor, üçü de çok gülüyor, özlediği canlılığa kavuşuyor, o an bu yolculuğun daha da uzamasını istiyor, onlardan ayrılıp akşamı yalnız geçirmek istemiyor, ikisi de çok keyifli, kaldığı yere vardıklarında akşam olmamıştı.

İki motosiklet de durdu.

Bir daha onlarla karşılaşmayacaktı.

Ve ona yazacağı her şeyi yazmıştı.

Duvara yaslandı.

Lokantaya daldı doğruca, yeryüzünün her yönünden gelen kalabalık çarpıyor yüzüne, hepsi canlı, yolculuklarının devamını konuşup gülüşüyorlar.

O motosikleti ile yokuşu çıkıyor.

Başında yeşil beresi var.

Kırmızı dudakları aralık.

Gözlerini yavaş yavaş uzağa kaldırıyor.

Ağaçlar.

Ve göl.

Ardından birdenbire yükselen dağlar.

Geri çekiyor bakışlarını.

Göl durgun.

Derin.

Mavi.

Uzaklara göle doğru, dağlara doğru.

Aynı yabancı kentte yeniden buluşmak hiçbir şey düşündürmüyor ve anımsatmıyor, yanındaki arkadaşı büyük başı ve kırmızı suratıyla hiç de

sevimli değil, hava serin, babası yaşıyor mu acaba, bir bacağı sakattı, aramak geçmiyor içinden, adı telefon rehberinde var, tanıyorlar hemen onu, ama ne diye ziyaret etmeli, tüm ailesi şimdi şekerli kavun yiyor, onu motosikletiyle köylere götürmüş, ülkesinin savaşsız geçen tarihini anlatmıştı, yokuşlar ilginç, babasıyla el ele yürüyor, annesi arkadan geliyor, güzel bir gece.

Kentteki bu içkili lokantaya ilk gelişi, hiç içki istemiyor, tahta masalar, tahta banklar çok güzel, her yer dolu, onun kentinde bir cumartesi gecesi, konuşuluyor, arkadaşının nişanlısı yüksekokulun bitiş törenlerini anlatıyor, bu geceyi sürdüremeyeceğini başından söylüyor.

— Sen yat, diyor Günk, araba ile onu kalacağı odaya götürüyorlar, genç bir kızın ufacık odası, yokuşları tırmanıyor araba, içkileri bitince yanındaki yatağa Günk gelecek...

Saatler geçiyor, üşüyor, uyuyamıyor mu?

(Ekim 1971)

Bayram Günü

Sıcak bir cumartesi. Minibüsten iniyor. Birçok minibüsün beklediği bu durak da diğer Anadolu kentlerindeki otogarları andırıyor. Anadolu kentlerinin otogarları ne tatsız köşelerdir. Buraya inen yolcular, bir an önce otobüsleri kalksın da gidecekleri yerlere gitsin isterler. Her otogarda pis bir tuvalet vardır. Her birinin başında bekleyen ve para isteyen bir adam oturur. Otobüs yazıhanelerinin camlarında ülkenin birçok kentinin adı kocaman ve her biri bir başka renkte ve başka başka yazı karakterinde yazılmıştır. Burada küme küme halktan insanlar, köylüler oturur. Birçoğunda kötü bir lokanta vardır. Masalarda yığınla ekmek durur. Televizyon saatiyse, televizyonlar açıktır ve sesleri ortalığı inletir. Küçük bir dükkanda çeşitli marka bisküviler, kolonyalar satılır, bu dükkanların önünde bir iki sandıkta görünüşü pek de iştah açıcı olmayan meyveler dizilidir. Bir gazetecide de çeşitli günlük renkli gazeteler, resimli mizah dergileri satılır. Hemen her otogarda kuru simitler ve kentin özel yiyecekleri de, bağıran çocuklar tarafından yolculara satılmaya çalışılır. Otogarlarda o kentte yaşayan insanlar da tek tük kahvelere gelmiş, o acı koyu çaylardan içerler. Buralardaki pis masalar üzerinde izmarit dolu kül tablaları durur. Hiçbir otogar temiz, hiçbir otogar güzel değildir. Bağıran ve yaygın bir sesle, anlaşılmaz bir dille, hareket edecek otobüsün anonsu da yapılır, yolculara iyi yolculuklar dilenir. Gelip geçenleri tedirgin eden bu çirkinlik niye, diye düşünülür. Oysa bir ömür boyu burada oturan, burada kalan, çalışan insanlar var. Sıcak, mis gibi kokan bir kahve, taze bir çay, bir barın gerisinde neden güzel yüzlü bir kız ya da temiz yüzlü bir adam yoktur?

Minibüs garının çağrıştırdığı düşüncelerle yürümeye başlıyor. Bayram kendini asılı bayraklarla ve kentte dolaşan çok sayıdaki askerlerle belli ediyor. Büyük dükkanların birçoğu kapalı. Henüz öğle olmamış, ama dar sokağı dolduran kebapçılarda, askerler karınlarını doyurmaya başlamışlar

bile. Ana caddeyi karşıya geçip, caddeye dikey inen büyük yol boyunca yürümeye başlıyor. Açık dükkanlardaki tüketim malları sokaklara dek taşıyor. Bunlar renkli kötü hazır giysiler, çeşitli kumaşlar ya da evleri sıkıcı, çirkin biçimde döşeyecek eşyalar. Hava çok sıcak. Otogarın bu denli uzak olduğunu anımsamıyor. Yan sokaklar boş. Büyük oyun salonlarını erkekler doldurmuş, masa futbolu oynuyorlar. Otobüs şirketinden İstanbul'a iki bilet alıyor. Şimdi akşama dek zamanı var. Yalnız olmanın, yabancı olmanın, yabancı bir kentte dolaşmanın tadına varabilecek mi?

Aynı uzun yolu, aynı yaya kaldırımından ana caddeye dek yürüyor. Alana geliyor. Yokuşu iniyor. Bütün yollar kazılı. Kanalizasyon çukurları arasından geçiyor. Liman camiinin yanına geliyor. Adının çağrıldığını işitiyor.

Lokantanın alt katındaki çardakta, lokantacının şişman oğlu, yaşlı bir Alman kadınla oturuyor.

Bir süre sonra üst kata, lokantanın terasına çıkıyor.

Hava çok sıcak. Karşıda kayalık dağlar, Akdeniz'in maviliğine dikey iniyor. Lokantanın asma yaprakları altındaki gölgesinden limana açılan görünüm doyumsuz güzelliğinde gene. Herkes kendi dünyasında. Yaşlanmaya başlamış, şişman, beyaz saçlı Alman kadın, herhangi bir turist. Lokantacının oğlu kara, göbekli, boynu kalın altın zincirli, şişman parmaklarında büyük bir altın şövalye yüzük olan Akdeniz zenginlerinden biri.

— Bir kez evlendim, çok sıkıcı bir evlilikti, diyor Alman kadın.

— Bir daha evlenmedim. Yalnız oturuyorum. Çok yolculuk yaptım, diyor.

Sonra kendisinden çok küçük bir Türk ile evli Alman arkadaşından, onun mutluluğundan söz ediyor.

Yaşlanmaya yüz tutmuş Alman kadınlarının cinsel bunalımlarına, yabancı, yalnız işçiler yanıt veriyor, onların koynunda geleneksel Anadolu kadınsızlığı da doyum buluyor belki.

Lokantacının oğlu sıcak güneş altında rakısını yudumluyor.

Alman kadın:

— Ben bu rakıyı içemeyeceğim, diyor ve bira istiyor.

— Sizleri motorla gezdireyim, diyor lokantacının oğlu.

— Sen motorda bize saldırırsın, diyor kadın.

— Yok söz veriyorum, ikinize de el sürmem, diye yanıtlıyor adam.

— Sizleri bilirim ben.

Adam ille de motor gezisinde diretiyor.

Bir süre sonra deniz sularında, yukarıdaki, kayaların tepesindeki büyük beyaz otele doğru açılıyorlar.

Adam iki kadını da yanına oturtuyor. Kadınlar çevreye bakıyor, gözlerini adamın giderek kızaran yüzünden uzak tutmaya çaba harcıyorlar.

— Bu Alman kadını otelin altında indireceğim, diyor adam.

— İndiremezsin, diyor kadın.

— İndireceğim.

— O zaman ben de ne yapar yapar inerim motordan, denize bile atlarım, iyi yüzerim, diye yanıtlıyor kadın.

— Ama kendimi tutamıyorum, diyor adam.

— Kendini tutmalısın, bana ne! diyor kadın.

— Tutamam, diye diretiyor adam.

— Ne yaparsan yap.

— Ayıp olmaz mı?

— Ayıbı falan kaldı mı? Ne istersen yap, ikimizden de yardım bekleme.

Adam kadınlara arkasını dönüyor. Çok kısa bir sürede deniz sularına boşalıyor.

Saat öğleyi biraz geçmiş, güneş kızgınlığını ve sıcaklığını artırmış. Uzaktaki motelin sahilinde yüzenler var. Adam yüzünü döndüğünde büsbütün kızarmış.

— Çok afedersin, diyor kadına.

— Özür dileyecek bir şey yok.

— Ne kadar anlayışlısın.

Motorun rotasını kıyıya çeviriyor. Hemen kadınlardan uzaklaşıyor. Kıyıya inerken onlara yardımcı olmaktan bile kaçınıyor ve lokantanın altındaki benzin istasyonuna doğru uzaklaşıyor.

İki kadın limandan alana çıkan merdivenleri yürümeye başlıyorlar.

— Şu alnımdan bir kanser hücresi alındı, diyor Alman kadın ve kahkülleriyle örttüğü alnını açıyor. Ameliyat izini gösteriyor.

— Geçmiştir artık.

— Bilmem, tehlike atlatılmış değil, beynime de sıçrayabilir, diyor Alman kadın rahatlıkla.

— Aldırma sıçramaz.

Yürüyorlar.

— Ne garip adam değil mi? diye soruyor bu kez.

— Yaptığı büyük bir ilkellik, ama onun adına utanmıyorum bile. İkimiz de onu baştan çıkarıcı bir davranışta bulunmadık ki!

— Dün gece de bizim grubun rehberi zorla odama girmek istedi.

— Beğendiniz mi onu?

— Beğendim, çok genç, çocuğum olabilecek bir yaşta.

— Sizinle kalmasına izin verseydiniz, burada yalnızsınız, istediğiniz gibi davranabilirsiniz.

— Evet, ben de öyle yaptım, ama gene de bir burukluk duydum. Çok genç.

Yokuş çıkıldıkça sıcağın baskısı artıyor. Bayram günü. Bazı genç kızlar özenle giyinmiş, gezmeye gidiyorlar. Taşra kızlarının diriliği var üzerlerinde.

Bir pastanenin yol kenarındaki küçük masasına oturuyorlar. Karşıdaki manavın sebze ve meyveleri yola taşıyor. Çevrenin bolluğunun, verimliliğinin tüm ürünleri insanın gözünü okşuyor.

Yaz gününün uzunluğu kendini duyuruyor, güzel bir akşamüstü alabildiğine belirginleşiyor.

Büyük otele geliyorlar. Kentin seçkin zenginleri terasa oturmuş içiyorlar, sıcak yaz akşamını bekliyorlar. Giriş salonunda kent zenginlerinin yeni moda giyinmiş çocukları oturuyor. Asansöre bir yabancı, yaşlıca bir kadın daha biniyor. Alman kadın onunla konuşuyor. İkisi de yalnız olduklarını anlayınca akşam yemeği için buluşmayı kararlaştırıyorlar.

Kadın otelden çıkıyor. Günün birçok saatini geçirdiği bu Alman kadının adını bile bilmiyor. Araba yüksek palmiyelerin altından geçiyor. Güneş arkalarında kayalık dağlara doğru alçalıyor.

Denizin üstünde tahta masalardan birine oturuyorlar.

— Ne zaman geldin?

— Bu sabah.

— Ne zaman gidiyorsun?

— Bu akşam.

— Gitmeden seni göreceğimi biliyordum. Neden beni sabah aramadın?

— Aramak istedim. Ama her yerde bayraklar asılıydı. Bayram günü çalıştığını bilmiyordum. Yakınında olan, istenen bir şeyi bulamadan öylesine dolaşmak da güzel, diyor kadın.

Yeni başlayan karanlık gece koyulaşıyor bile. Otobüsün en arkasında oturuyor. Toroslar yeni yeni geride kalıyor. Şoför muavini konuyu politikadan açıyor. Seçimler yeni yapılmış. Muavinin garip düşünceleri var. Herkesin kendi kendine yolunu bulmasına inanıyor. Bir koltuk ötede bir delikanlı küçük erkek kardeşi ile oturuyor. Simit yiyorlar. Delikanlı söze atılıyor.

— Sosyal güvenceye kavuşmamız için Halk Partisi'nin yönetime gelmesi gerekli, diyor.

Parti programını iyice öğrenmiş, Sosyal-Demokrasi'yle herkese iş, herkese sağlık hizmeti, herkese sosyal adalet geleceğini benimsemiş, kendisine pırıl pırıl bir dünya yaratmış. İster istemez kadın da söze katılıyor. Delikanlının güzel dünyasını desteklemekten başka olasılık yok bu otobüs tartışmasında. Delikanlı inançlarında sarsılmamalı. Tartışma ön sıralara da yayılıyor. Bir adam kalkıp kadını kutluyor, elini sıkıyor.

— Düşünceleriniz çok doğru, diyor.

Afyon'dan önce delikanlı iniyor. Bir elinde küçük bir valiz. Diğeriyle kardeşini tutuyor. Kardeşi küçük bir çıkın taşıyor. Sarı, bomboş bozkırda iki kardeş herhangi bir köye doğru yürümeye başlıyorlar. Sosyal-Demokrasi'ye inanan genç ve küçük kardeşi. Sessizlik çevredeki bozkırın sarısı kadar geniş.

Kadın uzun uzun arkalarından bakıyor.

(1978?)

[Palmas]

Kış gününün alacakaranlığı yoğun bir nemle alçak gökyüzünden inmiş, kentin caddelerinde çamurlaşmıştı. Karşıya geçtim, bir araba durdurdum. Arka koltukta, ön koltukta rengi uçmuş, yer yer yanmış, bir halı döşeliydi.

Eski arabanın hızı, kentin kalabalık trafiğinde yol almaya ancak yetiyor. Yirmi yıllık bir izmarit kokusu sinmiş.

Ön cepheleri yeşil banyo fayanslarıyla döşenmiş birahanelerin önünden geçiyoruz. Hemen pencerelerin önünde midyeler kahverengileşmiş bir yağ içinde kızarıyor. Arabesk metal lambaların aydınlattığı birahanelerde birikmiş erkekler yalnızca siyah bir kalabalık olarak yansıyor. Sigaracıların çığlıklarını, bisiklet tekerlekli el arabalarında kaset satanların çaldıkları şarkılar bastırıyor. Bu şarkılar kentin İstiklal Caddesi'nde, Taksim, Aksaray ve Eminönü alanlarında yükseldiği gibi, tüm ülkede kentler arası işleyen otobüslerde, otogarlarda ya da deniz kıyılarındaki pahalı turistik otellerin, danışma, butik, berber, bar gibi köşelerinden ve deniz kıyısında güneşlenen göbekli erkeklerin hemen havlularının altında duran kaset, radyo ya da radyolu kasetlerden de yükselir.

Büyük işhanının önünde birkaç dilenci yerde sürükleniyor. Beyoğlu'nda her gün bir aşağı bir yukarı volta atan akıl hastalarından biri kendi kendine konuşarak kör gazetecinin önünden geçiyor.

“Viyolonselciyi bu arabayla almayayım”, diye düşünüyorum, “şöyle viyolonselini rahatlıkla yerleştireceği, daha uygar görünüşlü bir arabaya binelim.”

Büyük otelin önünde inince, döner cam kapıdan salona giriyorum. Büyük halı, deniz görünümüne açılan salon pencerelerine dek varıyor. Puslu havada görüntü bir buluttan öte değil. İstanbul'un o güzelim ışıklarından, değişen gölgelerinden hiçbiri yok bugün. Gri, nemli, pus içinde yitip üşümekte kent. Asansörün demir kapısı çok yavaş kapanıyor, kentin yeni

gökdelenlerindeki gibi süratli de değil asansör. Koridorlarda kimseye rastlamıyorum.

Kapısını vurur vurmaz açıyor. Siyah smokin, beyaz fisto gömlek giymiş. Saçlarını yeni yıkamış ve bir biçim vererek taramış. Fazla ağır olmayan bir koku sürmüş.

— Çay içiyordum, diyor.

— Size de vereyim.

Hemen kendime banyodan bir bardak alıyorum. Sırtımı sis içinde yiten görüntüye verip oturuyorum. Oturur oturmaz viyolonselcinin özel rugan ayakkabılarına ilişiyor gözlerim. Birden aklıma her şey geliyor. Ölenler, öldürenler, öldürülenler, ölmeyip yaralananlar, yerlerde yatan cesetler, patlayan silahlar, siyasal söylevler, sokaklarda ellerinde plastik bidonlarla dolaşan kentliler, araba depolarından emerek benzin çekenler; düşünmemek istedim, yeniden onun özel rugan ayakkabılarına baktım.

— Bütün gün hiç sokağa çıkmadım, dedi.

Dinlenmiş, vereceği konsere hazırlanmış, tümüyle sanatına ayırmıştı gününü.

Çantasını ve notaların konduğu metal ayağı ben aldım, o da viyolonselini, aynı cam kapının önüne indik.

— Bir araba çağırır mısınız, dedim otel bekçisine.

— Biraz çabuk olsun!

— Araba uçmaz ya! dedi.

Önümüzde Lübnan plakalı büyük arabalar duruyor. Topuklarının yüksekliği bacak uzunluklarının yarısına varan kadınlar, tilki kürkleri içinde iniyor arabalardan, garip görünüşlü insanlar durmadan otele girip çıkıyor.

— Araba nerede kaldı?

— Siz yoldan çevirmeyecek miydiniz? diyor otel bekçisi.

— Hayır, bunu da nereden çıkardınız?

“Palmas, dakikalardır elinde koca viyolonsel burada dikiliyor, kimin umrunda” diyorum içimden.

Sonunda ilk bindiğimden daha da eski bir araba geliyor. Palmas, viyolonselini arabanın önüne koyuyor.

— Bu burda olmaz, bagaja koysun; diye bağırıyor şoför.

— Kardeşim bu çalgı uçakta bile bir koltukta geliyor, viyolonselin

bagajda gittiği nerede görülmüş, değerli bir aygıt bu, diyorum.

— Ben onu bunu bilmem, diyor. Benim arabam daha değerli!

Neyse fazla diretmiyor. Aslında Palmas gibi ünlü bir viyolonselcinin şu sıralarda bu kentte konser vermesi garip. Yalnız dolaşacak olsa viyolonselini kafasına bile geçirirler.

Müthiş bir yağmur, rüzgarla birlikte Taksim kalabalığının üzerine yağıyor. Ülke ve kentin en büyük kültür sarayı önüne geliyoruz.

— Yan kapıya alsanız arabayı, diyorum, oraya gideceğiz.

— Yana mana alamam, haydi atlayın, diyor.

O sırada arabaya doğru bir de polis yanaşıyor. Yalnız Palmas'ın viyolonselini çıkartmaya çalıştığını görünce, sanatçı olduğunu anlayıp belki, ses çıkartmıyor.

"Palmas bu yağmurda, elinde viyolonsel ve özel rugan ayakkabılarıyla oraya yürüyemez", diye düşünüyorum, büyük giriş kapısından salona giriyoruz. Geniş taş fuayenin dibinde iki odacı sigara içiyor.

— Ne var? diye üzerime yürüyor biri.

— Bu adamın bu gün burada konseri var, diyorum.

— Ha iyi, geçsin, otursun, diyor.

Palmas'ı ön fuayede bırakıp beklendiğimiz kapıya gidiyorum.

— Kimliğiniz? diyor görevli.

Durumu anlatıyorum. Giriş salonun çevresindeki banklarda oturan biri kalkıp yanıma geliyor.

— Palmas ile beni siz mi bekliyorsunuz?

— Evet!

— Palmas tabii, viyolonselle buraya kadar yürüyemedi.

— Oldu mu ya? diyor, canı sıkılıyor.

Merdivenleri iniyoruz, fuayeler geçiyoruz, merdivenler çıkıyoruz, sahne arkasından, sahne üstünden geçiyoruz, salon merdivenlerini çıkıyoruz, fuaye merdivenlerini inince, Palmas'ı bıraktığım yerde viyolonselini tutarken buluyorum.

Görevli Palmas'ın elinden viyolonseli alıyor, gene merdivenlerden fuayeye çıkıyoruz, sonra salonun halı kaplı merdivenlerini iniyoruz, sahneye çıkıp, sağa giriyoruz.

Asker kışlası gibi metal dolapların sıralandığı koridorlardan daha dar ve

karanlık bir koridora giriyoruz, duşları geçiyoruz, kapısı açık ve kokan tuvaletin tam yanıbaşındaki odanın düşmüş ve güçlükle itilen kapısını açıyor. Işığı yakıyor. Giriyoruz. Oda taş ve ortasında bir tek tozlu masif sandalye duruyor.

— Bu oda çok çıplak, diyor.

Palmas bitişik odaya doğru kendiliğinden ilerliyor. Işığı açıyor. Burada iki demir sandalye var. İkisinin de kahverengi vinileksleri tozdan grileşmiş, iki metal dolabın biri açık, kapalı olanın üstünden herhangi bir oyunun, herhangi bir giysisi sarkıyor. Açık olan dolabın altında bir ayakkabı, bir bez parçası, bir kutu da vim var. Örtüsüz bir şezlong leke içinde. Bir köşede de bir çalgı var. Palmas kaşmir paltosunu şezlongun üzerine koyuyor. Görevli bir kırık askı getiriyor. Paltosunu asıyorum. Bembeyaz ipek kaşkolunun bir ucuna soluk renklerle Japon desenleri işlenmiş.

Palmas çağdaş müzikten seçtiği parçaları olağanüstü yorumluyor. Salonda çok az dinleyici var. Birkaç ilgili dışında tüm koltuklar boş. Palmas yeryüzünün herhangi bir kentinde, dolu bir salona çalarmış gibi yorumluyor seçtiği parçaları. Konser bitiminde Palmas’a tuvaletin yanındaki odayı gösteren görevli, altı sarı lale sunuyor.

Kentin üçyüz bin kişisinin beklediği alanlarını, insan sellerinin aktığı caddelerini, kalabalık içinde ezilerek geçtiğim otobüslerden gözüme duvarlarda bir afiş ilişiyor “Palmas Viyolonsel Resitali...” “Palmas Viyolonsel Resitali...”

(1980 ?)

[Yaşayanlar. Ölenler.]

Basık tavanlı, arka duvarı toprağa gömülü odada yatıyorum. Karanlık da olsa, koridorun bitimindeki daha geniş odanın önünde uzanan görünümü de algılıyorum. Yıllarla yükselmiş, başka başka biçimler oluşturan çam ağaçlarını, eski tahta evleri. Eski evler arasında yükselen beton yapıları. Ve bir göl gibi genişleyen deniz parçasını. O deniz parçası her zaman benimle olacak. Her an değişen. Üzerindeki akıntıların, üzerindeki rüzgarın, üzerinden gelip geçen sandal, gemi, motor ve futaların, şileplerin, tankerlerin, yolcu gemilerinin her gün değiştirdiği deniz parçası. İnsanlar. İnsanlar da burada işte. Tanıdıklarım. Tanımadıklarım. Yaşayanlar. Ölenler. Belki yüzlerinin tüm çizgileri, gülüşleri, gözlerini açıp kapamaları, soluklarının tüm belirtileri burada değil, ama, ama tümü günlerle, günlerin belli saatleri ile, yaklaşan gecelerle, ayrılıklarla burada. Basık tavanlı odada, çok yüksek tavanlı, geniş, beyaz, boş bir odayı düşlüyorum. Geniş bir yatakta bir başıma uzanmayı. Hafif bir esintinin hareket ettirdiği beyaz ince perdeleri.

Şimdi deniz parçasının uzağındayım. Ancak perdeler eksik. Ve perdeleri hareket ettiren hafif esinti. (Geniş bir bulvarda oturabilme tutkum var. Evimizin önünde yol olmayışı beni üzüyor. Bulvarda oturabilenleri kıskanıyorum. Şimdilerde kimseyi ve hiçbir bulvarı, hiçbir evi kıskanmıyorum. Her yerde kalabilirim, hiçbir yerde kalmadığım için.). Bunu düşüneli yirmi yedi yıl oluyor. Yazalı da dört yıl. İşte şimdi geniş, yüksek tavanlı, beyaz duvarlı evin altmış metre ötesinde dünyanın sayılı bulvarlarından biri uzanıyor. Ortada, iki yanlı uzanan, sıralanan restore edilmiş yapılar, ya da yıkılanların yerine kurulmuş yeni, beton, düz, yüksek, geniş iş hanları kilometre kilometre iniyor yıkık kiliseye dek. Lokantalar, seks dükkanları, mağazalar, büyük mağazalar, güneş ve denizin vitrinlerinde renkli (ölü) posterlerle sergilendiği seyahat acentaları, bir

büyük lüks kasayı andıran bankalar, konsolosluklar, demir kapının gerisinde yöre polis merkezi, sinemalar, her zaman beni ürküten sanatsal siyah-beyaz fotoğrafların girişine asıldığı tiyatrolar, diskotekler art arda kilometre, kilometre uzanıyor. Yer altında metro var. Metrolarda yaşlılar, gençler, yabancılar yerliler, eroin içerek ölmeye çalışanlar. İşte büyük bulvar burada.

(Beyaz yüksek tavanlı odada bir insan var. Zaman zaman bir şey yaşarken, olaya dışardan bakıp, o olayı yazmak için yaşadığım duygusuna kapılıyorum. O zaman içimden bir ses, 'karşıdakine haksızlık ediyorsun', diyor. 'Olmaz böyle şey', diyor. Olayın içine tümüyle girmeye çabalıyorum. O an da kendime haksızlık ediyormuşum gibi oluyor. Böylece kendim ve gözetimim arasında bölünüp, zamansızlığıma dalıyorum.)

Havaalanında gideceği kente uçacak tüm yolcuları bir arada gözden geçiriyor. Çoğu donuk, fotoğraflar üzerindeki insanlar gibi. Sessiz duruyorlar. Heyecanları yok. Uzun saçlı bir erkeğe:

— Uçmaktan korkuyorum. Seninle oturabilir miyiz?

Biraz ürküyor. Gülümsüyor. Genç adamın çürük dişlerini görüyor. Gözlerinde garip bir parlaklık var.

Pencere yanına o oturuyor. Sıcak bir yaz günü uçağın altında uzanan topraklarda, bahçelerde, evlerde kalıyor.

(Hiçbir kadınla yatmamış bir erkeğin bu denli güçlü, bu denli de çekici olduğunu bilmiyordum. Senin doyumsuzlukla algıladığın duyguları, bağımsızlıkla başladığın sabahları ve gene doyumsuzlukla yaklaştığın geceleri, okşadığın tenleri, var oluşunu anımsadığından beri düşündüğün insan yaklaşmalarını, bütün duyguların ve tenlerin başlangıcındaki yirmi iki yaşında bir yeni/insana duyurmak olası mı?)

Gri gökyüzünün altında, nemli sıcak bir Ağustos gününde, havaalanı otobüsü kente doğru ilerliyor.

— Kalacak yer bulamazsan beni ara.

Uzun saçları altında gizlediği yüzünde garip gülümseme var, dudaklarını ısırıyor. Yetişmesi gereken, yetişmesi zorunlu bir olguya koşar gibi.

— Sen de beni akşamları çoğunlukla gittiğim lokantada ara.

Yaz gecesinin uzantısında, yuvarlak masanın başında, onun acılı yüzüne bakıyor:

— Sen hap mı kullanıyorsun?

— Nereden anladın?
— Daha havaalanında anlamıştım.
— Yalnız hap değil. Bunu senden gizlemek istemiştim.
Kollarını açıyor. Eroin iğnelerinin derin küçük çukurları artık bir ağaç kabuğu gibi oluklar açmış iki kolunda.
— Üç yıldır tıp okuyorum. Sahte reçeteler yazmakta güçlük yok bu nedenle. Babam da doktor. Ondan ayrıyız. Annemden de ayrı. Yeni karısı beni görmek istemiyor. Birkaç kez evlerine gittim. Bol para yolluyorlar, ama beni görmek istemiyorlar.
Yemek yiyemiyor. İçki de içmiyor.
— Birkaç saatte bir iğnemi kendi kendime yapmak zorundayım. Koreli bir kadınla evliyim. Ama hiçbir ilişkimiz kalmadı. O gün havaalanında Kore'den dönüyordum. Bırakmayı denedim eroini ama olmadı. Burası çok büyük bir kent. Her gün başka başka semtlerin eczanelerine gidiyorum. İlaç için.
O yaz iki buçuk yıl geride. Büyük kentin eczanelerinin ilaçları onu öldürmeye yetti mi?
Kadın ertesi gün geniş bulvarlarda ona rastlıyor. Tanımadan yanlarından geçiyor. Gerçekten gündüz ışığında uzun saçları, bir şizofreni andıran gülümsemesi, kirli giysileri içinde yirmi yedi yaşının çok ötesinde, istediği ölümle her saat karşılaşan bir insan.
Gece ile birlikte bara gelip oturuyor. Hiç tanıdığını belli etmeden bekliyor. Saatler geçiyor. Kadının masasındaki konuşma uzuyor. Kalkıp onun yanına gidemiyor. Herkes çekilip gidene dek. Sabah beşte. Bardan çıkıyorlar.
— Polis evimi aramış, sahte reçeteleri bulmuş.
— Sana yardım etmek isterim. Ama sana eroini bırak demekten başka hiçbir şey bilmiyorum.
(Batı toplumunda insanın kendini sağlam bir yaşam inancına oturtmasının güçlüğünü biliyor. Bu denli zenginlik ve ruhsal yitiklik içinde, kendi kendini feda eden bu genç, kendi kişiliği içinde inandırıcı değil mi?)
Yaz sabahının ılık ışığında bulvara çıkıyorlar. O yürüyemiyor. Yürüyemiyor. Yemek yiyemiyor. Bir taksiye biniyorlar.
— Evine gelmek istemiyorum.

— Kendimi diğer eroinmanlardan korumak için taşıdığım silahtan mı korkuyorsun?

— Evet. Silahtan. Polisten. Her şeyden korkuyorum. Ama insan olarak seni bıraktığım an, senin ölmenden de korkuyorum.

— Silahı eve sokmam.

Bir öğrenci yurdunun bir odalı dairesine giriyorlar. Sabahın aydınlattığı yeşil çimler üzerine atıyor silahı camdan. Yatağa uzanıyor.

(Gene olayı yazmak için mi cebinde silah taşıyan, polisin her an odasını basabileceği bu eroinman gencin yanındayım? Başka ne için buradayım? Başka ne için buradayım? Bütün geceyi uykusuz geçirdikten sonra?)

— Yıllardır hiçbir kadınla yatmadım. Karımla başkaları yatıyor. Gündüzleri kötü görünüşüm nedeniyle yanında yürümeme bile izin vermiyor. Yıllardır karşılaştığım ilk insancıl kişi sensin.

— Akıllı, duyarlı bir insansın.

(Ama bu çöküşten seni hangi insanlar, hangi kurumlar kurtarabilir? Sen istemedikten sonra? Sen kendi yaşamını kurtaramadıktan sonra.)

Yatağa uzanıyor. Ayakkabılarının altı delik. Delikten görünen tabanı nasır tutmuş. Tıpkı eroin iğnelerini soktuğu kollarındaki delikler gibi ağaç kabuğuna dönmüş.

Bir süre sonra kent yaşamı başlayacak. Tüm iş yerleri çalışacak insanlarla dolacak. Sürekli çalışan fabrikalarda işçiler vardiya değiştirecek. İstasyonlarda trenler duracak. Trenler kalkacak. Gökyüzünde uçan uçaklar dünyanın belirli havaalanlarına doğru göklerde yol alacak. Gemilere, arabalar eşyalar yüklenecek. İstasyonlara yorgun yolcular inecek. Uykusuz gece geçirenler yorgun kalkacak. Uzun uyuyanlar da yorgun kalkacak. Kimi mutlu, kimi acılı, kimi sevgi ile geçirdiği gecenin aşkı ile uyanacak. Kimi öfke ile. Kimi kendine güne nasıl başlayacağını soracak. Kimi bir intiharı düşünecek. Kimi özlem duyduğu bir kenti. Özlem duyduğu bir insanı. Kimi bugün beklenmedik bir ölümle ölecek. Kimi yalnız dağlar ve tarlalarla tanıdığı dünyasına bakacak. Kimi tanrısına yakaracak. Kimi bir silahla birisini öldürecek. Kimi birilerini öldürmek için bir yerlere bomba atacak. Pankart asacak. Kimi ölümle yargılanacak. Kimi barış konferanslarına katılmak için uzak bir yolculuğa çıkacak. Bütün ülkelerin ordularının askerleri insan öldürme talimi yapacak. Kimi ülkede bir darbe olacak.

Gazeteler basılmıştır. Radyolar sabah programına çoktan başlamıştır. Akdeniz'de balıkçılar balık ağlarını çoktan sulardan çekmiştir. Akdeniz'de kadınlar kapılarının önünü çoktan süpürüp sulamıştır. Kamyonlar, arabalar yollardadır. Buzhanelerde bugün gömülmeyi bekleyen cesetler vardır. Sonsuz dünyanın, sonsuz yazlarından bir sabah.

O iğnesini hazırlıyor.

— Benim yanımda iğne yapma. Yapmayacaktın.

— Hemen biter.

Şırıngayı koluna sokarken kadın merdivenleri iniyor. Arkasından yetişiyor. Ağaçlık yoldan kent sabahına doğru yürüyorlar. O yürüyemiyor. Bir arabaya biniyorlar. Alandaki parkta güneşli bir banka oturuyorlar. Bir süre sonra kadın çalışmaya gidecek. O da eczanelere ilaç aramaya.

— Bu gece uyumam gerekiyor.

— Pansiyonun kapısında sabaha dek bekleyeceğim. Çıktığını görürsem?

— Uyuyacağım.

Sokak lambası altındaki yüksek ağacın önünde duruyor. Kadın büyük bir yatakta büyük bir uykuya dalıyor.

Şimdi bir başka büyük kentte. Aylar sonra. Kadın ondan bir mektup alıyor.

"Bilmem beni anımsıyor musun? Kağıtlarım arasında senin adresini buldum. İlişikte fotoğrafımı yolluyorum."

(Otomatik bir fotoğraf makinasında çekilmiş. Uzun saçları. Soluk yüzü. Bir şizofreni andıran gülümsemesiyle işte onun yüzü. Korkunun kendisi gibi. Ve kaçışın.)

Onu tabii anımsıyor. Ölüme yakın bir durumda bıraktığı o genç tıp öğrencisini.

"O günler bana insancıl davranan bir sen vardın. Şimdi gene Kore'deyim. Bırakmaya çalışıyorum. Bana yazar mısın? Başka bir insan tanımıyorum. Bana yazar mısın?"

Ona yazmıyor. Ama kıştan sonraki Eylül'de, gene, onun silahı sabah çimlerine attığı, sonra ağaçlar altındaki sabah bulvarına çıkarken çimler içinden aldığı kentte metro istasyonuna girdiğinde, yerlerde yatan

eroinmanlar içinde, aynı yırtık giysiler, aynı gülümseme, aynı donukluk, aynı solgunluk içinde birden onu görüyor. Birbirlerini tanıyorlar.

Kadın yaklaşıyor.

— Nasılsın? diyor.

Hiçbir şey söylemiyor.

Birkaç gün sonra gene bir metro girişinde birbirlerini görüyorlar. Kadının bineceği metroya geliyor. Yaklaşıyor. Bir şey söylemek istiyor. Kadın bir şey söylemiyor.

(1981/82 ?)

[Berlin, Saat 8:45]

Işığı kapayınca ağaçlar üzerinde mor-mavi bir Berlin gökyüzü görüyorum. Yüksek ağaçlarla biraz uzakta birleşen bir gökyüzü. Bu uzantıda üç kırmızı ışıktan en üstteki yanıp sönüyor. Sonra evin tüm camlarına bakıyorum. Hallensee Köprüsü ve çevresi apaydınlık. Bu duvarlar arasında dünyaya karşı ne denli korunmuşluğumu algılıyorum. Bazı günler bana çok kısa gelen yaşam, zaman zaman çok uzun. Bütün yaşamlarını birkaç yıl içinde bütünleyen bir canlı da olabilirdik, diyorum. Artık nerede olsam, kentlerimle, kentlilerimle ve Anadolu'nun boş bozkırlarıyla birlikteyim.

Havaalanlarını sevmiyorum. Bu beton ve alüminyumdan oluşan kapalı kutularda kendimi hapishanelerden de öte, daha ileri bir tekniğin hücrelerinde hissediyorum. Hapishaneler ilk çağ, ortaçağ. Ama havaalanları öyle mi? Asık yüzlü ve herkese kuşkuyla bakan polisler. Ekranlara girip çıkan çantalar. İnsanın üzerine tutulan büyük mikroskoplar. İnsanın üzerinde dolaşan bir kadının yaşamayan, silah arayan elleri. Oysa silahlar kendi bellerinde asılı.

Bütün bu aramalar sırasında kendimi suçlu duymamam olanaksız. Lastik koridorlar. İnsanı hücreden alıp, koridorda emerek uçağa ileten uzantılar. Mekanik bir yüz üzerindeki küçük gülümseme. Koltuğa oturup bağlanma. Uçak düşerse neye sarılıp, canımızı nasıl kurtarmamız gerektiğinin iki dilde açıklaması. Bu açıklamaları bazan hostesler konuşuyor, bazan yalnız hareketlerini çabucak yapıyorlar, açıklamalar hoparlörle veriliyor. Sonra birden uçak havalanıyor. Sonra gökyüzü boşluğundaki yerine oturuyor. Sonra uçak iniyor. Aynı mekanik gülümseme kapıdaki hostesin yüzünde. Sonra gene emici lastik koridor. Sonra gene beton ve alüminyum hücreleri.

Sessiz. Havasız. Esintisiz. Gökyüzüsüz. Doğa ve insanla hiçbir bağlantısı olmayan mekanlar. Gri duvarlar. Gri taban, gri tavan. Sarı ışıklar. Mavi oklar. Yaklaşınca açılan kapılar, gene uzun bomboş, uzun emici koridorlar.

Ve herhangi bir köşede rastlantı sonucu bulunan çıkış kapısı. Sonra gene beton. Sonra gene merdivenler ve işte gene yeraltındasın. Yeraltında giden bir treni bekliyorsun. Biniyorsun. İlk durakta hemen iniyorsun. Gökyüzünü görmen gerek. Bomboş istasyon. Yağmur yağıyor. Serin. Gene bir trene biniyorsun ve Düsseldorf tren istasyonuna varıyorsun. Gene beton merdivenleri iniyorsun. Uzun bir dehliz. Dehlizden peronlara çıkan merdivenler. Bunlardan birini çıkıyorsun. O peronda bir tren bekliyorsun. Bekleme odası küçük. Birkaç kırık, birkaç sağlam sandalye var. Duvar dibindeki bir sandalyeye bir alkolik sızmış. Elinde bira şisesi. Yerde iki teneke kutu bira. Duvarlar ve sandalyeler yazılarla dolu. Erkek arayan erkekler, kadın arayan kadınlar. Adreslerini, telefon numaralarını yazmışlar. Hemen bütün yazılar seksüel sorunlarla, arayışlarla ilgili. Sanıyorum sarhoş geceyi burada geçirecek. İçerisi, açık kapıya karşın müthiş izmarit kokuyor. Tren gelmiyor.

Sonra, bir saat sonra bu trenin yalnız pazarları çalıştığını öğreniyorsun. Beton merdivenlerden gecenin ıslaklığı ve serinliği içinde yeniden dehlize iniyorsun. Bir başka treni bekliyorsun. Sıcak, kirli Moskova ekspresi geliyor. Bir süre onunla yol alıyorsun. Gideceğin kente tren yok. Küçük, adını ilk kez duyduğun bir istasyonda iniyorsun. Her yer kapalı. Gece yarısı çoktan geçmiş. İstasyondan çıkıyorsun. Yağmurlu bir gecenin içinde, hiç bilmediğin bir kente, bir otele gidiyorsun. Uzun bir taksi yolculuğundan sonra. Gerçekten böyle bir otel var ve yerin ayrılmış. Öyle olmasa başka bir kente, bir otele inmiş olabilirsin. Anahtar veriyorlar. Bir kat çıkıyorsun.

Hiç bilmediğin koridorlarda odanın numarasını arıyorsun. Yorgunsun. Yalnızsın. Eski kokuyor koridorlar. Yeterli aydınlatılmamış. Kapıyı buluyorsun. Ama kilidi yok. Bu kez anahtar deliğini arıyorsun. Ama yok. Yalnız tokmağı olan bir kapı bu. Ve altı saat sonra, havaalanları, tren istasyonları, taksi yolculuğundan sonra, odanın anahtarıyla, eskimişlik kokan bir karanlık koridorda anahtar deliği olmayan bir kapıda tek başına duruyorsun. Birden tokmağı çekince kapı açılıyor. İçeride birisi olabilir mi? Hemen anahtar deliği olan bir kapı çıkıyor karşına. Korkuyorsun. İki kapılı odaları olan bir otele benzemediği için korkuyorsun. Kapıyı açıyorsun. Yüz elli yıllık bir çift kişilik karyola seni karşılıyor. Beyaz yorganlar kabarık. Beyaz yastıklar kabarık. İçinde büyükannenin cesedi yatabilir. Lavabonun

üzerinde yeşil plastik örtü. Önünde iki plastik bardak. Büyük bir gardrop. İki komidin. Her yer bomboş. Öfkeyle kutsal kitabı arıyorsun. O mutlak çekmecelerden birinde olmalı. Evet, bildiğin gibi. Her odada yalnız ve yalnız kutsal kitap var. Okumak için. Almanya'da her otel odasında bir çekmecede bir kutsal kitap var. Çekmeceyi kapatıyorum. Banyo kocaman. Kokuyor. Bir Ağustos sıcağında, aydınlık ve sarı Konya'da bembeyaz bir adamla yattığın otel gibi. Ne Ağustosu, ne Konya'yı, ne o beyaz adamı anımsamak istiyorsun. Hemen yatağa giriyorsun. Ortası çökmüş. Uyandığında karanlık bir sabah ve yağmurla karşılaşıyorsun. Saat 8:45.

(1981/82 ?)

Rotterdam'da

Okumayı bırakıp sokaklara çıktım. Sabahın serin havası geçmiş, yumuşak bir bahar havası parlayan güneşle caddeleri doldurmuş. Akşam yaklaştıkça güneşin parıltısı güçleniyor. Gecenin geç saatlerine kadar sürüyor gün.

Uzun caddelerde yaşamı o kitapta olduğu gibi yoğun yaşayıp yaşamadığımı düşündüm. Aşkı, duyguları, özlemleri? Yoksa ben yaşanan tüm olayların bir gözlemcisi, dünyanın, duyguların, özlemlerin, ülkelerin, alışkanlıkların bir seyircisi miyim? Belki de gövdenin öldürücü acılarını gözlemci olarak taşımak daha kolay olurdu. Peki ama sevinçler ve istekleri ne yaptım? Duyguların derinliğinden bir gözlemci olarak kaçtım mı, onların yarattığı akıntılarda Ben'im tümüyle yer almadı mı ve zaman dışı sessizliğimde yeterince içten değil miydim?

Büyük mağazalar saat beş buçukta kapanıyordu. Bütün insanlar birden yok oluyordu. Vitrinlerde yüz binlerce elbise, yüz binlerce ayakkabı, yüz binlerce şişe, yüz binlerce oyuncak donup kalıyordu. Boşalan betonun üzerinde parlak ışık kalıyordu geriye. Kahvelerde tek tük insanlar oturuyordu. Birkaç genç. Yüzünü gece güneşine tutan bir yaşlı.

Üzerime basınç yapan havanın ağırlığı geçti. Adımlarımı kolaylıkla atabiliyorum. Işığı denize, kanallara kadar izleyebilirim. Kanallar gemilerle dolu.

Hep bir yere yerleşmek istedim. Peki ama neden hep yollardayım? Yaşamım hep bir yerlerde dolanıp durma. Yöreleri merak etmiyorum artık. Eski kentler, dar sokaklar, eski binalar, yeni caddeler, gökdelenler, kahveler, alış-veriş merkezleri, Mac Donalds'lar, puplar, blucinler her yerde birbirine benziyor. Görmek, görmek, görmek. Artık ilgimi çekmiyor. Beni insanlar ilgilendiriyor. Ama burada, bu kentte ne bir bağlantı, ne de konuşacak birini arıyorum.

Yaşanmış düşüncelerimde bir şey arıyorum. Acıyı bulamıyorum,

yabancılık, özlem bulamıyorum. Derin bir sevgi ya da bir ilişki bulamıyorum. Hep o gözlemciyi görüyorum, düşüşleri ve çıkışları düzenleyen gözlemciyi. Beni, yaşamımı gözleyen, beni fırtınalarla uçuşturan, karanlıkla seviştiren, güneşle doğuran, bulut olarak Doğu Denizi'ne yağdıran gözlemciyi. Bana yutkunmayı güçleştireni.

(1978/79 ?)

1980 Yazı Güneşi
A./

Gece. Elma ağacının yaprakları alacakaranlık gökyüzünün altında koyu gölgeler olarak duruyor. Sıcak bir yaz mevsimi uzantısını andırıyor Eylül sonrası akşamı.

Arada geçen iki aylık zaman kesiti yaşam kadar uzun sanki. O denli yoğun olaylarla dolu.

Temmuz öğleden sonrası. Babamın karnını deliyorlar. Annemle birlikte koridorda duruyoruz. Gri hastane duvarları yükseliyor. Arabalar sürekli hasta taşıyor. Bir otobüs garajı gibi burası. Durmadan gelip gidenler var.

— Ben bütün gece onun yanında kalacağım, sen eve git diyorum. Babama bakan genç becerikli insanlarımızdan biri. Hastaneye daha önce temizlikçi olarak girmiş, hastabakıcılığı da öğrenmiş. Şimdilerde ikisini bir arada yürütüyor.

Yaz günleri akşamlar çok geç çöker kentin üstüne. Yiyecek almak için hastane önüne çıktığımda, her adımda bir polis arabaları görüyorum. Kentin bu geniş caddesindeki doğal araba trafiği işliyor. Ama garip bir havası var. Gene yakınlarda önemli olaylar oluyor. İnsanlar belki çarpışıyor. Belki ölüyor.

Yaşamımın bazı kesimlerinde rahatlık da aradım. Biraz sakin, düzenli, belki biraz sevgi dolu günler belli süre kalsın, uzasın istedim. Yaşamımdaki tırmanışlar, huzursuzluklar durulduğu an, ailemin, yakın çevremin ve giderek yaşadığım toplumun huzursuzlukları, patlayışları büyüdü, yükseldi. Kavranılamayacak boyutlara erişti. Tedirginlik, güvensizlik, kuşku, zaman zaman umutsuzluk elimde olmayan nedenlerle gene gelip yüreğime, beynime, düşünceme oturdu.

Babamın bu gece yanımda ölmesi doğaldır. Ölmeyip, yeniden yaşama

dönmesi de. Güncel bir olay. Bütün büyük olayları güncel olaylar gibi algılamaya koşullandırıldık. Evimizin kapısı kırılabilir. Silahlar üzerimize dayanabilir. Bunlar günlük olay. Neresinden tutacağız bu ülke üzerine kabus gibi çöken yaşamı.

Zaman zaman yorgunum. Sabah uyanıp, İstanbul Boğazı'nın aydınlanan sularına, karşı kıyıdaki puslu tepeciklerine baktığımda içimi bürüyen yaşam coşkusu, yokuşu inip, işe gitmek için uğraşmaya başladığım an, silinip gidiyor. Otobüslerden acıyla sarkan insanlar. İşe koşan yarı çıplak insanlar. Sokakları dolduran sokak satıcıları, şoförlerinin sürdükleri lüks arabalarına gömülmüş, gazetelerini okuyarak önümden geçip giden işadamları, ülkenin tüm çelişkisini sabahın ilk saatinde yüzüme vuruyor. Ve birden yoruluyorum.

Karanlıkla birlikte sessizlik de geliyor hastaneye.

Babam yatıyor. Bakıcı gereken işlemleri yürütüyor. Pencere açık. Birkaç metre ötesi acil servis. Şimdi oraya durmadan yaralılar ve ölüler taşınıyor. Biraz önce hastane yakınındaki çatışmada üç kişi öldürülmüş. Arka arkaya onların cesetleri taşınıyor. Daha sonra çarşaflı, ağlayan kadınlar acil servisin önüne geliyor. (Ölülerini mi arıyorlar?).

Soğuk buzhanede yatan kan yığını içindeki gövdeleri.

Silahlı militanlar da geliyor. Gidiyor. Ve bu akım bütün gece bitmiyor. Tüm gece. Ölüler. Yaralılar. Kentin diğer hasta ve yaralıları. Hayır. Hayır. Burada uzanmak, sakin düşünmek olanaksız. Mutfakta çay içerken pencereyi kapıyorum. Dışarda kurşun atılırsa bizi hedef alması güçleşir. Şimdi babam yalnız. Hemen yanına gitmeliyim. Kalkmış. Yerdeki serum şişeleri kırılmış. Basmak üzere. Yetişiyorum. Tutup yatırıyorum.

Gece yaralılar, hastalar ve cesetlerle ilerliyor. Bir ara karşı acil servisteki morga gidip tüm cesetlere bakmak istiyorum. Anlatılması olanaksız bir gece.

Çocukluğumuzun elma bahçelerinde, göl kıyılarında, taşra kasabalarının çam ağaçları altında, ya da İstanbul kentinin orta halli mahallelerinde geçen yaşama hiç benzemiyor. Korku dolu şimdi her yer. Ve tedirginlik.

Trafik tıkalı. Biraz ötede yol kesilmiş. Askerler arabaları arıyor. Bizi de durduruyorlar. Sonra,

— Geçin, diyorlar.

Üzerimizde alçaktan askeri helikopterler uçuyor. Alana vardığımızda olağanüstü bir sessizlikle karşılaşıyorum. Cumartesi insanları yok. Arabalar yok. Gazeteler akşamdan basılmış. Büyük manşetlerinde eski başbakanlardan birinin öldürüldüğü yazılı. Herkes susuyor.

Morga gidemiyorum. Gövdem yorgun. Hangi güçle ayaktayım, bilemiyorum. Babam hiçbir şey söylemiyor. Ağzına biraz yiyecek vermeyi deniyorum. İstemiyor.

İşte bu bizim yaşamımız.

Zürih Kloten Havaalanı'na iniyoruz. Tuvaletin duvarları halı kaplı. Her yer parfüm kokuyor. Bu ülkeye ilk kez gelmiyorum. Henüz bir yıl önce buradaydım. Ama işte şimdi bu kısa süreye karşın, kendimi bir başka gezegene inmiş olma duygusundan kurtaramıyorum. Ayrıca bir yıl bizim için ne denli uzun bir süre. Cam kapılara yaklaşırken –içeri mi çekilecek, dışarı mı itilecek diye düşünürken– birden kapı kendiliğinden açılıyor. Asfalt yollar, köprüler her yana dağılıyor. Bütün insanlar genç. Bütün insanlar iyi giyimli. Bütün insanlar bakımlı. Emin adımlarla yürüyorlar. Şimdi onlar deri bavullarını almayı, yeni arabalarına binip evlerine gitmeyi düşünüyor. Evleri beyaz halılarla kaplı. Bu beyaz halılar hiç kirlenmiyor, lekelenmiyor. Suni gübreler içinde yetişen bitkileri canlı. Balkondaki çiçekleri açmış. Plastik gibi. Kokmuyor çiçekler. Solmuyor çiçekler. Aralık bırakılmış pencerelerden temiz hava geliyor. Şimdi radyo mu açsın? Plak mı dinlesin? Televizyondaki beş on programdan birini mi izlesin? Yok! İlkin sıcak suyu açıp bir banyo yapmalı. Banyonun sıcak suyuna nasıl bir köpük atsın? Sinir dinlendirici mi? Cilt yenileyip, gençleştirici mi? Bir an düşünüyor. Sinir dinlendirici ve cilt yenileyici banyo köpüklerini karıştırmayı yeğliyor. Aynada yüzüne bakıyor.

— Saçlarımı yarın boyatır kestiririm! Ayrıca boyatmam, kına yaptırırım! Bu daha sağlıklı olur! diyor, İsveçli arkadaşı.

Sonra gövdesine bakıyor.

— Tırnaklarımı, manikürümü yapar, sonra bacaklarımdaki kılları da temizler, berberde de kirpiklerimi boyatırım. Böylece her sabah rimel sürmek zorunda kalmam. Ayrıca son aylarda sekiz kilo verdim. Şimdi inceciğim. Önemli olan kilo vermek değil, verilen kiloları bir daha almamak. İnsan şişman olmamalı. Üzerine bir şey giydiğinde, hiçbir

yerinden kalça, karın v.s. fırlamamalı. Sonra her gün beş kilometre yürümeli, yoksa bacaklar yağ bağlar. Etler titrer. İnsanın bacaklarında titreyen etler olmamalı.

Sankt Gothard Tüneli'nden geçiyoruz. Sıcak bir cumartesi. Roland hiç konuşmuyor. İnce bir adam. Karısı çocuklarıyla birlikte onu terk etmiş. Hiçbir şey söylemiyor. Söyleyecek hiçbir şeyi yok. Yüksek dağlardan ince ince kar suları akıyor vadiye. Yollar, tüneller, altlı üstlü köprüler, küçük köyler, kilise kuleleri. Sessizlik. Her yer terk edilmiş gibi. Araba yolunda hareket eden, güneye giden, ya da güneyden gelen binlerce araba olmasa.

— Burada insan yaşamıyor mu? diye bağıracağım.

— Şimdi yaz, insanlar dinleniyor, diyor Annita.

Plastik panjurlar kapalı.

— Buralara genç bir erkekle gelip, bu dağ yamaçlarında sevişmeli, diyorum.

(1980)

1980 Yazı Güneşi
B./

Küçük otel odasında ayrı ayrı yerleştirilmiş tek kişilik iki yatak duruyor. Küçük bir yazı masası. Bir sandalye. Lavabo. Odada dolaşmak için iki metrekare bile yok. Yataklardan birinde kitaplarını, dergilerini ve her gittiği kurumdan verilen, parlak kağıtlara basılmış, çalışma, eylem, sanat, eğitim, çocuk, büyük, küçük, kadın, erkek, yaşlı ve herkese tanınan tanınmayan hakların, olanakların, sanat dallarının programlarını içeren broşürler duruyor. Oysa esrar kokusundan kimi telefon kulübelerinde durulmuyor. İyi filmleri üç beş kişi izliyor. Hafta sonlarında motosiklet gürültüsünden uyunmuyor. Akşam geç geliyor. Gecenin ortasına yaklaşınca kararıyor hava. Odanın iki adım ötesinde dar, dimdik merdiven giriş katına iniyor. Burada iki telefon kulübesi, televizyon, koltuklar ve kahvaltı salonu var.

Şimdi o telefonda çok bunaldığını söyledi. Gece yaklaşmak üzere. Ceketini omuzlarına koyuyor. Bitişikteki bara gidiyor. Karanlık gelmiş, boş caddelerin, evlerin üstünü bürümüş. Bar taburelerinden birine oturuyor. Çok uzun bir bar. İçki içenler ya da televizyonda maç izleyenler var. Gerideki ayna, alacakaranlık içinden yüzleri belirli kılıyor. Yüzlerde birlikte olunmuş insanların duyguları, solukları var. Yüzlerde beklentiler var. Yüzlerde sorunlar var. Yüzlerde tüm yaşanmışın ağırlığı var. Burada, bar taburesinde otururken, bir bozkır kentinde uzandığı ve ‘artık kendi kendimi bu denli yoran kişiliğime dayanamayacağım’ dediği anlar var. Yoruculuk içinde yorulmazlık var. Telefonda.

— Bunalıyorum. Burada akıl hastası olmaktan korkuyorum, dedi. Akıl hastası olmaktan korkmak, akıl hastası olmaktan daha güç bir durum. Çünkü korkular sürekli. Tedirginlikler sürekli. Alacakaranlık barın koyu görüntüler veren aynasından onun tedirginliği yansıyor.

Her şeyi bırakıp gittiler. Eski büyük çalışma masalarını, raflara dizilmiş kitaplarını, Otuz yıldır her gün biriken kitapları. Üzerleri tozlu. Karmakarışık. Kimi artık hiç bulunmayacak eski baskıları. Dergileri. Gazeteleri. Kırık radyo ve pikapları. Tek tük ayakkabıları. Bardakları. Oyuncakları. Takılmış, takılmamış, geniş, dar kravatları, mektupları. Tabakları. Geniş servis tabaklarını. Çocukluklarında tuttukları günlüklerini. İlk oynadıkları bebeği. Pipolarını. Şimdi her şey karanlık nemli giriş katı içinde küf tutuyor. Pencere önündeki çiçekler kurudu. Dosyaların durduğu dolap üzerindeki kaktüs yaşamaya devam ediyor. Çekmecelerde kağıtlar, birçok banka cüzdanı, eskiden açılmış ve para sayılmayacak paraların kaldığı banka cüzdanları. Dolu, boş kasetler, mikrofonlar, elektrik, gaz, telefon faturaları. Gittiler. Doyumsuz ışıklarını bıraktılar kentin. Doyumsuz uzun sonbaharlarını. Tedirginlikleriyle gittiler.

Barda birasını yudumluyor. Sapsarı, güzel bir bira. Barın donuk, alacakaranlık aynasından tren yansıyor. Bir Kuzey ülkesi garına giren tren. Burada yaz güneşi çoğunlukla soğuk ve camların gerisinde çoğunlukla yağmur var. Bu denli çok ülke, bu denli çok insan, bu denli çok roman kahramanı tanımalı mıydık? Uçaklara, trenlere, otobüslere bu denli çok binmeli miydik? Her kentin gecesinin uzantısına doğru yaşayıp, her kentin sabahına uyanmalı mıydık?

On altı yıl öncesi, bir Anadolu kentinde “Yaban Çilekleri”ni çevirirken, nemli bir Ağustos gününde bir Türk fotoğrafçısı ve ressamıyla İsveç’te yaban çileği toplayacağımı düşünemezdim bile. Bir düşten de öte. Bu nemli yapraklar içindeki koyu kırmızı çilekler bir yaşamdan da öte... Yoksa vaad edilen cennetlerin çilek tarlalarında mıyız? Tanrım, vaad edilen cennet tarlalarında mıyız? Bu sessizlik, bu ayakların yere basmadığı, düşüncelerin ve sözcüklerin kimseye varmadığı ülke, bu yaşam ve ölüm arasında uzanan sessiz, serin ülke, insanlarının yalnızlıkları içinde gözlerini bile kaldırıp öbürlerine bakmadığı ülkenin daha kuzeyindeki kapılar, gerçekten belki ölüme giden yollarla dolu. Ölüm sonsuzluğu, ölüm uzantısı, ölüm ölümsüzlüğü var burada.

Bardan çıkıyorlar. Kadın iki adama:

— İkinizle birlikte gidebilirim, diyor.

— Birimizi seç, diyor adamlar.

— Böyle bir seçim güç.

(Bir değil, birçok insanın soluğu, sıcaklığı, yaşayan teni gerekiyor.)

Kent dışındaki büyük konutların tüm kapıları balkonlara açılıyor. İki odayı bölen kapıda aynı kendi salonundaki hasır perde asılı. Bir saksıda aynı bitki sarkarak uzuyor.

— Yabancılık duymuyor musun?

— Hiçbir yabancılık duymuyorum.

(Köprü geçilince, ana trafiği aşağıda bırakan bir tepecik başlıyor. Bu küçük yol üzerinde trafik yok. Ya da arabalar bir kenara park edebiliyor. Buradaki yapılar eski. Bir iki küçük dükkan da var. Telefon ederek kapıdaki zilin şifresini öğreniyor. Şifrenin numarasını zile basınca, avlu kapısı açılıyor. Sonra gene bir kapı. Merdivenler. En yukarıda küçük bir ev.)

— Burada yazıyorum, diyor.

Her zaman sevdiği loş karanlık. Avlulara bakan küçük odalar.

— Düşün bu adamların yalnızlığını. Hem yalnızlıktan bunalıp intihar ediyorlar. Hem de kimsenin çalmadığı kapılarında şifreler var...

— Buralarda uzun kalamam. Güneşli ülkeme döneceğim.

— Yabancı bir adamla olduğun için kötü duygular bürümüyor mu içini?

(Ölüm ülkesinde çıldırabileceğini söylemişti.)

— Hayır kötü duygular bürümüyor içimi. Kötü bir insan olsan ne kadar kötü olabilirsin? Hangi kötülüklerden korkayım? Koca dünya, koca Avrupa işte burada. Perdesiz camların gerisinde, yüksek apartmanların ışıklarının yansıdığı karanlık gecede. Burada şarkılar var. Seni öpmek, tenini okşamak isteyen biri var. Seninle gecenin uzantısı boyu yatmak isteyen biri var. Tüm kötülüklerin senin. Onlar benim kötülüklerim derinliğinde. Belki benimkilerden daha derin. Sen şimdi sessiz dur. Kendini gecenin durgunluğundaki yaklaşımlara bırak.

Gittiler. Her şeyi bıraktılar. Kitapları. Çocukluk anılarını bazı tencerelerde kalmış, iyi temizlenmemiş yemek kalıntılarını, bir kutudaki yarım çayı. Evin nemini. Karanlığını. Hepsini bıraktılar. Korkularını da bıraktılar. Kararsızlıkları. (Yoksa tümünü birlikte mi götürdüler? Bunları giderek taşıyıp büyütüyorlar mı?).

Pazartesi sabahı. Harbiye'den Taksim'e yürüyor. Çok sıcak olmayan bir

Temmuz günü. Belki hafif bir pus var. Çingeneler her zamanki yerlerine oturmuş. Gül ve glayöl satıyor. Alanda henüz herhangi bir olay yok. Ama kentin ve ülkenin çeşitli köşelerinde insanlar birbirini öldürmeye başlamıştır. Bir kurşun, birkaç kurşun, bir patlama her köşeden gelebilir. Sokağa her gün ölmek olasılığı, kurşunlanmak olasılığı ile çıkılıyor. Gece olmadan eve dönülüyor. Uykunun içinde de kurşunlar ve ölümler bekleniyor. Kapı çalınca, sorulmadan açılmıyor.

Bodrum katındaki dehlizlerde poliklinik. Bankları ve koridorları hastalar doldurmuş. Kimi ağlıyor. Hem anarşi, hem yaz, hem hastalık. Hem parasızlık. Hem işsizlik. Hem gelecek yok, hem geçmiş. Her yer bir cehennem. Ağızlara boşalan kurşunlar. Gövdelerden kesilen kafalar. Tren yollarına atılan, trenlerin ezdiği bedenler. Kurşunlanan gebe kadınlar. Kesilen çocuklar. Baltalanan insanlar. Sabah uykusunda ağızlarından kurşunlanıp ölenler. Bombalarla birlikte patlayan insanlar, kopan kollar. Kolları, bacakları kopmuş canlı gövdeler. Gece kurşunlananların kan izleri. Şimdi arkasında kim var? Elinde ne gibi bir bomba var? Önünde mi patlayacak? Gerisinde mi?

Gittiler. Bütün bu korkuları uzak ülkelerde daha da büyütmeye gittiler.

Bütün koridorları dolaşıyor. Bütün katları inip çıkıyor. İyileşecek ve ölecek hastaların yanından geçiyor. Dışarıda sıcak güneş ve ölüm var. Koridorlarda karanlık, serinlik ve ölüm.

Bir ülkenin anarşisini kim anlatabilir? Ölenler mi? Öldürülenler mi? Her gün yeni ölümleri bekleyenler mi?

Onu karanlık holde eski bir giysi giyinmiş kuş gibi otururken buluyor. O, ağır hastalanınca kuş gibi oturur. Ağzını açamaz. Sonra doğal ölümünü ölüp ölmeyeceği birkaç gün içinde belli olur. Kuş gibi duruyor. Görmeyen gözü daha açık.

İki gün önce kentin en işlek alanını, gündüz bomboş buluyor. Alana inen tüm yollar kesilmiş. Büyük otelin önünde indiğinde garip bir sessizlik, garip bir durgunluk sezinliyor. Alanın karşı köşesinde satılan gazetelerin çok büyük manşetlerini görüyor. Karşıya geçiyor. Demek akşam gazeteleri daha da erken çıkmış. Soğukkanlılıkla yaklaşıyor gazetelere. Manşetler çok öteden okunuyor. Eski başbakanlardan biri öldürülmüş. Kimse konuşmuyor.

Yalnız askerler yolları kesiyor. Her yer ölüm kokuyor. Her yaşam zamansız ölümlerle yaşıyor. Bugün, eski başbakanın cenazesi devlet töreni ile kalkacak. Helikopterler geçiyor. Temmuz sıcağı en çok ölüme benziyor.

Bu odada üç hasta yatağı var. Beyaz metal bir ilaç dolabı... Bir masa. Üzerinde telefon. İki iskemle. Beyaz fayansların kapladığı raf ve lavabo. Burada hastaların böbrekleri yıkanıyor. O yatıyor. Konuşmuyor. Konuşamaz. Bugün birçok insan öldürülürken o belki doğal ölümünü ölecek. Kadın bekleyecek.

Gittiler. Babalarının, annelerinin ölümlerini bırakıp gittiler.

Gri hastane duvarları yükseliyor. Pencerenin gerisi acil servis. Arabalar sürekli hasta taşıyor. Gözleri duvarlarda dolaşıyor. Artık onun ölümüne üzülmeyecek. Yıllar öncesi bir başka hastanede ölecek diye üzülmüş, onun tüm yaşamını düşünmüş, birden ölüme gidişinin acısını çekmişti. Yaşamlarında, yaşam ve ölümleriyle hesaplaşmayanlar, güç ölüyor, kendileri ile birlikte tüm dünya ölsün istiyorlar. Yaşamda kalanlara kızarak, öfkelenerek bakıyorlar.

— N'olur hep birlikte gidelim, nasıl oluyor da ben ölüyorum, siz burada kalıyorsunuz, henüz bitmemiş gençliklerinizle, oluşmamış hastalıklarınızla, demek istiyorlar. Yaşamı cesur yaşamak gerek. Yaşamı doyarak yaşamak gerek. Yaşamı insafsızca yaşamak gerek. Yaşam sert. Yaşamı sert yaşamak gerek. Aşırı duyarlıkları, garip aile bağlarını zamanında yenmek gerekiyor. Kendi kendine cesur olan insan, neden ölümünü cesur ve istekle ölmesin? İstekle yaşayan insan neden istekle ölmesin?

Ne güzel şarkılar var. Şimdi çok uzak zamanların, çok uzak toprakların, çok geniş caddelerin yakınındaki büyük beyaz tavanlı odada çok güzel şarkılar var. Henüz yüksek ağaçlar yapraksız. Eksi on dereceye varan soğuk günlerde kıpkırmızı bir kış güneşi parlıyor. Erkenden çıktığım sabahlarda, biraz ötemdeki köprünün üzerinden geçerken, aşağıda sıra sıra uzayan tren yollarına bakıyorum. Tren raylarını hep sevdim. Tren raylarının bitiminde fabrika bacaları tütüyor. Sabah sekize doğru, bacalardan tüten dumanların gerisinde kırmızı, soğuk kış günü güneşi doğuyor. Doyumsuz dünyamı avucumun içine alıp sıkıyorum. Her şeye hazırım. Hastalığa. Yalnızlığa. Aşka. Gitmeye. Kalmaya.

Akşamüstü yiyecek almak için hastaneden çıkıyor. Klinikler arasındaki

yokuşla ana caddeye varan yolu çıkıyor. Girişteki küçük camekanlı odanın kapısı açık. İçeride büyük tomson silahlı polisler oturuyor. Her yer büyük uzun silah dolu. Bir sıkışta kaç kurşun salıverdiklerini bilmediği silahlar.

Ana cadde, gene Temmuz öğleden sonrası düşünülürse çok tenha. Altı milyonluk kentin bu işlek caddesi bu denli boş. Gene uzun bir yaz günü. Gece çok geç olacak. Kapının önünde büyük bir polis arabası. Ellerinde gene makinalı tüfeklerle polisler. Kimi elindeki alete bir şeyler söylüyor. Hastanenin arkasından silah sesleri geliyor. Karşıya geçiyor. Hastalar, hastanede iyileşmeye çalışıyor. Genç ve hasta olmayanlar sokakta ölüyor. Öldürülüyor. Gece mutfakta çay pişirirken pencereyi kapıyorlar. Işığı da. Dışardan gelebilecek bir kurşun hedefsiz kalsın. Uzun hastane gecesi. Odaya girdiğinde, onu kalkmış, yerdeki şişeyi kırmış buluyor. Kırık camlara basacağı an onu durdurup yatırıyor.

Çevredeki çatışmada ölen dört ceset acil servise getiriliyor. Bir süre sonra çarşaflı, başları örtülü kadınlar, kasketli erkekler geliyor. Cesetlerin kendi yakınları olup olmadığını araştırıyorlar. Bir ara morga gidip tüm kurşunlanmış cesetleri görmek istiyor. Temmuz gecesi bitmeyecek. Bu gece düşleyecek hiçbir güzel şey yok. Ne elma bahçeleri, ne ilk aşklar, ne mavi denizlerin sarı kumsallarına parlayan yaz güneşi. Bu gece yalnız morga taşınan cesetler ve belki ölecek, belki iyileşecek babanın yaşlı kişiliği, yaşlı düşünce yapısı var. Oysa bu hastane odasında hiç de sıkılmıyor. Yaşamda sıkılacak bir tek olgu yok. Sıkıntının kendisi dışında. Yaşamın bazı kesimlerinde olağan bir rahatlık aradı. Rahatsız etmeyen ve karşı koyma direncini silmeyen bir sakinlik, düzen. Yakınlarıyla sevgi ve rahatlık içinde ilişkiler. Yaşamındaki tırmanışlar, huzursuzluklar durulduğu an, ailenin, yakın çevrenin ve yaşadığı toplumun huzursuzlukları, patlayışları büyüyor, büyüyor, yükseliyor, kavranması güç boyutlara ulaşıyor. Tedirginlik, güvensizlik, kuşku, zaman zaman umutsuzluk, elinde olmayan nedenlerle gelip yüreğine, beynine, düşüncelerine saplanıyor. Altı yüz bin kişinin (belki de daha çok) doldurduğu güneşli 1 Mayıs bayramını akşama doğru kırk ölü, yırtık bayraklar, kırılmış sopalar, yerde kalmış ayakkabılar, eller ve parçalanmış tüm değerlerle bırakıyor. Birkaç saat önce saklandıkları kahveye kurşunlar yağıyor. Ölüm sırtlarında, kafalarında. İlkgençlik yıllarından beri büyük kentin tüm sokaklarında.

Bu gece babasının yanında ölmesi, bu olayların yanında en doğalı. Ölmeden yaşama dönmesi de. Bütün büyük olayları güncel gibi algılamaya, değerlendirmeye nasılsa koşullandırıldılar. Neresinden tutacaklar bu ülke üzerine tepeden kabusların en büyüğü olarak inen, çöken yaşamı? Daha genç kuşaklar neresinden tutacak?

Zaman zaman yorgun. Sabah uyanıp, İstanbul'un Boğaz tepelerine baktığında içini bürüyen yaşam coşkusu, yokuşu inip ana caddeye çıktığı an siliniyor. Otobüslerden acıyla, insan onuruna yakışmayan biçimde sarkan, çalıştırılmaya götürülen insanlar. Sokakları dolduran, savaşımcı kişiliklerinden hiç yitirmeyen sokak satıcıları. Şoförlerinin sürdüğü lüks arabalarının arka koltuklarında sabah gazetelerini okuyan işadamları. Ülkenin çelişkileri bir anda her yerde. İnsanlık tarihinin tüm zamanlarını aynı anda yaşayan ülkenin tüm çelişkileri, her kentte, her karış toprakta. Ve birden yoruluyor.

Karanlıkla birlikte sessizlik de geliyor hastaneye. Pencere açık. Arada bir silahlı militanlar da gelip gidiyor. Silahı taşıyanın hangi taraftan olduğu hiç belli değil. Devlet gücünün silahı mı, kişisel gücün silahı mı? Herkesin elinde bir makinalı tüfek. Pencere önündeki gidip gelişler bütün gece bitmiyor. Hayır. Hayır. Burada bir süre yatağa uzanmak ve hiçbir şey düşünmemek olanaksız. Gece, yaralılar ve hastalarla ilerliyor.

Kadın hastaneden çıkarken güçlükle adım atıyor. Sabah olmuş. Hastane bahçesi olağanüstü. Öyle bir gerilim var ki. Bu kez sabah hastane yakınında sabahın ilk saatlerinde öldürülmüş, ülkenin en önemli sendikacılarından birinin cesedi geliyor acil servise.

Kadın, Taksim Alanı'ndaki çiçek satan çingenelerin önünden geçeli henüz yirmi iki saat olmuş.

(1980)

Öğleden Sonra

Monika Keppler için

Köşede onu melankolisiyle baş başa bırakıyorum. Bir telefon kabinine giriyor. Daha kısa bir süre önce kara bir melankoliye, kara gözler içinde kara acılara rastlamıştım. Bu kara melankolinin son nedeni: aylardır kadınsızlık. Bu kıvırcık saçları ve insancıl gözleri gözlemliyor ve kendi kendime “bir iyilik yap, gir bu gece yatağına. Oda karadan da daha kara olduğunda artık kimi sevdiğini zaten bilemezsin”, diyorum. Hayır, kural dışı olarak yapmayacağım bunu. Erkekleri sevip bitirdim çoktan. Çok özel bir durum olmalı ki.

Bir de melankolisi. Telefon etsin işte. Arkadaşına. Bir çeşit intiharla, yalnızlıkla, gözyaşlarına boğularak ya da yiterek. Bense gitmek zorundayım.

Bir dakika sonra bir tanıdığa rastlıyorum, sevinebiliyorum bile. Gülümsüyor.

“Bu soğukta boynunuz açık, üşümüyor musunuz?”

“Hayır”, diyor, “beni hiç etkilemiyor”.

Şimdi çocuğum da kızdı ve suratını astı. “Çocuğum için en yakında eğlendirici ne olabilir?” Evet, hayvanat bahçesi. Hayvanat bahçesinin girişinin nerede olduğunu hiç bilemedim. Hep dolaylı yollardan gitmişimdir ulaşmak istediğim yere, (ulaşmak istenen yer insanın o sırada gittiği yerdir. Genel olarak ulaşılması gereken yerlerden nefret ederim. Bu sözcükte bir güçlülük anlamı gizlidir, bu yüzden benim sözcüğüm değildir) girişe giden en uzun yolu seçiyorum bu yüzden. Hayvanat bahçesinin gişesi önünde durduğumuzda ve bilet alırken gerçekten de hayvanat bahçesine geldiğimizi anlıyorum. Birden aklıma hayvanat bahçelerinden nefret ettiğim, orada

çaresiz kaldığım, hayvanların beni nasıl sinirlendirdikleri ve ürküttükleri geliyor.

Ankara hayvanat bahçesinde ne kadar ürkmüştüm. Henüz sekiz yaşındaydım. Çok sıska ve son derece sinirli olan büyükannem beni elimden tutmuştu. O gece yatağıma işemiştim. Ya İstanbul hayvanat bahçesi. Allah'tan oradaki hayvanlar o derece pis kokuyordu ki, dayanamayıp hemen çıkmıştık, böylece büyük ve olumsuz bir etkilenmeden kurtulmuştum. Bakımsız kalmışlar, hastalanmışlardı, kirliydiler ve kokuyorlardı İstanbul'un hayvanları. Kör gözlü, topaldılar. Sonra 1980 Ağustosu sonuna doğru Stockholm hayvanat bahçesinde hava serindi, belki soğuktu bile. Ağustos güneşi, arasıra çıkıyordu, ama soğuktu. Önlerinde çocuk arabalarını iten, ellerinde süt şişeleri tutan bir yığın İsveçli erkek gelmişti. Bir yığın da İsveçli kadın. Bu İsveçli erkeklerin, kadınların ve çocukların üzerlerinde blucinler, ayaklarında da tahta ayakkabılar vardı. Ağustos güneşi ise beni üşütüyordu. Ertesi gün Hamburg tren istasyonuna indiğimde, Stockholm hayvanat bahçesinin yarattığı büyük can sıkıntısını unutmuş, yeniden kendime gelmiştim.

Hayvanat bahçelerinde, insanın tüm yaşamı boyunca didinerek elde ettiği dayanaklar birden kayboluyor. Her türlü inanç yitiyor. İnsan zamansızlık, neşesizlik ve umutsuzluğa düşüyor, sanki hiç insan olmamış sanıyor kendisini. Ya da maymunlarla yeniden başlayacakmış gibi insanlığına. Bir kez daha yüz bin milyon yıl. Yok olamaz, fazla bu.

Burada Berlin'in orta yerinde hayvanları sevmediğimi söylemem ayıp belki de. Belki de böyle düşünceleri olanlara karşı Alman ceza yasasında bir madde vardır. Türk Ceza Yasası'na göre vatan sevgisini dile getirme dışındaki her türlü düşünce yasaklanmıştır, nasıl olduysa hayvanları kötülemek yüzünden insanlar cezalandırılmazlar. Bugüne kadar bir tek hayvana karşı gelişti duygularım: Değişim'deki Gregor Samsa'ya karşı.

Vahşi hayvanların karşısında duruyoruz. İsimleri okuyor: “Hayır hayır”, diyor yaşlı bir Berlinli kadın. “Yanılıyorsunuz. Şunun adı Heinrich, bununki ise Herbert. Heinrich'le Herbert'i birbirine karıştırmamak gerek.”

Mutlaka her öğleden sonrasını hayvanat bahçesinde geçiriyordur ve hayvanların tüm özellikleri hakkında bilgi sahibidir. Geçmişlerini, neyi severek yediklerini, günde kaç kez işediklerini, ne zamanlar çiftleşme

gereksinimi duyduklarını biliyordur. Çiftleşmelerine ilgi duymuyor da olabilir. Artık kendisi çiftleşemeyen yaşlı bir Berlinli kadın hayvanların çiftleşmelerine neden ilgi duysun? Çiftleşmeye ilgi duyup duymadığı sorunu açık kalıyor.

Bütün hayvanat bahçesi yaşlı kadınlarla dolu. Hemen hemen hiç çocuk görülmüyor. Yaşlılar iyi eğleniyora da benziyorlar. Yaşlılar burada maymunların önünde, eski evlerinde iki savaşın anısıyla ölümden korkarak oturmaktan daha iyi zaman geçiriyorlardır mutlaka. Maymunların karşısındaki banklara rahat rahat kurulmuşlar, birbiri ardına muz yiyorlar. Zaten yaşlılar gençlerden daha iyi besleniyor. Ağızları dolu olmazsa yaşamın tadını alamıyorlar. Bu uzun kollu, her saniye kendilerini bir köşeden diğerine atan maymunlardan daha eğlendirici ne olabilir onlar için. Bu altısı yedisi birbirine kenetlenmiş bir köşede büzülen maymunlar bana toplama kamplarındaki cesetleri anımsatıyor. Ve bu insan maymunlar, can sıkıntısıyla orada oturanlar, melankoliden de daha üzücü.

Onun melankolisi ne yapıyor acaba? Telefon kabininden sonra? Konuşacak bir arkadaş buldu mu? Yoksa tek başına oturuyor mu bir yerde? Yoksa intiharı mı arıyor? Bu kentte de Paris’in Eyfel Kulesi gibi ünlü intihar anıtları var mı? Ya da Boğaz Köprüsü gibi.

Çıplak ağaçlar. Suda fok balıkları yüzüyor.

“Hava ile doldurulmuş torbalar gibi”, diyor.

“Bir iğne batacak! Ve işte patlayacaklar”, diyor.

Korkunç. Çok yorucu bu hayvanlar. Melankoli ona bu derece acı veriyorsa, yaşam biçimi olmuş demektir. Beni ne melankolik insanlar, ne de insan maymunların karşısında birbiri ardından muz yutan yaşlı Berlinli kadınlar ürkütecek. Bir daha asla hayvanat bahçelerine gitmeyeceğim, sorun da böylece çözümlenmiş olacak. Ne sorunlar çözdüm ben Tanrım. Ölümle kavga (Faust ve Neruda’nın anıları yardımıma yetişti bu işte), kanser korkusu sorunu zaten pek yoktu. Atom bombaları sorununa gelince: Savaş çıkarsa herkesle birlikte yok olurum. Ya ülkemin politik sorunları. Bu konuda kararı USA verir.

Bundan sonraki gündelik yaşamımın kişisel mutluluklarını yıkmak istemiyorsam, bir tek ilke: Asla hayvanat bahçesine gitmek yok.

(1981)

Stein Alanı’ndaki Postanede

Neden bu doktor on saniyelik vizitasında, bir sözcük ile teşhisi doğrulayıp bir merhem verdiğinde, hemen ücretini almadı, ücret Batı Almanya’da bir adrese gönderilecek, oradan da Berlin’deki adrese gelecekti ve ben bu kör olası yirmi mark için çöl gibi ısıtılmış, çöl gibi sıcak postanede kalın mantom, el çantam ve şemsiyemle oturmak, ayakta durmak zorunda kalarak ya da ne oturabilerek ne ayakta durabilerek ne soluk alabilerek ne de kıpırdayabilerek, üç ve beş numaralı gişelere giderek bir yığın pembe posta çeki kağıdını doldurmak zorunda kalıyordum, tam ‘alıcı’ hanesini okuduğumda, gönderenin adresini yazmam gereken yeri gördüğümde, doktorun posta çeki numarasının üç kez yazılması gerektiğini saptadığımda, oldukça güçlük çektiğimde, dikkat harcadığımda, yanımda Ganalı bir zencinin yaşam öyküsünü çizgili bir kağıda birkaç kez yazdığını fark ettiğim, her yazılı şeyi otomatikman okuduğum için gözüm oraya kaydı, yaşam öyküsünü okudum, bana bakıp gülümsedi, çok sıcak, şemsiyeyi yere atıyor ve bir daha kaldırmıyorum, paltoyu çıkarıyorum, allah kahretsin, hepsi de yirmi mark için, zenci gülümsüyor, gişeye gidiyorum, doldurduğum kağıt pembe değil, turkuaz olmalıymış, yerinizi tutarım, diyor zenci, gene gülümsüyor bana, bindokuzyüzkırkdokuz doğumlu olduğunu okuyorum, daimler benz, gana, tripoli, ulm, işsiz... gişeye gidiyorum, gönderici hanesine alıcıyı yazmışım, postacı kadın düzeltiyor, yoksa ben doğrusunu dolduracak durumda değilim, neyse bitti, paltomla şemsiyemi almam gerek, duvara genç bir kız yaslanmış, dalgın, çaresiz çağırılmayı bekliyor, yalvaran ve derin yalnızlık içindeki yüzüyle zenci beni onunla kahve içmeye davet ediyor, ben Savingy Meydanı’ndaki kahveye gidecek, orada James Joyce’un mektuplarını okuyacaktım, yalnız olmak istiyordum, ama yalnız, işsiz Ganalı bir zencinin ricasını nasıl reddedebilirdim, üniversite kahvesi ucuz, diyor, sakin sakin otururuz, nedir ki ucuzluk, ben

her türlü fiyattan nefret ederim, bir kahveyi bile ödeyemeyecek durumdaysam, ölüyorum demektir, yaşamak için param yok demektir, o zaman yaşamayayım daha iyi, hem hangi sakinlikten söz ediyor, kime anlatıyor bunu, bana, yoğun bir sakinsizlik olan bana, üniversite kahvesi en sakin olmayan yer oysa, zenci self-service kuyruğuna giriyor, bana bir parça kek isteyip istemediğimi de soruyor, evet bana da bir parça zehir, en iyi cinsten, en etkileyici bir parça zehir getir, o henüz kuyrukta iken iki yabancı daha geliyor masaya, kızarmış patatesle ketçap yiyorlar, ne yazık ki sigaralar yeterince zehirli değil, bir r6'yı hızla çekiyorum ciğerlerime, masadakilerden biri yüksek eğitimimi yapıp yapmadığımı soruyor, hiç eğitim yapmadığımı bağırıyorum, her eğitim karşısında korkudan ürperdiğimi söylüyorum, nereden geldiğimi soruyor, bizde bir söz vardır, anasının bilmemnesinden diye, o Tunus'tan geliyormuş, bir başka yabancı başka bir masada marxist bir gurubun bildirisini okuyor, Federal Almanya Cumhuriyeti ve üçüncü rayh... zenci tepsi ile geliyor, bir kek kendine, bir sütlü kahve kendisine, bir sütsüz kahve bana, bir başka plastik kapta şeker, sen de süt ister misin, diye soruyor, hayır hiçbir şey, hiçbir şey istemem, oturuyor, ben sigara içiyorum, o hiç sigara içmediğini söylüyor, yaşam öyküsünü okuyup okumadığımı soruyor, ülkesinin döviz sıkıntısı içinde olduğunu, araba mekanikleri olarak Almanya'da döviz biriktirmek zorunda olduğunu söylüyor, insan yaşamının koşullarından en iyiyi çıkartmaya bakmalı, diyor, otuz altı yaşında olduğunu, henüz bekar olduğunu, her şeyin zamanı olduğunu, hayır hayır hiçbir şeyin zamanı yoktur, hiçbir şeyin zamanı yoktur, tam tersine, zaman kalmayan şeyleri yapmak daha önemlidir, diye bağırıyor bir ses içimden ve tam o sırada iki yıldır bir meyhanede gözlemlediğim, şizoid tavrına gittikçe daha çok gömülen o yalnız adam aynı masaya geliyor, çok kötüyüm, diyor, daha birkaç hafta önce selamlaşmış olmamıza rağmen, iki yıl önce yaptığımız konuşmayı anımsıyor, doğum günün değil miydi, diyor, allahın belası bir günde herkesin bir doğum günü olur, diye bağırıyor içimdeki ses.

Hardenberg Caddesi'nde kar, yağmur, fırtına, güneş, karanlık birbirine giriyor...

(1982)

Papaz Kausch

Papaz Kausch'u çok sıcak bir yaz günü Limmat kıyısında tanıdım. Hakiki pamukludan çok küçük bir mayo giymiş, önümde, benden üç metre uzaklıkta son derece ince ve yaşlı gövdesini güneşlendiriyordu. Sanırım konuşmamız benim ona yaşını sormamla başladı, çünkü bu gibi plajlarda bu kadar yaşlı gövdeler görmek çok ender bir olaydır. "Seksen altı", diye cevaplandırdı. Benimle yaptığı konuşma onu ilgilendiriyora benziyordu. Normal olarak onun yaşındaki insanlar Batı'da toplum yaşamının dışına itilir. Kendi kendilerine sürdürdükleri konuşmalara, anılarına, yaşlı kişilerle sohbete mecburdurlar. Papaz Kausch yaşlıların bu alın yazılarını paylaşma niyetinde gözükmüyor. Limmat kıyısındaki ilk konuşmamızda ailesinin XV. - XVI. yüzyıla kadar dayandığını, atalarının orta Avrupa'ya kadar seferler düzenleyen Türk kökenli kişiler olduklarını söyledi. Bir Türk olan benim hoşuma gitsin diye mi söyledi bunu, bilemiyorum. Ama bunlar tarihsel olgular. Bu kadar geriye gidildiğinde belki ben de bir Macar ya da bir Çinli olarak çıkarım ortaya. Sıcak güneş altındaki konuşma yorucu idi, ama bu yaşlı gövdeyi iyice inceleme olanağı veriyordu.

Daha sonraki günlerde bir kez evini bulmaya çalıştım; ama adreste yanılmıştım. Birçok ay sonra ona adı Amerikanca olan ve ucuzun en ucuzu eşyaların satıldığı bir büyük dükkanda rastladım. Ben onu tanımadan önce – çünkü giysileri içinde mayolu Tarzan'a benzemiyordu– o beni tanıdı. Birlikte Limmat Meydanı'ndaki Migros kahvesine gittik. "Sizi ben davet ediyorum", dedi; kahvenin gene pahalılaştığından yakındı.

Üç kez sinir hastanesine girmek zorunda kalan karısından söz etti, karısı gelemesin diye İsviçre'nin en yüksek dağ köyüne gittiğini, birçok yıl ondan uzakta yaşadığını anlattı.

Aynı gün beni odasına götürdü. Orada duran birkaç mobilya yarım yüzyıllıktı. Yatak, masa, çok eski kitaplar, çok eski plaklar, iki sandalye, bir

giysi dolabı, bu dolabın yarısı mutfak dolabı görevi görüyor. İçinde meyve suları, bir elma, birkaç tatlı yoğurt. Bir ipte çamaşırları asılıydı. Kapının yanında eski tarz bir lavabo. Onun ölümünden sonra bu odadan alınacak hiçbir şey yoktu. Bu eşyaların tümü papaz Kausch'un genç ruhundan daha yaşlı idi.

Kışın birkaç kez beni ziyarete geldi. Siyah gözlükler takıyordu, ince gövdesi büyük kış giysileri içinde kayboluyordu. Kışın daha ince, daha kamburumsu ve daha yaşlı görünüyor, daha kötü işitiyordu. Sanki yalnız kendi sesini duyuyordu. Sırtının ağrıdığını söylüyordu, "hak etmedim bu ağrıları", diyordu. Kapıcısından da söz etti. O da yaşlı bir adammış ve papaz Kausch'la iyi geçinirmiş. Odası papaz Kausch'un odasının tam üzerindekiymiş. Bir gece gürültü duymuş ve kapıcının yere düşüp öldüğünü anlamış, yani onun odasının tavanına. Bu anlatımda kendi ölümünden duyduğu korku saklıydı. Ama papaz Kausch ölmek istediği zaman öleceğini biliyor. Yaşlı bir bayanın alışverişini bile yapıyor, kadın da ona ayda 40 Frank veriyormuş, işsiz olan bana da böyle bir iş yapmamı salık veriyor. Bir kez posta kutuma anti-komünizm bildirisi attı. Ben de onu uzun süre aramadım.

Bu yılın ilk sıcak gecesinde, dolunayda, onu mutlaka görmek istedim ve odasının kapısını çaldım. Kapıyı açtığında, daha önce açık pencerenin yanında bir sandalyenin üzerinde oturup dolunayı seyrettiğini anladım. Bu kez beni tanımadı ve kovalamak istedi.

"Odayı temizlemek için mi geldin?", diye sordu heyecanlı ve ürkek. Saat gecenin dokuzuydu! Beni odaya sokuncaya kadar direnmekten caymadım. Ayakkabılarını giyip bu güzel gecede benimle birlikte gezmeye gitmeye zorladım onu. Kim olduğumu tam olarak anlayamamasına rağmen yaptı dediklerimi. İnsansız sokaklarda ve küçük bir parkta gezindik. "Karım", dedi, "yalnız gebeyken iyi hissetti kendisini. Hep gebe olmak istedi, gebe olmadığı zamanlarda sinir hastanelerine girmek zorunda kaldı."

Sustum. Bir süre sonra "Karının hastalığında suçlusun", dedim. Zorla da olsa düşünmeye çalıştı.

"Öyle mi dersin", dedi...

Yanlışlıklarını anlayamayacak kadar yaşlıydı. Karısı ile olan yaşamı da ne kadar yıllar geride kalmıştı.

Evinin kapısının önünde bıraktım onu, dolunay altında, gezintimi eski kente doğru sürdürdüm. Geceleri uyumadığını, bu dünyayı uykuda terk etmek istemediğini düşündüm.

(Zürih 1985 sonu)

[Eski Sevgi]

Üzerimizde bir yerlerde güneş duruyordu. Tanıdığımız tek şey. Ama ikimiz de bunu düşünmüyorduk. Gene bir biçimde yaz mevsiminin erken sıcaklığını hissediyorduk. Yumuşaktı. Acımızı da. Üzerinden korkunç bir trafiğin geçtiği otoyolun kenarındaki bu bankta yan yana oturmamız onun ve dolayısıyla benim de acımı hafifletiyordu. Benimki asla onunki kadar büyük olamazdı. Trafik bizi tedirgin etmiyordu. Gündelik yaşamla bir ilişkimiz yoktu, yarım metre uzağımızda önümüzden akan yaşamla da. Çok gürültü vardı, anlamsız bir canlılık ve egzos kokuları. Havel şosesi yakınındaki otoyol üzerinde pazar yaşamı. Biz öylece bankın üzerinde oturuyorduk. Herhangi bir kentte. Var olmanın herhangi bir zamamında. Tanıdığımız tek güneş ısıtıyordu. Ben geçmişimi unutmuş, ne geri dönmek ne de ileriye gitmek isteyen bir insan olarak oturuyordum. Sessizdi her şey. Pazar trafiğine karşın. O bize ulaşmıyordu. Gölgeleri asfaltın öteki yanına düşen bu ağaçlar hangi dünyaya aitti?

Daha iki gün önce yağmur yağmış ve biz aynı şose üzerindeki *Eski Sevgi* adlı meyhaneyi bulabilmiştik. Eski bir gemiydi. Orada değil de Haliç’te de duruyor olabilirdi. Görünümü öyleydi. Üçüncü dünyamdaki gibi bakımsız. Yılların kokusu nasıl sinmişti üzerine. Birçok yılın. İri, şişman, beyaz tenli bir kadın olan meyhaneci barın arkasına geçti. Bize hizmet eden oğlu olmalıydı.

“Ne zamandır var bu meyhane?”, oldu hemen sorum.

“25 yıldır”, dedi.

Artık kuşkum kalmamıştı. Demek ki Berlin’de sevdiği meyhane buydu. Herhangi bir kentin herhangi bir işçi mahallesinin yoksulluğu içindeydi. O da katıldı buna. Kendi kendine geldiğinde burada oturuyordu.

Artık oturamayacak burada. İki hafta önce öldü. Artık *Eski Sevgi* meyhanesinin cam kenarında oturup Havel nehrinin gri sularına

bakamayacak.

Yaşı olmayan biriydi. Tıpkı ölüm gibi. Havel'in öteki kıyısına bakamayacak artık, trene binip Londra'ya iltica ettiği Zoo istasyonunu da düşünmeyecek.

Berlin buradaydı. İşte duruyor burada. Duvarlarla çevrili. Göllerle. Kendi insanlarıyla çevrili. Dünyanın tüm insanlarından daha yalnız olan kendi insanlarıyla. Kimse düşünmüyor insan varoluşunun ne çok benzerlikler gösterdiğini. *Kader* demek istemem. Ne çok benzerlikler! Özlem! Acı! Öteki şeyleri anmak istemem. Büyük sözler. Büyük olaylar. Otoyol kenarındaki banka geri dönüyorum. Güneşin yumuşak sıcaklığına.

Onunla da *Eski Sevgi*'ye gitmek istemiştim. Kelebekli otobüsü bekliyorduk. Bekliyor gibi de değildik. Ölümü düşünüyor, ölümden söz ediyorduk. Ceketlerimizi çıkartmıştık. Sıcaklık bizi rahatsız etmiyordu. Farkında bile değildik. Yaşamın bir kesitiydi. Var olmanın. Bizi bulmuştu. Resimde. Onu ve beni.

Birçok otobüs geçti gitti. Bu pazar otobüslerinde başları bağlı, üzgün yüzlü Türkler de oturuyordu. Nedense onunla da *Eski Sevgi*'ye gitmek istemiştim, bulabilecek miydik bir kez daha onu orada? Güneşin arasıra ısıttığı o İskandinav kentinde öleni. İnsanların birbirlerine bakmadan yürüdükleri kuzey kentinde. Bir gün batımında binaların karaltısı ardında ufukta genişleyen en güzel kızıl gökyüzünü gördüğüm o kuzey kentinde.

Burada da görüyorum onu. Zoo istasyonundan Londra'ya iltica ederken. Burada *Eski Sevgi*'nin camına dayanmış otururken. Piposunu içerken. Gözlüklerinden bakarken. Her şeyi düşünürken.

Yarın son Haziran günü. Gene yağmur yağacak. Yedi dakika sonra saat bir olacak. Pencere açık. Karşımda resmi duruyor. Arkasında Kafka ve Brecht'in resimleri asılı. Yanında bir film afişi. Siyah-beyaz. Rayları gösteriyor. Ben asmadım. Bu eve taşındığımda orada asılıydı. Hareket. Gidebilmek. Kalmak zorunda olmamak. Bağımsızlık. Özgürlük. Uyum sağlamak zorunda olmamak. Raylar bir çeşit sonsuzluk. Dünyasal.

Öteki duvarda Pavese'nin mektuplarından ve günlüğünden kesintiler asılı. İntiharı da burada. Yatak odamda.

Cohen şarkılarını söylüyor. Yerde duvara dayalı bir resim duruyor. Akdeniz'i gösteriyor. Gölgeli ve güneşli Akdeniz'im. O çekti. En son

aşkım. Sonuncusu, çok genç ve de teni çok güzel olduğu için bana ölümü en çok anımsatanı. Yanında Rulfo'dan üç fotoğraf. Yatağımın yanında gene o. Birinde genç, henüz onu tanımadığım zamanlardan. Yaşı yok. Birinde ölmeden önce, sert hatlı yüzüyle. Yanında Frida Kahlo'nun kitabı duruyor. İki şişe getirdim. Apolinaris. Ötekini söylemem.

Havel şosesinde oturuyoruz. Yalnız dostluğumuz var. Onu *Eski Sevgi*'ye götürmek istedim. Kelebekli otobüs bir türlü gelmek bilmiyordu.

Orada büyük acısından onu sıyırabileceğim duygusunu taşıyordum.

Gece ve kentler gelip gidiyordu. Şimdi odada ayışığı sonatı.

İki gün sonra Güneydoğu Asya'ya uçacak. Acısı da onunla birlikte uçacak. Acısı onu, havalandırmalı modern bir otelin herhangi bir odasında yeniden bulacak. Duş yapacak. Sonra aynada kendine bakacak ve aynada onun kedi bakışlarını görecek. Yüzüstü yatağa uzanacak ve onu özleyecek. Güney Almanya'da toprağın altında yatan kadını.

Şimdi ayışığı sonatı burada. Biz hâlâ Havel şosesinde oturuyoruz. Güneş dostluğumuzu ısıtıyor. Başka bir şeyimiz yok.

Kant Caddesi'ne gitmek için bindiğimiz otobüs pazar insanlarıyla dolu. Neşeliler ve gezintilerinden yorgunlar. Biz ayaktayız.

"İki hafta içinde elli yaş yaşlandı", diyor. "Hastaneye girdiğinde 38 yaşındaydı, iki hafta içinde öldüğünde 88. Gözleri derin çukurlar içindeydi, kafasının arkası erimişti."

Otobüs dolu. Kelebekli otobüs geldi ve durmadı. Kentin asfalt caddesindeydik. Ağaçlar *Eski Sevgi*'yi aradığımız o yerde, geride kaldı. Ağaçlarla birlikte gölgeleri de.

Şimdi ayışığı sonatı burada. Uyumaya çalışacağım.

Belki çıkarım. Belki. Berlin bu gece saat ikiye doğru nasıl acaba? Duvarlarında mutlaka nöbetçiler vardır, Türkler de kendi duvarları içinde uyuyorlardır. *Eski Sevgi* mutlaka Havel'de duruyordur. Şişman meyhaneci kadın ufak dalgaların üzerinde uyuyor, oğlu da bir kadına sarılıyordur belki.

(1982)

Tezer Özlü (1943-1986), yaşarken yayımladığı üç “farklı” kitabıyla edebiyatımızın çok erken yaşta yitirdiği en özgün kalemlerden biri oldu. Avusturya Kız Lisesi’nde okudu. İlk kitabı olan *Eski Bahçe*’yi, (1978) 1963’ten sonra dergilerde yayımlanan öykülerinden oluşturdu. İlk romanı *Çocukluğun Soğuk Geceleri* (1980), kişinin, çocukluğundan başlayarak içine düştüğü yaşamın, kimi zaman fiziksel-kaba, kimi zaman inceltilmiş-dolaylı baskılarıyla karşı karşıya kalışını ve yaşadığı ya da “yaşamasına izin verilmek istenmeyen” farklılığını ve uyumsuzluğunu son derece sarsıcı ve incelikli bir biçimde, “teninde duyarak” işledi.
Özlü, yaşamın anlamını arayan ve bu arayışı hayranlık duyduğu üç yazarın (Svevo, Kafka ve Pavese) izlerini ve izleklerini de sürerek sürdüren ikinci roman/anlatısını ise 1983’te *Auf den Spuren eines Selbstmords* (Bir İntiharın İzinde) adıyla yazmış; yapıt 1983 Marburg Yazın Ödülü’nü kazanmıştı. Bu kitap, daha sonra dilimizde, yazarı tarafından *Yaşamın Ucuna Yolculuk* (1984) adıyla bir anlamda yeniden yaratıldı.
Özlü’nün ölümünün ardından ilk öykü kitabı, daha sonra yazdığı öykülerle bir arada *Eski Bahçe - Eski Sevgi* (1987) adıyla basıldı, kimi günce ve anlatı parçaları *Kalanlar* (1990) adıyla küçük bir kitapçıkta toplandı, *Zaman Dışı Yaşam* (1998) adlı senaryosu da yayımlandı. *Leylâ Erbil’e Mektuplar*’dan (1995) sonra Ferit Edgü’ye yazdığı mektuplar da *Her Şeyin Sonundayım* (2010) başlığıyla yayımlandı. *Çocukluğun Soğuk Geceleri* 2011 yılında Fransızcaya çevrildi.

Tezer Özlü'nün
YKY'deki kitapları:

Eski Bahçe-Eski Sevgi (*1993*)
Yaşamın Ucuna Yolculuk (*1993*)
Kalanlar (*1995*)
Leylâ Erbil'e Mektuplar (*1995*)
Zaman Dışı Yaşam (*1998*)
Yeryüzüne Dayanabilmek İçin (*2013*)

Tezer Özlü'ye Armağan (haz. Sezer Duru, *1997*)